

ศึกษาการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ ในพื้นที่ตำบลศิระจรเข้
อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ

A Study of Eco-Tourism Waterway Route's Management in the
Area of Srisajorrakhenoi Subdistrict, Bang Sao Thong District,
Samutprakarn Province

อาจารย์จิตติณชูลี บุญช่วย
อาจารย์จิรัชัย หมั่นฤทธิ์

การวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนจากมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
ปีการศึกษา 2556

ชื่อเรื่อง ศึกษาการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ ในพื้นที่ตำบลศิระจรเข้ชั้น้อย
อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ

ผู้วิจัย จิตติณชุลี บุญช่วย, จิรัชัย หมั่นฤทธิ์

สถาบัน มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

ปีที่พิมพ์ 2563

สถานที่พิมพ์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

แหล่งที่เก็บรายงานฉบับสมบูรณ์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

จำนวนหน้างานวิจัย 108 หน้า

คำสำคัญ การจัดเส้นทางท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ พื้นที่ตำบลศิระจรเข้ชั้น้อย

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ ในพื้นที่ตำบลศิระจรเข้ชั้น้อย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ และ 2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ ในพื้นที่ตำบลศิระจรเข้ชั้น้อย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเครื่องมือวิจัยที่ใช้ ได้แก่ วิธีการสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) การวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการพรรณนาข้อมูล และวิเคราะห์แบบสัมภาษณ์ โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา โดยมีผู้ให้ข้อมูลหลักจากภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชน และนักท่องเที่ยว รวม 33 คน

ผลการวิจัยพบว่า เส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ ในพื้นที่ตำบลศิระจรเข้ชั้น้อย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ เป็นเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำเส้นทางใหม่ ซึ่งยังไม่เคยมีใครจัดนำเที่ยวมาก่อนในพื้นที่บริเวณนี้ ประกอบไปด้วย 3 เส้นทาง ได้แก่ เส้นทางที่ 1 จุดเริ่มต้นวัดหัวคู่วราราม สิ้นสุดวัดศรีวารีน้อย ระยะทางท่องเที่ยวยาว 5 กิโลเมตร เส้นทางที่ 2 จุดเริ่มต้น อบต.ศิระจรเข้ชั้น้อย สิ้นสุดวัดศรีวารีน้อย ระยะทางท่องเที่ยวยาว 9.5 กิโลเมตร เส้นทางที่ 3 จุดเริ่มต้นวัดหัวคู่วราราม สิ้นสุด อบต.ศิระจรเข้ชั้น้อย ระยะทางท่องเที่ยวยาว 7.8 กิโลเมตร และปัจจัยที่มีผลต่อการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ ในพื้นที่ตำบลศิระจรเข้ชั้น้อย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ โดยจัดลำดับตามความสำคัญมากที่สุด ดังนี้ ปัจจัยด้านพื้นที่ในตำบลศิระจรเข้ชั้น้อย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมในตำบลศิระจรเข้ชั้น้อย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ ปัจจัยด้านกิจกรรมและกระบวนการในตำบลศิระจรเข้ชั้น้อย

อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ และปัจจัยด้านองค์ประกอบด้านการจัดการในตำบลศิระชะ
จรชั้นน้อย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ

คำสำคัญ: การจัดเส้นทางท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ พื้นที่ตำบลศิระชะจรชั้นน้อย

Research Title A Study of Eco-Tourism Waterway Route's Management in the Area of Srisajorrakhenoi Subdistrict, Bang Sao Thong District, Samutprakarn Province

Researcher(s) Jittinchulee Boonchuai, Jirachai Muenlit

Institution HUACHIEW CHALERMPRAKIET UNIVERSITY

Year of Publication 2020

Publisher HUACHIEW CHALERMPRAKIET UNIVERSITY

Sources HUACHIEW CHALERMPRAKIET UNIVERSITY

No. of Pages 108

Keywords Tourism route's management, Eco-tourism waterway route, The area of Srisajorrakhenoi Subdistrict

Copyright HUACHIEW CHALERMPRAKIET UNIVERSITY

Abstract

This research objectives were 1) to study eco-tourism waterway route in the area of Srisajorrakhenoi Subdistrict, Bang Sao Thong District, Samutprakarn Province and 2) to study factors affecting eco-tourism waterway route in the area of Srisajorrakhenoi Subdistrict, Bang Sao Thong District, Samutprakarn Province. The researcher used qualitative research methods and the research tools used methods of observing interviews and focus groups. Data analysis by data descriptive method and analyze interview forms content analysis. There were 33 key informants from Government sector, private sectors, local people and tourists.

The findings were as follows: eco-tourism waterway route's management in the area of Srisajorrakhenoi Subdistrict, Bang Sao Thong District, Samutprakarn Province were a new route for ecological water tourism where had never been organized before in this area consisting of 3 routes: Route 1 The beginning of Hua Khu Wararam Temple to Wat Sri Waree Noi, totaling 5 kilometers. Route 2 The beginning of Srisajorrakhenoi Subdistrict Administration Organization to Wat Sri Waree Noi, totaling 9.5 kilometers. Route 3 The beginning of Hua Khu Wararam Temple to Srisajorrakhenoi Subdistrict Administration Organization, totaling 7.8 kilometers. The factors affecting eco-tourism

waterway route in the area of Srisajorrakhenoi Subdistrict, Bang Sao Thong District, Samutprakarn Province ordered by the most important: 1) Area factor in the area of Srisajorrakhenoi Subdistrict, Bang Sao Thong District, Samutprakarn Province 2) Participation factors in the area of Srisajorrakhenoi Subdistrict, Bang Sao Thong District, Samutprakarn Province 3) Activity and process factors in the area of Srisajorrakhenoi Subdistrict, Bang Sao Thong District, Samutprakarn Province 4) Factors in management elements in the area of Srisajorrakhenoi Subdistrict, Bang Sao Thong District, Samutprakarn Province.

Keywords: Tourism route's management, Eco-tourism waterway route, The area of Srisajorrakhenoi Subdistrict

สารบัญ

บทที่	หน้า
1	ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา..... 1
	ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา..... 1
	วัตถุประสงค์ของการวิจัย..... 5
	สมมติฐานของการวิจัย..... 5
	ขอบเขตของการวิจัย..... 5
	นิยามศัพท์เฉพาะ..... 6
	ประโยชน์คาดว่าจะได้รับ..... 7
	กรอบแนวคิดในการวิจัย..... 8
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง..... 9
	ข้อมูลทั่วไปของตำบลศิระชะจรเข้้น้อย..... 9
	แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว..... 12
	แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ..... 15
	แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม..... 17
	แนวคิดเกี่ยวกับการจัดเส้นทางสัญจรเพื่อการท่องเที่ยว..... 21
	แผนยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง..... 36
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง..... 41
3	ระเบียบวิธีวิจัย..... 48
	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง..... 48
	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย..... 48
	ขั้นตอนและวิธีดำเนินการวิจัย..... 49
	การเก็บรวบรวมข้อมูล..... 49
	การวิเคราะห์ข้อมูล..... 50

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิจัย.....	51
รายงานผลการศึกษาวัตถุประสงค์ที่ 1 ศึกษาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทาง น้ำในพื้นที่ตำบลศิระจรเข้้น้อย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ.....	51
เส้นทางที่ 1 จุดเริ่มต้นวัดหัวคู่วราราม สิ้นสุดวัดศรีวารีน้อย ระยะทางท่องเที่ยว ยาว 5 กิโลเมตร.....	53
เส้นทางที่ 2 จุดเริ่มต้น อบต.ศิระจรเข้้น้อย สิ้นสุดวัดศรีวารีน้อย ระยะทาง ท่องเที่ยวยาว 9.5 กิโลเมตร.....	56
เส้นทางที่ 3 จุดเริ่มต้นวัดหัวคู่วราราม สิ้นสุด อบต.ศิระจรเข้้น้อย ระยะทาง ท่องเที่ยวยาว 7.8 กิโลเมตร.....	59
รายงานผลการศึกษาวัตถุประสงค์ที่ 2 ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการจัดเส้นทาง ท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ ในพื้นที่ตำบลศิระจรเข้้น้อย อำเภอบางเสาธง จังหวัด สมุทรปราการ.....	61
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	70
สรุปผลการวิจัย.....	70
อภิปรายผล.....	77
ข้อเสนอแนะ.....	81
บรรณานุกรม.....	83
ภาคผนวก.....	87
ภาคผนวก ก แบบสัมภาษณ์เชิงลึกภาครัฐ.....	88
ภาคผนวก ข แบบสัมภาษณ์เชิงลึกภาคเอกชน.....	93
ภาคผนวก ค แบบสัมภาษณ์เชิงลึกภาคประชาชน.....	97
ภาคผนวก ง แบบสัมภาษณ์เชิงลึกนักท่องเที่ยว.....	101
ภาคผนวก จ รายนามผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ.....	105
ประวัติผู้วิจัย.....	106

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 สถิติการท่องเที่ยวของจังหวัดสมุทรปราการ พ.ศ. 2559-2561.....	3

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 แผนที่ท่องเที่ยวจังหวัดสมุทรปราการ.....	2
2 ตราสัญลักษณ์องค์การบริหารส่วนตำบลศิระจรเข้้น้อย.....	12
3 เส้นทางที่ 1 จุดเริ่มต้นวัดหัวคู่วราราม สิ้นสุดวัดศรีวารีน้อย.....	53
4 เส้นทางที่ 2 จุดเริ่มต้นอบต.ศิระจรเข้้น้อย สิ้นสุดวัดศรีวารีน้อย.....	56
5 เส้นทางที่ 3 จุดเริ่มต้นวัดหัวคู่วราราม สิ้นสุดอบต.ศิระจรเข้้น้อย.....	59

บทที่ 1

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การท่องเที่ยวถือเป็นกิจกรรมเพื่อสร้างความผ่อนคลาย สนุกสนานให้แก่นักท่องเที่ยว อีกทั้งยังสามารถสร้างรายได้ทางเศรษฐกิจในทุกภาคส่วนของประเทศต่างๆ ทั่วโลก องค์การท่องเที่ยวโลก หรือ UNWTO (United Nation World Tourism Organization) ซึ่งเป็นหน่วยงานขององค์การสหประชาชาติกล่าวว่า อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ใหญ่และเติบโตอย่างรวดเร็วที่สุดในโลก และสำคัญอย่างยิ่งต่อระบบเศรษฐกิจโลก นานาประเทศทั่วโลกจึงได้พัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวให้เจริญเติบโตจนกลายมาเป็นสินค้าหลักในระบบการค้าระหว่างประเทศอย่างรวดเร็วที่มีความสำคัญอยู่ในระดับที่ 1-3 ของ 10 อันดับแรกในอุตสาหกรรมสำคัญของประเทศนั้นๆ องค์การท่องเที่ยวโลก (UNWTO) ได้รายงานจำนวนนักท่องเที่ยวในปีพ.ศ.2553 ว่ามีจำนวนนักท่องเที่ยวทั่วโลกรวมทั้งสิ้น 940 ล้านคน อีกทั้งในปีพ.ศ. 2563 มีนักท่องเที่ยวจำนวนรวมทั้งสิ้น 1,571 ล้านคน และมีแนวโน้มที่จำนวนนักท่องเที่ยวจะเพิ่มขึ้นเป็น 1,800 ล้านคน ในปีพ.ศ.2573 (สำนักเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา, 2559)

ประเทศไทยเป็นหนึ่งในบรรดานานาประเทศที่มีการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เจริญเติบโตด้วยประเทศไทยมีความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรม วิถีชีวิต ทำให้ประเทศไทยมีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ ช่วยดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก ดังจะเห็นได้จากสถิติของกรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา มีจำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มาท่องเที่ยวประเทศไทยในปี พ.ศ.2561 จำนวนทั้งสิ้น 38,277,300 คน เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ.2560 จำนวน 2,685,322 คน คิดเป็นร้อยละ 7.54 (กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา 2562) แสดงให้เห็นว่าอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวกลายเป็นอุตสาหกรรมหลักที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจและนำเงินตราต่างประเทศเข้ามาพัฒนาประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งรัฐบาลจึงผลักดันและเร่งวางแผนที่จะพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวของประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง เห็นได้จากการนำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มาใช้กับการท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและความสุขของคนไทย

จังหวัดสมุทรปราการหรือที่เรียกกันว่าเมืองปากน้ำ เป็นจังหวัดหนึ่งในประเทศไทยซึ่งอยู่ในเขตปริมณฑลใกล้กับกรุงเทพฯ เคยเป็นเมืองหน้าด่านทางทะเลที่สำคัญในอดีต สร้างขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยา จังหวัดสมุทรปราการตั้งอยู่ในภาคกลางของประเทศไทยสองฟากฝั่งตอนปลายสุดของแม่น้ำเจ้าพระยา บริเวณปากอ่าวไทย ห่างจากใจกลางกรุงเทพมหานครไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ ประมาณ 29 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 1,004,092 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 627,557 ไร่ มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียงดังนี้ ทิศเหนือและทิศตะวันตกติดต่อกับกรุงเทพมหานคร ทิศใต้

ติดต่อกับอ่าวไทย ทิศตะวันออกติดต่อกับจังหวัดฉะเชิงเทรา ภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มไม่มีภูเขา มีลำคลองหลายสาย ในฤดูแล้งน้ำจะเค็ม ส่วนใหญ่เป็นที่นาและสวน มีป่าแสมโกงกาง ป่าจาก จังหวัดสมุทรปราการแบ่งการปกครองออกเป็น 6 อำเภอ ประกอบไปด้วย อำเภอเมืองสมุทรปราการ อำเภอบางบ่อ อำเภอบางพลี อำเภอพระประแดง อำเภอพระสมุทรเจดีย์ และอำเภอบางเสาธง

ภาพที่ 1 แผนที่ท่องเที่ยวจังหวัดสมุทรปราการ

ที่มา: <http://www.dooasia.com/central/samutprakan>

จังหวัดสมุทรปราการมีคำขวัญประจำจังหวัดคือ ป้อมยุทธนาวี พระเจดีย์กลางน้ำ ฟาร์มจระเข้ใหญ่ งามวิไลเมืองโบราณ สงกรานต์พระประแดง ปลาสลิดแห้งรสดี ประเพณีรับบัว ครบถ้วนทั่วอุตสาหกรรม

สถานการณ์ด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดสมุทรปราการ จากข้อมูลสถิติด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดสมุทรปราการ พบว่า จำนวนผู้เยี่ยมชมเยือนมีสถิติเพิ่มสูงขึ้นทุกปี ทั้งในส่วนนักท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยว ซึ่งผู้เยี่ยมชมเยือนส่วนใหญ่เป็นชาวไทยเกินกว่าครึ่งคิดเป็นร้อยละ 64.35 ซึ่งในปี พ.ศ. 2558 พบว่า ผู้เยี่ยมชมเยือนจังหวัดสมุทรปราการ มีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นจากปีก่อนถึงร้อยละ 18.3 โดยมีจำนวนผู้เยี่ยมชม 2.7 ล้านคน โดยนักท่องเที่ยวมีระยะเวลาพำนักเฉลี่ยไม่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมซึ่งมีระยะเวลาพำนักเฉลี่ยจำนวน 2 วัน ในส่วนการใช้จ่ายของผู้เยี่ยมชมเยือนพบว่า มีการใช้จ่ายสูงขึ้นทุกปี ในปี 2558 มีการใช้จ่ายเพิ่มขึ้นจากปีก่อนร้อยละ 6 ในปี 2557 มีการใช้จ่ายเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.2 โดยมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 1,353 บาท และ 1,276 บาทต่อคนต่อวัน ตามลำดับ โดยนักท่องเที่ยวใช้จ่ายต่อคนต่อ

วันเฉลี่ยมากที่สุด จำนวน 1,710 บาท เพิ่มขึ้นจากปีก่อนร้อยละ 5.8 นอกจากนี้พบว่า รายได้จากการท่องเที่ยวมีสถิติเพิ่มสูงขึ้นทุกปี ในปี 2558 จังหวัดสมุทรปราการมีรายได้จากการท่องเที่ยว 4,901 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปีก่อนร้อยละ 21.2 โดยรายได้ส่วนใหญ่มาจากชาวไทย จำนวน 2,539 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 51.8

ตารางที่ 1 สถิติการท่องเที่ยวของจังหวัดสมุทรปราการ พ.ศ. 2559 - 2561

รายการ	รายการย่อย	ประเภทผู้เยี่ยมชม	2559	2560	2561	
จำนวนผู้เยี่ยมชม	รวม	รวม	2,900,180	3,218,934	3,373,639	
		ชาวไทย	1,873,476	2,078,536	2,180,958	
		ชาวต่างประเทศ	1,026,704	1,140,398	1,192,681	
	จำนวนนักท่องเที่ยว	รวม	907,904	1,007,269	1,037,246	
		ชาวไทย	542,827	604,350	619,304	
		ชาวต่างประเทศ	365,077	402,919	417,942	
	จำนวนนักท่องเที่ยว	รวม	1,992,276	2,211,665	2,336,393	
		ชาวไทย	1,330,649	1,474,186	1,561,654	
		ชาวต่างประเทศ	661,627	737,479	774,739	
ระยะเวลาพำนักโดยเฉลี่ย (วัน)	รวม	รวม	1.93	1.94	1.90	
		ชาวไทย	1.71	1.72	1.69	
		ชาวต่างประเทศ	2.27	2.27	2.22	
	ผู้เยี่ยมชม	รวม	1,404.38	1,475.04	1,533.67	
		ชาวไทย	1,217.72	1,268.85	1,313.64	
		ชาวต่างประเทศ	1,667.19	1,788.72	1,870.78	
	นักท่องเที่ยว	รวม	1,761.97	1,896.04	1,983.09	
		ชาวไทย	1,605.23	1,668.91	1,737.19	
		ชาวต่างประเทศ	1,962.12	2,154.18	2,260.47	
	นักท่องเที่ยว	รวม	1,052.54	1,103.04	1,153.88	
		ชาวไทย	947.43	986.77	1,029.75	
		ชาวต่างประเทศ	1,263.93	1,335.49	1,404.08	
	ผู้เยี่ยมชม	รวม	5,265.36	6,144.65	6,611.44	
		ชาวไทย	2,750.71	3,189.49	3,426.32	
		ชาวต่างประเทศ	2,514.65	2,955.16	3,185.12	
	สถานประกอบการที่พักแรม	จำนวนห้อง	รวม	3,893	4,380	4,380
		อัตราการเข้าพัก	รวม	61.41	64.02	65.76
		จำนวนผู้เข้ามาเข้าพัก	รวม	855,032	954,492	983,237
จำนวนผู้เข้ามาเข้าพัก		ชาวไทย	525,434	586,697	600,344	
		ชาวต่างประเทศ	329,598	367,795	382,893	

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ 2561

อำเภอบางเสาธง เป็นอำเภอใหม่ล่าสุดของจังหวัดสมุทรปราการ แยกพื้นที่การปกครอง บางส่วนจากอำเภอบางพลี ในอดีตท้องที่ของอำเภอบางเสาธงเป็นพื้นที่น้ำทะเลท่วมถึงมาก่อน คำว่า "บางเสาธง" นั้นมีที่มาจากการทำเกษตรกรรม ในอดีตนั้นจะใช้ธงที่ประจำอยู่ที่วัด ทำจากผ้าจีวรของ พระเป็นการบอกเวลาพักและยังใช้เป็นแนวของลำน้ำในการสัญจรอีกด้วยอาชีพโดยส่วนใหญ่ของ ประชากร คือการเพาะปลูกข้าว การปลูกผักน้ำ และเลี้ยงปลาน้ำจืด

ตำบลศีรษะจรเข้ใหญ่ ในสมัยก่อนราว 100 กว่าปี เป็นพื้นที่น้ำเค็มท่วมถึง มีกระแซงชุกชุม อาศัยอยู่ในพื้นที่เป็นจำนวนมาก ภายหลังสภาพท้องที่ได้เปลี่ยนไป ลำคลองตื้นเขินขึ้น เคยมีการขุด พบหัวของจรเข้ในแถบนี้ ภายหลังมีการตั้งเป็นตำบลได้ชื่อว่าตำบลศีรษะจรเข้ใหญ่ และตำบลศีรษะ จรเข้ใหญ่ที่มีพื้นที่อาณาเขตติดต่อกัน โดยอยู่ภายใต้เขตการปกครองส่วนภูมิภาคระดับอำเภอ คือ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ และแยกออกมาเป็นอำเภอบางเสาธงในปัจจุบัน ตำบลศีรษะ จรเข้ใหญ่มีพื้นที่โดยประมาณ 24.10 ตารางกิโลเมตร หรือ 15,055 ไร่ จำนวนประชากรทั้งสิ้น 8,440 คน แยกเป็นชาย 4,094 คน หญิง 4,346 คน มีอาณาเขตพื้นที่ติดต่อด้านต่างๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับแขวงลาดกระบังและแขวงทับยาว เขตลาดกระบังกรุงเทพมหานคร

ทิศตะวันออก ติดต่อกับเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบางเสาธงอำเภอบางเสาธง จังหวัด สมุทรปราการ

ทิศใต้ ติดต่อกับเขตองค์การบริหารส่วนตำบลศีรษะจรเข้ใหญ่ อำเภอบางเสาธง จังหวัด สมุทรปราการ

ทิศตะวันตก ติดต่อกับเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองปรือ อำเภอบางพลี จังหวัด สมุทรปราการ

ด้วยสภาพพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ และวัฒนธรรมด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ แบบพื้นบ้าน รวมถึงมีศาสนสถานที่ควรค่าแก่การสักการบูชา แต่ในบริเวณพื้นที่นี้ยังขาดการจัดการ แหล่งท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบสัมผัสกับธรรมชาติ และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของ ชาวบ้าน อีกทั้งยังไม่ได้มีการจัดเส้นทางท่องเที่ยวในพื้นที่นี้มาก่อน เป็นเพียงคลองที่ใช้ระบายน้ำ ทำ เกษตรกรรม และคลองบริเวณนี้ยังมีวัชพืชสะสมทำให้เกิดปัญหาในการระบายน้ำ ไม่เกิดประโยชน์ และยากต่อการดูแลรักษาทั้งจากทางภาครัฐและชุมชนท้องถิ่น แต่หากมีการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิง นิเวศทางน้ำในคลองบริเวณนี้ จะทำให้ทุกภาคส่วนเล็งเห็นถึงคุณค่าและสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่พื้นที่ มากขึ้น เกิดการกระจายรายได้ทางเศรษฐกิจสู่ชุมชนท้องถิ่น โดยที่ยังคงรักษาไว้ซึ่งธรรมชาติและภูมิ ปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่อย่างยั่งยืน จึงนำไปสู่การพัฒนาเป็นเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ ด้วย เหตุนี้ผู้วิจัยจึงศึกษาเรื่อง การจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำในพื้นที่ตำบลศีรษะจรเข้ใหญ่ อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ เพื่อจัดเส้นทางท่องเที่ยวเป็นการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทำให้ เกิดแหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆ ขึ้นในพื้นที่ และเพื่อนำเสนอเป็นแนวทางช่วยสร้างงาน สร้างอาชีพ และ รายได้ รวมถึงความกินดีอยู่ดีให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ เป็นชุมชนเข้มแข็งนำมาซึ่งความยั่งยืน ของชุมชนได้ต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ ในพื้นที่ตำบลศิระจรเข้้น้อย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ ในพื้นที่ตำบลศิระจรเข้้น้อย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ

สมมติฐานของการวิจัย

H_0 : นักท่องเที่ยวให้ความสนใจที่แตกต่างกันในเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ ในเขตพื้นที่ตำบลศิระจรเข้้น้อย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ ไม่แตกต่างกัน

H_1 : นักท่องเที่ยวให้ความสนใจที่แตกต่างกันในเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ ในเขตพื้นที่ตำบลศิระจรเข้้น้อย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ แตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. **พื้นที่ทำการศึกษา** เส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ ในพื้นที่ตำบลศิระจรเข้้น้อย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการคลองในบริเวณองค์การบริหารส่วนตำบลศิระจรเข้้น้อย (หนองงูเห่ากับคลองจรเข้้น้อย)

2. กลุ่มประชากรในการศึกษา ประกอบด้วย

- ภาครัฐ องค์การบริหารส่วนตำบลศิระจรเข้้น้อย (อบต.ศิระจรเข้้น้อย) ได้แก่ นายกอบต.จำนวน 1 คน, สภาอบต. จำนวน 1 คน, ปลัดอบต. จำนวน 1 คน
- ภาคเอกชน ผู้ประกอบการร้านอาหารร้านค้าในบริเวณใกล้เคียง 10 แห่ง
- ภาคประชาชน ประชาชนในพื้นที่ตำบลศิระจรเข้้น้อย ได้แก่ ผู้อาวุโส, ผู้นำชุมชน ผู้นำทางศาสนา จำนวน 10 คน
- นักท่องเที่ยว ที่เดินทางมาท่องเที่ยวบริเวณตำบลศิระจรเข้้น้อย จำนวน 10 คน

3. ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษา

12 เดือนนับตั้งแต่ที่ได้รับการอนุมัติงบประมาณ

4. ขอบเขตเนื้อหา

- ศึกษาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ ในพื้นที่ตำบลศิระจรเข้้น้อย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ
- ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ ในพื้นที่ตำบลศิระจรเข้้น้อย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางที่มีจุดประสงค์เพื่อสนองต่อความต้องการของมนุษย์ในการที่จะพักผ่อนหย่อนใจ เพื่อศึกษาหาความรู้ เพื่อความรู้ เพื่อความสนุกสนานและความบันเทิง การสื่อสารทางธุรกิจ การประชุมและกิจกรรมสัมมนา ตลอดจนการเดินทางเพื่อเยี่ยมญาติที่เกิดขึ้นในพื้นที่เขต ตำบลศีร์ษะจรเข้ชั้นน้อย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ
2. นักท่องเที่ยว หมายถึง นักท่องเที่ยวและผู้มาเยือน ที่เดินทางมาท่องเที่ยวยังวัดหัวคู้ พื้นที่เขต ตำบลศีร์ษะจรเข้ชั้นน้อย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ
3. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ หมายถึง การเดินทางในลำคลองไปยังสถานที่ท่องเที่ยวทางน้ำในเขตพื้นที่เขต ตำบลศีร์ษะจรเข้ชั้นน้อย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษา ชื่นชม และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ สภาพธรรมชาติ สภาพสังคม ประเพณี วัฒนธรรม ศาสนสถาน และวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น บนพื้นฐานความรู้และความรับผิดชอบ ดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมให้เกิดผลกระทบน้อยที่สุด และคำนึงถึงการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างแท้จริง
4. พื้นที่ หมายถึง ที่ตั้ง อาณาเขต สภาพภูมิศาสตร์ ภูมิประเทศ ลักษณะภูมิอากาศ ทรัพยากรทางธรรมชาติ และสิ่งก่อสร้างในพื้นที่โดยรอบใน ตำบลศีร์ษะจรเข้ชั้นน้อย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ
5. ความตระหนักและจิตสำนึก หมายถึง สิ่งที่ถูกปลูกฝังในจิตใจให้มีความรับผิดชอบในสิ่งที่ดี มีประโยชน์ต่อส่วนรวม เช่น ด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม เป็นต้น
6. การมีส่วนร่วมของชุมชน หมายถึง การที่ประชาชนในพื้นที่เขต ตำบลศีร์ษะจรเข้ชั้นน้อย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ เข้าไปแสดงความคิดเห็นและปฏิบัติงานทุกขั้นตอนได้แก่ ขั้นตอนการคิด การวางแผน การตัดสินใจ การลงทุน การได้รับประโยชน์ในกิจกรรมของโครงการต่างๆและการติดตามประเมินผล
7. เส้นทาง หมายถึง ลำคลองซึ่งเป็นแหล่งน้ำธรรมชาติในพื้นที่ตำบลศีร์ษะจรเข้ชั้นน้อย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. แผนผังแนวทางเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ ในพื้นที่ตำบลศิระจรเข้้น้อย อำเภอ บางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ
2. เส้นทางท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลศิระจรเข้้น้อย อำเภอ บางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ
3. ข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางช่วยสร้างงาน สร้างอาชีพ และรายได้ รวมถึงความกินดีอยู่ดี ให้แก่ชุมชน ตำบลศิระจรเข้้น้อย อำเภอ บางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ

กรอบแนวคิดของการวิจัย

การจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ ในพื้นที่ตำบลศิระจรเข้้น้อย อำเภอ บางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งแต่เดิมเส้นทางนี้เป็นเพียงคลองที่ใช้ระบายน้ำ ทำเกษตรกรรม และคลองบริเวณนี้ยังมีวัชพืชสะสมทำให้เกิดปัญหาในการระบายน้ำ ไม่เกิดประโยชน์ และยากต่อการดูแลรักษา ทั้งจากทางภาครัฐและชุมชนท้องถิ่น ควรจะพิจารณาให้เกิดการสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มให้แก่พื้นที่ รวมถึงความคิดเห็นของทุกภาคส่วนด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก ดังนั้นในการศึกษาการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำต้องประกอบไปด้วยปัจจัย ดังนี้

ปัจจัยภายนอก

1. นโยบายของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
2. การได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยว
3. สถานการณ์ด้านการตลาดท่องเที่ยว
4. การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน

ปัจจัยภายใน

1. ความพร้อมของพื้นที่ที่ศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
2. ความรู้ความเข้าใจ
3. ศักยภาพการจัดท่องเที่ยวของชุมชน

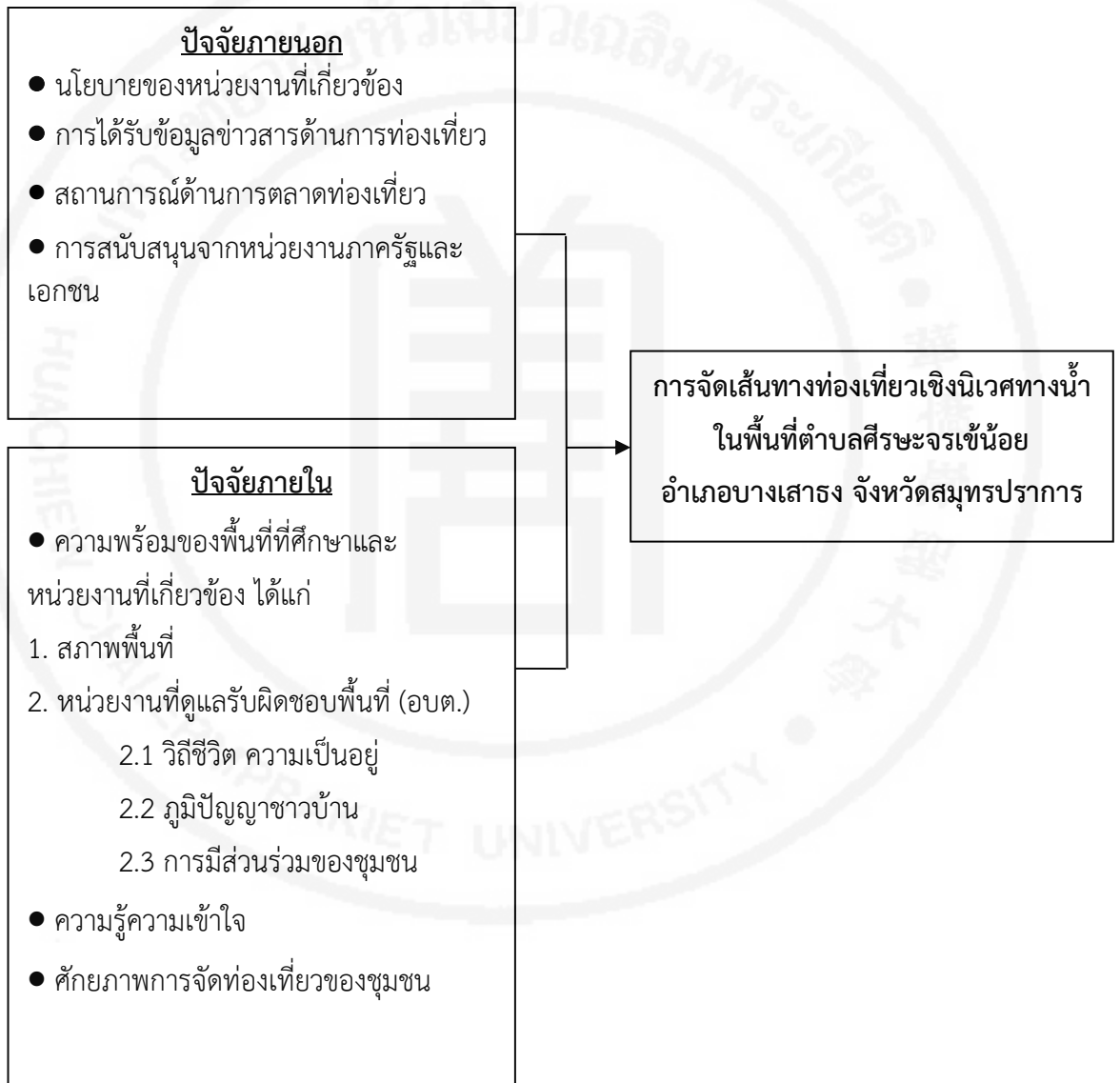

กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วางกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยดังนี้

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของตำบลศีร์ษะจรเข้ชั้น้อย
2. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
3. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
4. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
5. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดเส้นทางสัญจรเพื่อการท่องเที่ยว
6. แผนยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องต่างๆ
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ข้อมูลทั่วไปของตำบลศีร์ษะจรเข้ชั้น้อย

ประวัติความเป็นมา

เมื่อประมาณ 100 ปีที่ผ่านมา บริเวณพื้นที่ของตำบลศีร์ษะจรเข้ชั้น้อย โดยเฉพาะลำคลองจรเข้ที่ผ่านพื้นที่ตำบลศีร์ษะจรเข้ชั้น้อยถึงตำบลศีร์ษะจรเข้ใหญ่ จะมีกระเช้าอาศัยอยู่ในลำคลองเป็นจำนวนมาก เนื่องจากพื้นที่ในสมัยก่อนมีน้ำเค็มท่วมถึง ผู้อาวุโสเล่าว่ามีกระเช้าซึ่งเป็นซากที่นอนตายอยู่ในดินลึก ประมาณ 1 เมตร เพราะสาเหตุนี้จึงได้มีการตั้งชื่อว่า "ตำบลศีร์ษะจรเข้ชั้น้อย"

ที่ตั้ง (ที่ตั้งและระยะห่างจากอำเภอ) ตำบลศีร์ษะจรเข้ชั้น้อย ตั้งห่างจากที่ว่าการอำเภอบางเสาธง ระยะทาง 15 กิโลเมตร

เนื้อที่ (เนื้อที่โดยประมาณเป็นตารางกิโลเมตรและไร่) เนื้อที่ โดยประมาณ 24.10 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 15,055 ไร่

ภูมิประเทศ (ภูมิประเทศของ อบต.) เป็นที่ราบลุ่ม ไม่มีภูเขา ไม่มีป่าไม้ มีชลประทานทั่วถึง

ทิศใต้ จรด ตำบลศีร์ษะจรเข้ใหญ่

ทิศเหนือ จรด เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร

ทิศตะวันออก จรด ตำบลบางเสาธง

ทิศตะวันตก จรด ตำบลหนองปรือ อำเภอบางพลี

ขนาดชุมชน ตำบลศีร์ษะจรเข้ชั้น้อย แบ่งเป็น 12 หมู่บ้าน ดังนี้

1. บ้านวัดคู หมู่ 1
2. บ้านคลองดอน หมู่ 2
3. บ้านจรเข้ชั้น้อย หมู่ 3

4. บ้านจรเข้ขี้เฒ่า	หมู่ 4
5. บ้านจรเข้ขี้เฒ่า	หมู่ 5
6. บ้านคลองตันไทร	หมู่ 6
7. บ้านวัดใหม่ปากคลองมอญ	หมู่ 7
8. บ้านคลองบางนา	หมู่ 8
9. บ้านคลองปากน้ำ	หมู่ 9
10. บ้านหนองงูเห่า	หมู่ 10
11. บ้านไทรตามาก	หมู่ 11
12. บ้านคลองน้ำลำ	หมู่ 12

การศึกษา

- ศูนย์เด็กเล็กเล็กก่อนเกณฑ์ 1 แห่ง คือ ศูนย์เด็กเล็กวัดหัวคู้ ตั้งอยู่ หมู่ที่ 1 มีจำนวนเด็กเล็ก 85 คน แบ่งเป็นนักเรียนชาย 40 คน นักเรียนหญิง 45 คน และครูสอน 5 คน
- โรงเรียนประถมศึกษา 2 แห่งประกอบด้วย
  - โรงเรียนวัดหัวคู้ ตั้งอยู่ หมู่ที่ 1 มีจำนวนนักเรียน รวม 337 คน แบ่งเป็นนักเรียนชาย 182 คน นักเรียนหญิง 155 คน และครูสอน 13 คน (โรงเรียนขยายโอกาสการศึกษาถึง ม.3.
  - โรงเรียนปากคลองมอญ ตั้งอยู่ หมู่ที่ 3 มีจำนวนนักเรียน รวม 69 คน แบ่งเป็นนักเรียนชาย 36 คน นักเรียนหญิง 33 คน และครู (ข้าราชการ) 3 คน และ ครู (อัตราจ้าง) 8 คน
- ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน/ห้องสมุดประชาชน 1 แห่ง

สถาบันและองค์กรทางศาสนา

วัด/สำนักสงฆ์ 2 แห่ง (วัดใหม่ปากคลองมอญ หมู่ที่ 7, วัดหัวคู้ หมู่ที่ 1)

สาธารณสุข

- สถานีอนามัยประจำตำบล/หมู่บ้าน 1 แห่ง
- อัตราการมีและใช้ส้วมราดน้ำ 100%

หน่วยธุรกิจในพื้นที่ อบต.

1. ธนาคาร ไม่มี	2. โรงแรม 1 แห่ง
3. ปั๊มน้ำมันและก๊าซ 1 แห่ง	4. สนามกอล์ฟ (รอยัลกอล์ฟ) 1 แห่ง
5. ร้านค้า 51 แห่ง	6. หอพัก 30 แห่ง
7. โรงงานอุตสาหกรรม 14 แห่ง	

การไฟฟ้า จำนวนหมู่บ้านที่ไฟฟ้าเข้าถึงและจำนวนประชากรที่ใช้ไฟฟ้า ราษฎรมีไฟฟ้าใช้ทุกหมู่บ้าน ทุกหลังคาเรือน**แหล่งน้ำธรรมชาติ** มีคลองจำนวน 14 คลอง ได้แก่

1.	คลองมอญ	หมู่ที่ 3, 7	กว้าง	12	เมตร	ยาว	3,360	เมตร
2.	คลองปากน้ำ	หมู่ที่ 2, 9	กว้าง	18	เมตร	ยาว	3,500	เมตร
3.	คลองหลุมลำ	หมู่ที่ 12	กว้าง	12	เมตร	ยาว	2,000	เมตร
4.	คลองดอน	หมู่ที่ 2,10	กว้าง	10	เมตร	ยาว	2,370	เมตร
5.	คลองหนองงูเห่า	หมู่ที่ 1, 10	กว้าง	50	เมตร	ยาว	4,500	เมตร
6.	คลองอีโต้	หมู่ที่ 7, 12	กว้าง	8	เมตร	ยาว	1,750	เมตร
7.	คลองสำเภาทลาย	หมู่ที่ 1	กว้าง	10	เมตร	ยาว	2,100	เมตร
8.	คลองจรเข้	หมู่ที่ 1, 4, 5	กว้าง	40	เมตร	ยาว	6,500	เมตร
9.	คลองอ้อม	หมู่ที่ 5	กว้าง	8	เมตร	ยาว	1,000	เมตร
10.	คลองบางนา	หมู่ที่ 8	กว้าง	15	เมตร	ยาว	4,200	เมตร
11.	คลองจรเข้สั้น	หมู่ที่ 5	กว้าง	10	เมตร	ยาว	1,860	เมตร
12.	คลองต้นไทร	หมู่ที่ 6	กว้าง	25	เมตร	ยาว	3,000	เมตร
13.	คลองไทรตามาก	หมู่ที่ 6, 11	กว้าง	10	เมตร	ยาว	2,000	เมตร
14.	คลองทับยาว	หมู่ที่ 4, 5, 6, 7, 11	กว้าง	30	เมตร	ยาว	4,500	เมตร

การคมนาคม (แสดงจำนวนและสภาพทางคมนาคมทางบก)

1.	ถนนคอนกรีต	22	สาย	ระยะทาง	24,037	เมตร
2.	ถนนลาดยาง	5	สาย	ระยะทาง	7,320	เมตร
3.	ถนนดินลูกรัง	17	สาย	ระยะทาง	6,972	เมตร

ประชากร มีจำนวนทั้งสิ้น 9,604 คน แบ่งเป็นชาย 4,094 คน หญิง 4,346 คน จำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 6,127 ครัวเรือน มีความหนาแน่นเฉลี่ยประมาณ 350 คน / ตารางกิโลเมตร

อาชีพ (อาชีพของประชากรในเขต อบต.) ราษฎรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร เลี้ยงปลา ทำสวนผลไม้ (มะม่วง) ปลูกผักกระเฉด และรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม

ภาพที่ 2 ตราสัญลักษณ์องค์การบริหารส่วนตำบลศิระจรเข้

ที่มา: องค์การบริหารส่วนตำบลศิระจรเข้

ดังนั้น ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า การศึกษาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำในพื้นที่ตำบลศิระจรเข้ อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ จำเป็นต้องพิจารณาถึงข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของตำบลศิระจรเข้ เช่น ประวัติความเป็นมา สภาพพื้นที่ จำนวนประชากร อาชีพ สาธารณสุข การคมนาคม เป็นต้น อันเป็นการแสดงปัจจัยพื้นฐานภายใน เพื่อการสำรวจข้อมูลและความพร้อมของพื้นที่เบื้องต้น ซึ่งเป็นข้อมูลพื้นฐานที่ใช้สนับสนุนงานวิจัยด้านการท่องเที่ยวสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวดังต่อไปนี้

2. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

Collier and Harraway (1997:18) การท่องเที่ยวจะบรรลุวัตถุประสงค์ได้นั้น แหล่งท่องเที่ยวต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ หรือ 3As

1. สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) สิ่งดึงดูดเกิดจากสถานที่ (Sites) และเหตุการณ์ (Events) สถานที่ อาจเกิดจากธรรมชาติสร้างขึ้นหรือมนุษย์สร้างขึ้น

2. สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) ความสะดวกสบายทำให้นักท่องเที่ยวหรือคนเดินทางเข้าไปถึงสถานที่ได้รวดเร็ว ปลอดภัย และสะดวกสบายมากยิ่งขึ้น ดังนั้นการก่อสร้างปัจจัยพื้นฐานในการผลิต (Infrastructure) เช่นระบบขนส่ง ระบบการสื่อสาร ระบบสาธารณูปโภค ไฟฟ้า ประปา จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในแหล่งท่องเที่ยว นอกจากนี้ สิ่งก่อสร้างอื่นๆ เช่น โรงแรม ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก โรงพยาบาล ฯลฯ ตลอดจนการจัดของเสียก็เป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องพัฒนาควบคู่กันไปกับแหล่งท่องเที่ยว

3. การเข้าถึง (Accessibility) การเข้าไปถึงแหล่งท่องเที่ยวต้องมีระบบการขนส่ง (Transportation) ซึ่งประกอบด้วย เส้นทาง (Way) พาหนะ (Vehicle) สถานี (Terminal) และผู้ประกอบการ (Carrier) การขนส่งมีวัตถุประสงค์ในการลำเลียงคน และสิ่งของไปยังจุดหมายปลายทาง โดยผ่านเส้นทางหรือท่าลำเลียง

องค์ประกอบทั้ง 3 ประการจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งสำหรับการท่องเที่ยวแบบมวลชน (Mass tourism) แต่การท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่มผู้สนใจเฉพาะอย่าง เช่น กลุ่มอนุรักษ์ กลุ่มนักผจญภัย กลุ่มนักวิชาการ สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆหรือปัจจัยพื้นฐานในการผลิตบางอย่างอาจมีความจำเป็นน้อย เพราะกลุ่มบุคคลดังกล่าวมาแล้ว ต้องการศึกษแหล่งท่องเที่ยวที่มีสภาพใกล้เคียงกับธรรมชาติและวัฒนธรรมเดิม การสร้างปัจจัยการผลิตและสิ่งอำนวยความสะดวกถ้าปราศจากการวางแผนที่ดีก็ย่อมมีผลกระทบต่อทรัพยากรการท่องเที่ยว และเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่น

ทรัพยากรการท่องเที่ยว แบ่งตามหลักการจัดทรัพยากรได้ 2 ประเภท

1. ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ มีลักษณะเด่น แปลก สวยงาม มีคุณค่าต่อการเข้าไปพักผ่อนหย่อนใจหรือแสวงหาความรู้ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติอาจจัดแบ่งย่อยออกตามประเภทของทรัพยากรธรรมชาติได้ 2 อย่างคือ

1.1 ทรัพยากรที่เสริมสร้างขึ้นใหม่ ตามขบวนการธรรมชาติ (Renewable) ทรัพยากรประเภทนี้เมื่อใช้แล้วก็สร้างเสริมขึ้นใหม่ได้ โดยการคืนรูปตามกระบวนการธรรมชาติ แต่อาจสูญสิ้นไปได้ เช่น ป่าไม้ สัตว์ป่า หน้าผา ถ้ำ น้ำตก หาดทราย

1.2 ทรัพยากรที่เสริมสร้างขึ้นใหม่ไม่ได้ (Nonrenewable) เช่น แสงแดด อากาศ กระแสน้ำ พลังงานน้ำ พลังงานจากแสงอาทิตย์ พลังงานลม ฯลฯ ทรัพยากรดังกล่าวไม่สูญสิ้น ทรัพยากรธรรมชาติดังกล่าวอาจจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ เมื่อมีคุณสมบัติตรงกับข้อใดข้อหนึ่งหรือหลายข้อดังต่อไปนี้

1. เป็นเอกลักษณ์หรือสัญลักษณ์ของท้องถิ่น
2. มีความสัมพันธ์เกี่ยวกับประวัติศาสตร์หรือนิทานพื้นบ้าน
3. มีประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าทางวิทยาศาสตร์ ภูมิศาสตร์ หรือโบราณคดี
4. เป็นโครงสร้างธรรมชาติที่ดี หายาก หรือเป็นทัศนียภาพที่สวยงาม
5. เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ หรือเป็นที่เคารพบูชา

2. ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น แหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้มนุษย์สร้างขึ้นด้วยเหตุผลต่าง ๆ กัน เช่น เพื่อการศึกษา การพักผ่อน การรักษาสุขภาพ ศาสนสถาน ระลึกถึงเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์หรือด้านศิลปวัฒนธรรมอื่นๆ แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างแบ่งได้เป็น 2 อย่างคือ

2.1 แหล่งท่องเที่ยวทางด้านศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ซึ่งเป็นแบบอย่างการดำรงชีวิตของชุมชนนั้นๆ เช่น ประเพณีลอยกระทง ประเพณีสงกรานต์ พิธีกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากความเชื่อของบุคคลในชุมชน

2.2 แหล่งท่องเที่ยวทางด้านประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุ โบราณสถาน และศาสนสถานเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่แสดงถึงประวัติความเป็นมาในอดีต หรือเพื่อระลึกถึงเหตุการณ์ในอดีตของสังคมมนุษย์ในสมัยนั้นๆ ตัวอย่างแหล่งท่องเที่ยวประเภทนี้ได้แก่ เมืองโบราณ เจดีย์ วัด สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ อนุสาวรีย์ ฯลฯ

ปัจจุบันการท่องเที่ยวเป็นที่นิยมแพร่หลายมากทั้งในหมู่ของประชาชนภายในประเทศและต่างประเทศทำให้เกิดความจำเป็นที่จะต้องมีการอนุรักษ์สถานที่ท่องเที่ยว ทั้งนี้เพื่อให้สถานที่นั้นดำรงคุณค่าได้ตลอดไป โดยไม่เสื่อมสลายก่อนเวลาอันสมควร เหตุผลที่จำเป็นต้องมีการอนุรักษ์สถานที่ท่องเที่ยวนี้คือ

1. ความจำเป็นในการใช้สถานที่ท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อน เนื่องจากประชากรโลกมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น จึงมีโอกาสที่จะพักผ่อนและใช้เวลาว่างได้มากขึ้น การท่องเที่ยวไปตามสถานที่ต่างๆ เป็นวิธีการพักผ่อนที่นิยมทำกันมากเมื่อมีเวลาและฐานะทางเศรษฐกิจที่เอื้ออำนวย ดังนั้นสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ทั้งทางวัฒนธรรมและธรรมชาติจึงมีประชาชนเข้าไปใช้บริการมากขึ้น เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้สถานที่นั้นถูกทำลายหรือเกิดการเปลี่ยนแปลงได้ จำเป็นต้องมีการอนุรักษ์เพื่อให้สถานที่นั้นคงอยู่ต่อไป

2. สถานที่ท่องเที่ยวเป็นแหล่งสร้างงานให้กับประชาชนในท้องถิ่น ทั้งนี้เพราะการที่สถานที่ท่องเที่ยวมีผู้นิยมเข้าไปใช้บริการมากทำให้ประชาชนในท้องถิ่นนั้นมีงานทำมีรายได้พิเศษเพิ่มขึ้น เช่นเป็นมัคคุเทศก์ เป็นผู้หาพาหนะในการเดินทาง เป็นผู้ผลิตและจำหน่ายสินค้าพื้นเมือง ให้บริการด้านที่พักอาศัย ตลอดจนการจำหน่ายอาหาร เป็นต้น

3. เป็นการประชาสัมพันธ์ประเทศ สถานที่ท่องเที่ยวที่แปลก และสวยงาม จะเป็นเครื่องดึงดูดนักท่องเที่ยวจากต่างแดนให้เข้ามาท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น ซึ่งเท่ากับเป็นการประชาสัมพันธ์ประเทศให้เป็นที่รู้จักของประชาชนต่างแดนมากยิ่งขึ้น

4. สถานที่ท่องเที่ยวเป็นสิ่งที่แสดงถึงความเจริญงอกงามทางด้านวัฒนธรรม เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ ตลอดจนทิวทัศน์ตามธรรมชาติที่สวยงาม สิ่งเหล่านี้ถ้าไม่ได้รับการดูแลรักษาหรือถูกทำลายไปเท่ากับทำให้วัฒนธรรมของชาติถูกทำลายไปด้วย

นอกจากนั้นในการจัดการเพื่อการท่องเที่ยวต้องคำนึงถึงความสามารถที่จะรองรับได้ของพื้นที่ (Carrying capacity) 3 ประการคือ

1. ความสามารถที่จะได้รับในเชิงกายภาพ (Physical carrying capacity) หมายถึงสภาพหรือลักษณะของพื้นที่ที่จะอำนวยให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยว

2. ความสามารถที่จะได้รับทางสังคม (Social carrying capacity) หมายถึงความสามารถที่จะอำนวยความสะดวกต่างๆของพื้นที่ท่องเที่ยว เพื่อนักท่องเที่ยว หรือความสามารถ

ของสถานที่ท่องเที่ยวที่สามารถให้บริการแก่ผู้มาเที่ยวได้สูงสุด โดยปกติสถานที่ท่องเที่ยวประเภท ชายหาดจะมีความสามารถที่จะรับนักท่องเที่ยวได้สูงกว่าสถานที่ท่องเที่ยวประเภทอุทยานแห่งชาติ

3. ความสามารถที่จะรับได้เชิงนิเวศวิทยา (Ecological carrying capacity) หมายถึง ความสามารถของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติในสถานที่นั้น และในบริเวณใกล้เคียงกับสถานที่ แหล่งท่องเที่ยวนั้น ในการรองรับธุรกิจการท่องเที่ยว

ดังนั้น ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า “การท่องเที่ยว” (Tourism) เป็นเรื่องของการเดินทาง ถ้าไม่มีการเดินทางก็ไม่มีการท่องเที่ยว แต่ต้องเป็นการเดินทางที่เป็นการชั่วคราวด้วยความสมัครใจมิใช่ถูก บังคับหรือเพื่อสินจ้าง แต่เพื่อวัตถุประสงค์อื่นๆ เช่นเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ ความสนุกสนาน เพลิดเพลิน การศึกษา ศาสนา กีฬา เยี่ยมญาติมิตร ติดต่อธุรกิจ การประชุมสัมมนา เป็นต้น มิฉะนั้นจะเป็นการเดินทางที่ไม่ใช่การท่องเที่ยว ถ้าหากการเดินทางอยู่ในเงื่อนไข 6 ประการดังนี้คือ (1) เป็นการ เดินทางเพื่อประกอบอาชีพหรือธุรกิจใดธุรกิจหนึ่งในประเทศที่เดินทางไป (2) เป็นการเดินทางโดย ตั้งใจจะไปตั้งถิ่นฐานถาวร ในประเทศที่เดินทางไป (3) เป็นการเดินทางเข้าประเทศใดประเทศหนึ่ง เพื่อปฏิบัติงานด้านการทูต หรือองค์การระหว่างประเทศหรือเอกชนอื่นๆ โดยได้รับค่าจ้าง (4) เป็นการ เดินทางข้ามพรมแดนไปทำงานนอกประเทศทุกวันเป็นประจำ (5) เป็นการเดินทางผ่านโดยไม่แวะ ลง แม้ว่า การเดินทางจะอยู่ในเขตของประเทศหนึ่งประเทศใดเป็นเวลานานมากกว่า 24 ชั่วโมง (6) เป็นการเดินทางที่ถูกบังคับให้เดินทาง เป็นต้น รวมถึงการท่องเที่ยวควรมีการสร้างสมดุลให้กับ ทรัพยากรท่องเที่ยวในท้องถิ่นนั้นๆ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศดังต่อไปนี้

3. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวในปัจจุบันที่นานาชาติ ประเทศ ให้การสำคัญ เพื่อการมุ่งไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศและนานาชาติ ตามหลักปรัชญา สากลว่าด้วยการพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน (Environmentally Sustainable Development) โดย ให้ความสำคัญแก่การให้การศึกษาหรือการเรียนรู้ หรือมุ่งเน้นให้เกิดการอนุรักษ์มากกว่าการจัดการ ลดหรือปราศจากผลกระทบและนักท่องเที่ยวพึงพอใจเท่านั้น แต่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องเป็น การท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ มีการจัดการรักษาสิ่งแวดล้อม และให้ การศึกษาแก่นักท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2544) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ว่า “การเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใดแห่งหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ชื่นชมและ เพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ สภาพธรรมชาติ สภาพสังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นบนพื้น ฐานความรู้และความรับผิดชอบต่อระบบนิเวศ”

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2540) ได้กำหนดไว้ว่า “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน รูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศคือ การท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติและระบบนิเวศ มีการจัดการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม มีการให้การศึกษแก่ผู้ท่องเที่ยวและเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงเน้นที่การท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (Natural Tourism) และการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (Cultural tourism) ซึ่งถือว่าเป็นส่วนสำคัญที่สุดในการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวให้เป็นรูปแบบของ การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน”

ยศ สันตสมบัติ และคณะ (2544) ได้กล่าวว่า “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศควรเป็นการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน จึงมีนัยสำคัญอยู่ที่การเปิดโอกาสให้องค์กรชุมชนได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการวางแผนการท่องเที่ยว และสร้างให้เกิดกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับการวางแผนงาน การบริหารจัดการทรัพยากร และการกระจายอำนาจการตัดสินใจโดยเน้นความสำคัญของการจัดการธรรมชาติแวดล้อมและการพัฒนาชุมชนไปพร้อมกัน”

บุษกร ภวจินดา กล่าวว่า “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ถือเป็นทางเลือกใหม่ทางการท่องเที่ยว โดยจะให้ความสำคัญของความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติ การจ้างงานและการสร้างรายได้ให้กับชุมชนท้องถิ่น การพัฒนาเศรษฐกิจและฟื้นฟูคุณภาพสิ่งแวดล้อม โดยมีแนวคิดที่คำนึงถึงความยั่งยืนทางธรรมชาติและวัฒนธรรม รวมถึงวิถีชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นว่าต้องสามารถใช้ทรัพยากรเหล่านั้นถึงรุ่นลูกรุ่นหลาน ไม่ทำลายทรัพยากร โดยทำให้เกิดผลกระทบน้อยที่สุดและที่สำคัญคนในท้องถิ่นต้องได้รับประโยชน์จากทรัพยากรนั้น รวมถึงความเข้าใจที่ถูกต้องถึงทรัพยากรในท้องถิ่นของตน”

องค์ประกอบหลักที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ องค์ประกอบหลักที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มี 4 ประการ ประกอบด้วย (วิมล จิโรจพันธุ์ และคณะ, 2548)

1. องค์ประกอบด้านพื้นที่ เป็นลักษณะเฉพาะประการหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ การมุ่งเน้นในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติเพื่อประสานการท่องเที่ยวกับความพอใจในการเรียนรู้และสัมผัสกับระบบนิเวศ (Eco-system) อาจมีบางแห่งที่รวมเอาลักษณะวัฒนธรรมที่มีวิถีชีวิตแบบธรรมชาติหรือ เป็นส่วนหนึ่งในระบบนิเวศของแหล่งเที่ยวนั้นๆ ไว้ (Nature-based tourism) โดยเฉพาะแม้ว่าจะ มีความคาบเกี่ยวกันในพื้นที่ก็ตาม ในทำนองเดียวกันการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ (Natural tourism) จึงไม่ใช่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้งหมด ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการจัดการการท่องเที่ยวด้วย อาจเป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น (Identity or Authentic or Endemic or Unique) ธรรมชาตินั้นอาจรวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง กับระบบนิเวศ (Eco-system) ในพื้นที่ด้วย

2. องค์ประกอบด้านการจัดการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม (Responsible travel) โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและอัตลักษณ์ท้องถิ่น ซึ่งมีการจัดการที่ยั่งยืน ครอบคลุม ไปถึงการอนุรักษ์ทรัพยากร การจัดการสิ่งแวดล้อม การป้องกันและกำจัดมลพิษ และ ควบคุมการพัฒนา การท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขตจึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการอย่างยั่งยืน (Sustainably managed tourism) เพื่อให้เกิดเป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม (Responsibly travel) ที่ไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น

3. องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการเรียนรู้ (Learning process) โดยมีการให้การศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวเป็นการเพิ่มพูนความรู้ประสบการณ์ความประทับใจ เพื่อสร้างจิตสำนึกที่ถูกต้องกับ ผู้เกี่ยวข้อง นักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่น และผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว จึงเป็นการท่องเที่ยว ด้านสิ่งแวดล้อม ศึกษา (Environmental education-based tourism)

4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม เป็นการท่องเที่ยวที่มีการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของ ประชาชน ท้องถิ่นหรือชุมชนท้องถิ่น (Involvement of local community or People participation) ที่มีบทบาทใน ส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติตามแผน และร่วมได้รับประโยชน์อย่าง เสมอภาค คอย ติดตามตรวจสอบ รวมถึงร่วมบำรุงรักษาทรัพยากรท่องเที่ยวอันจะก่อให้เกิดผลประโยชน์ ในท้องถิ่น ทั้งการ กระจายรายได้การยกระดับคุณภาพชีวิต และการได้รับผลตอบแทน เพื่อนำกลับมา บำรุงรักษาและจัดการ แหล่งท่องเที่ยวด้วย ในที่สุดแล้วท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการควบคุมการพัฒนา การท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ

ดังนั้น ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ การท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยว ที่มีความหลากหลายรูปแบบ ทั้งในด้านความเป็นธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม เป็นการ ท่องเที่ยวเพื่อสนับสนุนความยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการในแหล่ง ท่องเที่ยว และชุมชนท้องถิ่น โดยการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมล้วนเป็นส่วน หนึ่งของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมดังต่อไปนี้

4. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

จีระชัย ไกรกังวาร (2544, หน้า 13-14) ได้อธิบายการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมว่า การพัฒนา แบบนี้จะช่วยปรับปรุงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงานให้ดียิ่งขึ้น และยังได้กล่าวถึงทฤษฎีการมี ส่วนร่วม 5 ทฤษฎี สรุปได้ดังนี้

1. ทฤษฎีการเกลี้ยกล่อมมวลชน (Mass persuasion) เป็นวิธีการหนึ่งที่ใช้แก้ไข ปัญหาความขัดแย้งในการปฏิบัติงาน โดยผู้เกลี้ยกล่อมจะต้องมีศิลปะในการสร้างความสนใจในเรื่องที่ จะเกลี้ยกล่อม รวมถึงความต้องการของผู้เกลี้ยกล่อมโดยเฉพาะความต้องการขั้นพื้นฐานเพื่อให้การ ดำเนินงานบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ดังนั้น การเกลี้ยกล่อมจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะนำไปสู่การมีส่วนร่วม

ของประชาชน และถ้าการเกลี้ยกล่อมนั้นเป็นเรื่องที่ตรงกับความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์แล้ว ย่อมส่งผลถึงการมีส่วนร่วมได้ในที่สุด

2. ทฤษฎีการระดมสร้างขวัญของคนในชาติ (National morale) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมใด ๆ จำเป็นต้องให้ประชาชนในชุมชนและผู้ปฏิบัติมีขวัญที่ดี การสร้างขวัญที่ดีต้องพยายามสร้างทัศนคติที่ดีต่อผู้ร่วมงาน เช่น การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ไม่เอาัดเอาเปรียบให้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับงาน เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น ดังนั้น การระดมสร้างขวัญที่ดีย่อมทำให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติงาน

3. ทฤษฎีการสร้างความรู้สึกชาตินิยม (Nationalism) เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญนำไปสู่การมีส่วนร่วม เป็นความรู้สึกที่จะอุทิศหรือเน้นค่านิยมเรื่องผลประโยชน์ของชาติ มีความพอใจในชาติตัวเอง พอใจเกียรติภูมิ จงรักภักดีผูกพันต่อท้องถิ่น

4. ทฤษฎีการสร้างผู้นำ (Leadership) การสร้างผู้นำจะช่วยจูงใจให้ประชาชนทำงานด้วยความเต็มใจ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายร่วมกัน เพราะผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญในการรวมกลุ่มคน จูงใจคนไปยังเป้าประสงค์ ผลของการสร้างผู้นำทำให้เกิดการระดมความร่วมมือปฏิบัติงานอย่างมีขวัญ งานมีคุณภาพ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และร่วมรับผิดชอบ ดังนั้นการสร้างผู้นำที่ดีย่อมนำไปสู่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ด้วยดี

5. ทฤษฎีการใช้วิธีและระบบทางการบริหาร (Administrative and method) การใช้ระบบบริหารในการระดมความร่วมมือเป็นวิธีหนึ่งที่ย่าง เพราะใช้กฎหมาย ระเบียบแบบแผนเป็นเครื่องมือในการดำเนินงาน แต่อย่างไรก็ตาม ผลของความร่วมมือยังไม่มีระบบใดดีที่สุดในเรื่องการใช้การบริหาร เพราะธรรมชาติของคนจะทำงานด้วยความรัก แต่ถ้าหากไม่ควบคุมก็จะไม่เป็นไปตามนโยบายและความจำเป็น เพราะการใช้ระบบบริหารเป็นการให้ปฏิบัติตามนโยบายเพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายนั้น

นอกจากนั้น จีระชัย ไกรกังวาร (2544, หน้า 20-21) ได้สรุปว่าการที่มนุษย์จะแสดงพฤติกรรมออกมาหรือกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งออกมานั้น เกิดจากความต้องการของมนุษย์ (Human needs) วัฒนธรรม ประเพณี ระบบของสังคม และแรงจูงใจต่าง ๆ นั้นเอง ส่วนในการที่ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนานั้น ย่อมขึ้นอยู่กับเงื่อนไขหรือปัจจัยหลายประการที่แต่ละคนมีแตกต่างกัน เช่น เงื่อนไขหรือปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และทางด้านส่วนบุคคล ซึ่งมีส่วนในการกำหนดความสำเร็จและความเป็นไปได้ของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา และจากการศึกษาเอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้องสามารถแยกเป็นปัจจัยต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. ปัจจัยทางด้านส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งทางสังคม ระดับของครอบครัว ความสัมพันธ์หรือระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน

2. ปัจจัยทางด้านสังคมเศรษฐกิจ ได้แก่ ลักษณะอาชีพ รายได้ ฐานะของครอบครัว ความคาดหวังรายได้ที่เพิ่มขึ้น ระยะเวลาที่ประกอบอาชีพในชุมชน ทรัพยากรในชุมชนความสามารถพิเศษหรืออาชีพเสริมในชุมชน

3. ปัจจัยทางด้านสังคมวิทยาและจิตวิทยา ได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ความเชื่อความศรัทธา ความเกรงใจต่อบุคคล ความคาดหวังต่อประโยชน์ที่จะได้รับ การใช้อำนาจบังคับ ระเบียบข้อบังคับ กฎหมาย วิธีการติดต่อสื่อสาร การเป็นสมาชิกกลุ่ม ความต้องการทางด้านร่างกายและจิตใจของบุคคลในระดับต่าง ๆ และลักษณะทางสังคมของชุมชน

มาโนช เกรียงสุวรรณ (2544, หน้า 20-21) ได้สรุปปัญหาเกี่ยวกับตัวประชาชนในชนบทเจ้าหน้าที่ และระบบราชการที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมว่า

1. ในอดีตสังคมไทยเป็นสังคมที่มีความมั่นคง จึงไม่มีความจำเป็นในการเสริมสร้างการทำงานร่วมกัน ต่างคนต่างทำก็เพียงพอต่อการยังชีพ จึงขาดนิสัยการทำงานร่วมกันอย่างจริงจังและถาวร จะมีก็แต่การทำงานร่วมเป็นครั้งคราวเท่านั้น

2. ประชาชนในชนบทมีทัศนคติในแนวทางลัทธิปฏิบัตินิยม ซึ่งจะยอมรับความคิดริเริ่มหรือของแปลกใหม่ก็ต่อเมื่อเห็นว่าได้ประโยชน์โดยตรงในระยะสั้น

3. ประชาชนในชนบทไม่ชอบแสดงตัวเป็นศัตรูกันซึ่งหน้า รวมทั้งไม่ชอบโต้เถียงกับบุคคลภายนอก เขาจึงรับทุกอย่างโดยไม่คัดค้าน แต่ในใจจะไม่เห็นด้วย เมื่อถึงเวลาดำเนินการเขาจะไม่เข้าไปมีส่วนร่วม หรือเข้าไปตอนแรกแล้วขาดหายไป

4. นโยบายในระบบราชการมักมาจากเบื้องบน จึงเป็นการยากลำบากที่ผู้ปฏิบัติงานในชนบทจะให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง และให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจดำเนินการเองเมื่อระบบบริหารถูกสั่งมาจากเบื้องบน การบริหารงานของเจ้าหน้าที่แต่ละฝ่ายความเข้าใจจึงแตกต่างกัน และการดำเนินงานก็แตกต่างกันไปด้วย

5. เจ้าหน้าที่ราชการมีแนวโน้มชอบทำงานในสำนักงาน โดยเฉพาะงานด้านเอกสารที่จะเสนอผู้บังคับบัญชามากกว่างานสนามอันเนื่องมาจากการที่ราชการต้องปฏิบัติหน้าที่ตอบสนองเบื้องบน ซึ่งจะมีผลต่อระบบราชการให้ความดีความชอบการละเลยงานในสนามดังกล่าวส่งผลให้ความเข้าใจข้อมูลชุมชนอย่างแท้จริง และไม่สามารถกระตุ้นชุมชนให้มีส่วนร่วมได้ในที่สุด

6. เจ้าหน้าที่บางคนบางหน่วยงานยังมีความคิดที่ไม่ต้องการให้ชาวชนบทร่วมมือกันและรวมตัวกันอย่างจริงจัง เพราะมีความเชื่อว่าจะทำให้ปกครองประชาชนได้ยากขึ้น ซึ่งเป็นการแสดงถึงทัศนคติที่ควรได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน

มาโนช เกรียงสุวรรณ (2544, หน้า 21-25) ได้สรุปว่าสาเหตุที่ทำให้ชุมชนไม่มีส่วนร่วมเท่าที่ควร คือ

1. ประชาชนยังไม่เกิดแนวคิด (Concept) ในการพัฒนาและมีส่วนร่วมยังไม่ตระหนัก
ในปัญหาสุขภาพและการดูแลตนเอง

2. รัฐให้แนวคิดแก่ชุมชนในการพึ่งพาตัวเองมาตั้งแต่อดีต ถึงแม้ปัจจุบันจะพยายาม
เปลี่ยนแนวคิดโดยให้ประชาชนพึ่งตนเองให้มากที่สุด แต่บางหน่วยงานของรัฐก็ยังให้แนวคิดในการ
พึ่งพาตัวเองอยู่ เนื่องจากเงื่อนไขของงบประมาณ

3. สภาพสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคม

4. เจ้าหน้าที่ของรัฐให้ความสำคัญในการติดต่อประสานงานกับผู้ใต้บังคับบัญชา
มากกว่าประชาชน ดังนั้น จึงมีโอกาสกระตุ้นประชาชนให้มีส่วนร่วมน้อย

5. เทคโนโลยีที่ใช้ในปัจจุบันนี้ ยังไม่เหมาะสมกับชุมชนเพียงพอ

เทคนิคในการดึงประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนาจากการศึกษาทฤษฎี
การมีส่วนร่วมของชุมชน ทฤษฎีการกระทำทางสังคม ทฤษฎีจิตวิทยาทางสังคม และผลการศึกษาที่
เกี่ยวข้อง สรุปเทคนิคการดึงประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานมีดังนี้

1. กระตุ้นในชุมชนให้เกิดการมีส่วนร่วมและดำเนินการแก้ไขปัญหาชุมชนเอง โดยใช้
แนวความคิดให้ชุมชนได้รับข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องตามแนวทางการพัฒนาแนวใหม่ซึ่งจะช่วยให้ชุมชน
ตระหนักในแนวความคิดใหม่นั้น เมื่อชุมชนได้รับข้อมูลต่าง ๆ มากพอสมควรแล้ว ก็จะทดลองทำดู
หากชุมชนทดลองแล้วพอใจก็จะนำไปสู่ขั้นตอนต่อไป คือ ยอมรับและมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ
ของชุมชน

2. สนับสนุนให้ประชาชนเกิดการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง เมื่อประชาชนเห็น
ประโยชน์ของการมีส่วนร่วม และตัดสินใจรวมพลังแก้ไขปัญหาของชุมชนแล้ว ก็ยังมีความจำเป็นที่
เจ้าหน้าที่จะต้องพร้อมให้คำปรึกษา เมื่อประชาชนเผชิญปัญหาที่ยากเกินกว่าที่จะสามารถแก้ไข
ปัญหานั้นเองได้ เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในการให้คำปรึกษา แนะนำความรู้และ เทคโนโลยีที่
เหมาะสมในการแก้ไข ซึ่งจะช่วยให้ประชาชนเกิดการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง เพราะสามารถแก้ไข
ปัญหาอุปสรรคได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประชาชนจะเกิดความภูมิใจในความสำเร็จของตน และพอใจ
ผลลัพธ์ที่ได้

3. การพัฒนาทักษะของประชาชนด้านการจัดการ ประชาชนส่วนใหญ่ยังมีการศึกษา
ในระดับประถมศึกษา ดังนั้น จึงควรต้องได้รับความรู้และพัฒนาทักษะในการบริหารจัดการการพัฒนา
ทักษะของประชาชนในด้านนี้ต้องอาศัยความพยายามเป็นอย่างมากและต้องใจเย็นพอควร องค์กรที่ดี
หากกลุ่มย่อยต่าง ๆ ในชุมชนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาอย่างเสมอภาคกันไม่ใช่เป็นการกระทำ
ของเฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หากเราตระหนักถึงความสำคัญด้านการจัดการตั้งแต่ต้นและพยายาม
เสริมสร้างทักษะด้านนี้ให้ประชาชน ก็มั่นใจได้ว่าประชาชนจะยึดมั่นในกติกาที่วางไว้ และพร้อมที่จะ
ปกป้องผลประโยชน์ของตนเองได้

4. การสร้างข่าวสารภายในชุมชนนับว่าสำคัญมาก และควรจะต้องกระตุ้นให้เกิดข่าวสารประจำขึ้นตั้งแต่นั้น ข่าวสารการพัฒนาควรจะได้กระจายอย่างทั่วถึงและถูกต้องไม่บิดเบือนไปจากต้นตอของข่าว ลักษณะการแพร่ข่าวก็ควรเป็นลักษณะการสื่อความหมายสองทางมากกว่าการให้ข่าว

ดังนั้น ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า ลักษณะการมีส่วนร่วมส่วนใหญ่ไม่แตกต่างกัน ซึ่งผู้วิจัยได้นำแนวคิดการมีส่วนร่วมมาประยุกต์ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ โดยการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชนในท้องถิ่น เพื่อรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น ด้านความพร้อมของชุมชนต่อการจัดเส้นทางท่องเที่ยว และสัมภาษณ์นักท่องเที่ยว เพื่อรวบรวมข้อมูลด้านความต้องการและความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการจัดเส้นทางท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลศิระจรเข้ชั้น้อย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการจัดเส้นทางสัญจรเพื่อการท่องเที่ยวดังต่อไปนี้

5. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดเส้นทางสัญจรเพื่อการท่องเที่ยว

เส้นทางท่องเที่ยวในเมือง

เมืองที่มีบทบาทดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว มีกิจกรรมที่น่าสนใจ มีความหลากหลายของกิจกรรมประเภทต่างๆ เช่น การค้า สังคม วัฒนธรรม เส้นทางสัญจรโดยการเดินเท้าได้กลายเป็นกิจกรรมประเภทหนึ่งที่ได้รับการพิจารณากำหนดเส้นทางเป็นพิเศษ ซึ่งส่วนมากแล้วจะเป็นการกำหนดเส้นทางที่เหมาะสมต่อการเดินในหนึ่งวัน เส้นทางเหล่านี้จะผ่านเข้าไปในย่านธุรกิจ ผ่านอาคารหรือสถานที่ทางประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจ สวนสาธารณะ ที่โล่งกลางเมือง หรือจุดชมวิวที่สำคัญ (Jim Auntonio, 1971:58-60)

เส้นทางท่องเที่ยวโดยการเดินเท้าเป็นวิธีการท่องเที่ยวที่ใช้ได้สำหรับเมืองเกือบทุกเมืองและเป็นวิธีที่ค่อนข้างอิสระ สะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวทั้งกลุ่มย่อย และกลุ่มใหญ่ ทั้งนี้เพราะการเดินไม่ต้องมีตารางหรือกำหนดเวลาที่แน่นอน นักท่องเที่ยวสามารถหยุดแวะตามจุดสนใจได้ตามใจชอบ และหยุดพักนานเท่าใดก็ได้ การเดินทางยังทำให้นักท่องเที่ยวเคลื่อนที่ไปในระดับความเร็วต่ำ ทำให้สามารถเห็นรายละเอียดได้ใกล้ชิดกับสภาพบ้านเมือง เห็นวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คน เป็นวิธีที่ไม่เกิดมลภาวะใดๆ แก่เมือง อีกทั้งเป็นการออกกำลังกายไปด้วย การลงทุนมีค่าใช้จ่ายสูง และประชากรของเมืองได้รับประโยชน์จากการมีทางเดินเท้าที่ต่อเนื่องกันโดยตลอด

เหตุผลสำคัญประการหนึ่งในการพัฒนาทางเดินเท้าในเมือง คือการขยาย และพัฒนาพื้นที่ในบริเวณศูนย์กลางการจัดจ่ายใช้สอย หรือสร้างภาพพจน์ใหม่ให้กับเมือง ก่อให้เกิดความต้องการกิจกรรมที่หลากหลายขึ้นภายในย่านไม่ว่าจะเป็น นิทรรศการ การแสดง เทศกาล และกิจกรรมอื่นๆ ซึ่งอาจจะต้องเตรียมพื้นที่อำนวยความสะดวก ได้แก่ทางเดินเท้า ที่นั่งพักผ่อน ประติมากรรม น้ำพุ

ร้านค้า ร้านอาหาร ความน่าสนใจของวัสดุ แสง สี และกิจกรรมยามค่ำคืน ทางเดินเท้าได้รับการออกแบบ และวางแผนที่ดี จะช่วยปรับปรุง สภาพแวดล้อม สังคม และพื้นที่เกี่ยวเนื่องให้ได้รับการพัฒนาด้วยเช่นกัน (Harvey M. Rubenstein. 1992: 21-22).

หลักการจัดเส้นทางเดินเท้า มีดังนี้

1. สงวนรักษาย่าน (Save Downtown) พื้นที่เศรษฐกิจของย่าน ป้องกันไม่ให้ย่านใจกลางเมืองขยายตัวออกไปยังชานเมือง ใช้ในการวางแผนพัฒนาเมืองเพื่อปรับปรุงการเข้าถึงย่านใจกลางเมือง และรักษาสภาพแวดล้อม
2. ช่วยให้เกิดความปลอดภัยแก่ผู้เดินเท้า รวมทั้งส่งเสริมให้เกิดการจับจ่าย
3. ลดปัญหาการจราจรติดขัด และปัญหาการกีดขวางทางสัญจรของย่านพาหนะ
4. ช่วยปรับปรุงลักษณะทางจินตภาพของชุมชนเมืองให้สวยงามและชัดเจนยิ่งขึ้น
5. ลดมลภาวะทางเสียง และมลภาวะทางอากาศ ที่เกิดจากการจราจรบนถนน เช่น คิววินพิษที่เกิดจากควันทรงยนต์ ฝุ่นละออง โดยอาศัยความกว้างของทางเดินเท้า และต้นไม้บนทางเท้าเป็นสิ่งที่ป้องกัน
6. รองรับปริมาณนักท่องเที่ยว และนำนักท่องเที่ยวเข้าสู่สถานที่ได้อย่างสะดวกและใกล้ชิดยิ่งขึ้น
7. ส่งเสริมความสัมพันธ์ทางสังคมภายในเมืองให้บริการสาธารณะและกิจกรรมต่างๆ ของประชาชน เช่น การพบปะสังสรรค์ การแสดงต่างๆ
8. ส่งเสริมการอนุรักษ์โบราณสถาน อาคารทางประวัติศาสตร์ ป้องกันไม่ให้โบราณสถานทรุดโทรมอันเนื่องลงอันเนื่องจากแรงสั่นสะเทือนของรถยนต์เป็นต้น

เส้นทางประวัติศาสตร์

การท่องเที่ยวในเมืองประวัติศาสตร์ คือรูปแบบการท่องเที่ยวประเภทหนึ่งที่มีความนิยมสูงในปัจจุบันนอกจากเมืองประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมเหล่านี้จะได้รับการวางแผนในด้านอนุรักษ์ทางประวัติศาสตร์แล้ว ยังมีการพัฒนาให้เกิดกิจกรรมที่หลากหลายขึ้น เช่น การจัดนิทรรศการ เทศกาล การจัดแสดงแสงสี เพื่อเพิ่มความสนใจแก่นักท่องเที่ยว

หลักการจัดเส้นทางท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์

1. นำเสนอวัฒนธรรม ความเชื่อ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ (Distinctive Cultural Patterns) รวมไปถึงธรรมเนียม ประเพณี การแต่งกาย ระเบียบแบบแผนในการดำรงชีวิต ศาสนา การได้เข้าไปมีส่วนร่วมในวิถีชีวิตของท้องถิ่นเป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวที่สำคัญ
2. นำเสนอศิลปะท้องถิ่น (Arts and Handicrafts) เช่นดนตรี การละเล่น การฟ้อนรำ และศิลปหัตถกรรมที่ผลิตขึ้น เช่นภาพวาด ประติมากรรม เครื่องใช้ เมืองที่ได้รับการพัฒนาเป็นศูนย์กลาง

ทางศิลปะมีจุดมุ่งหมายลำดับแรกคือตอบสนองต่อนักท่องเที่ยว และผลตอบแทนทางรายได้ต่อศิลปินในท้องถิ่น นอกจากนี้แล้วรูปแบบทางสถาปัตยกรรมก็เป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวที่สำคัญ

3. นำเสนอกิจกรรมทางเศรษฐกิจ (Interesting Economic Activities) จากการสำรวจความคิดเห็นด้านการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมที่ประสบความสำเร็จ มีผลจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่น่าสนใจของแหล่งท่องเที่ยววนั้นๆ ตัวอย่างเช่น การแสดงช้างในป่าเขตร้อนชื้น เทศกาลล่าสัตว์ งานแสดงสินค้า เกษตรกรรม ซึ่งขึ้นอยู่กับเทคนิคในการจัดการของแหล่งท่องเที่ยววนั้นๆ การเที่ยวชมอุตสาหกรรมท้องถิ่น ตลาด ชุมชน ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวมาก และเป็นกิจกรรมหนึ่งที่ถูกจัดอยู่ในโปรแกรมการท่องเที่ยวของบริษัทนำเที่ยวไป

4. นำเสนอความแตกต่างของเมือง และชุมชน (Interesting Urban Area) ความแตกต่างของเมือง และชนบทอาคารบ้านเรือนความเป็นอยู่ของผู้คนในเมือง ย่านศูนย์กลางเมือง ร้านอาหาร สิ่งอำนวยความสะดวก สวนสาธารณะ พิพิธภัณฑ์ อาคารสาธารณะ เหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวที่ชอบการเรียนรู้ ศึกษา และสัมผัสความรู้สึกที่มีต่อเมืองท่องเที่ยววนั้น การนั่งรถไปตามถนนสายสำคัญภายในเมือง ผ่านสถานที่สำคัญ หรือเลือกเดินชมเมืองโดยใช้ทางเดินเท้าสาธารณะที่สามารถเลือกหยุดชมสถานที่ต่างๆ ได้เอง เมืองท่องเที่ยวบางแห่งยังได้จัดกิจกรรมกลางแจ้งขึ้นเพื่อดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยว ซึ่งการแสดงเหล่านี้ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวเสมอ

5. นำเสนอรูปแบบทางวัฒนธรรม (Museums and Other Cultural Facilities) ความน่าสนใจของพิพิธภัณฑ์ คือความสามารถบอกเล่าเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ อารยธรรม ชาติพันธุ์วิทยา งานศิลปะท้องถิ่น แม้กระทั่งความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี วัตถุประสงค์หลักของพิพิธภัณฑ์นั้นเพื่อให้บริการความรู้แก่ประชาชนในเมือง และดึงดูดนักท่องเที่ยวต่างชาติ

6. นำเสนอประเพณี (Cultural Festivals) ความเชื่อ ค่านิยมในท้องถิ่นหรืออิทธิพลทางศาสนา ประเพณี และเทศกาลเหล่านี้ทำให้เกิดฤดูกาลท่องเที่ยวจากความนิยมของนักท่องเที่ยว (Edward Inskeep. 1999: 80-85)

เส้นทางธรรมชาติ

เส้นทางธรรมชาติ (Natural Trail) เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน ที่จำเป็นสำหรับแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ นอกจากจะทำหน้าที่เชื่อมโยงจุดท่องเที่ยวแล้ว ยังช่วยการไหลเวียนของนักท่องเที่ยวจากบริเวณอื่นๆ นอกจากนี้ ยังช่วยป้องกันรักษาทรัพยากรในแหล่งท่องเที่ยวจากผลกระทบการเหยียบย่ำ และกิจกรรมการใช้ประโยชน์ต่างๆ และยังสามารถเป็นสื่อแนะนำนักท่องเที่ยวเข้าไปเรียนรู้เข้าใจ และซาบซึ้งต่อธรรมชาติได้ใกล้ชิดมากขึ้น

หลักการจัดเส้นทางท่องเที่ยวธรรมชาติ

1. เป็นทางเดินชมธรรมชาติ เป็นเส้นทางที่มีวัตถุประสงค์เพื่อนำนักท่องเที่ยวเข้าไปชื่นชมธรรมชาติระหว่างใช้เส้นทาง อาจมีการศึกษาเรียนรู้ธรรมชาติบ้าง แต่ไม่ใช่วัตถุประสงค์หลักของการใช้เส้นทาง

2. เป็นทางเดินป่าระยะไกล (Tiling Trail) เป็นเส้นทางเดินระยะทางไกล อาจเป็นเส้นตรงหรือวงรอบ ถูกสร้างขึ้นเพื่อใช้งาน เพื่อเดินชมธรรมชาติ หรือเสริมสร้าง ความแข็งแรงของร่างกายหรือต้นตื้นผจญภัย เป็นวัตถุประสงค์หลัก การได้เรียนรู้ และเข้าใจถึงความเป็นไป และเรื่องราวของธรรมชาติเป็นวัตถุประสงค์รอง ซึ่งอาจจัดให้บริการหรือไม่ก็ได้

3. เป็นทางสื่อความหมายธรรมชาติ (Interpretive Trail) เป็นเส้นทางที่สร้างขึ้นเพื่อการสื่อความหมาย ให้ความรู้และความเพลิดเพลินแก่นักท่องเที่ยวเป็นวัตถุประสงค์หลักมักมีระยะทางยาวไม่มากนัก ใช้เวลาในการเดินตลอดเส้นทางประมาณ 1 ชั่วโมง หรือ ชั่วโมงครึ่ง จะได้รับผลดีที่สุด และควรเป็นเส้นทางแบบวงรอบ ซึ่งจุดเริ่มต้น และจุดสิ้นสุดเส้นทางควรมาบรรจบอยู่บริเวณเดียวกัน เส้นทางสื่อความหมายนี้อาจจำแนกแยกย่อยออกเป็น เส้นทางสื่อความหมายที่มีบุคคลนำ (Guiding Trail) เส้นทางสื่อความหมายที่ศึกษาธรรมชาติด้วยตนเอง (Self-guiding Trail) (USDA Forest Service. 1964: 18)

4. เป็นทางเชื่อมโยงจุดท่องเที่ยว หรือสิ่งอำนวยความสะดวก (Administrative of General Trail) เป็นเส้นทางที่ก่อให้เกิดสร้างขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์หลักในการนำนักท่องเที่ยวจากจุดหมายหนึ่งไปยังอีกจุดหมายหนึ่งในแหล่งท่องเที่ยว เช่น จากลานจอดรถไปยังศูนย์บริการนักท่องเที่ยว หรือห้องสุขา เป็นต้น การออกแบบมักให้เป็นระยะทางที่สั้นที่สุดเพื่อไปยังจุดหมายปลายทางที่ต้องการรวดเร็ว

เส้นทางแบบผสมผสาน

เส้นทางท่องเที่ยวแบบผสมผสานได้เกิดจากการวางแผนผังบริเวณในแหล่งท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่นหลายประเภทในบริเวณเดียวกัน เพื่อกำหนดเป็นเส้นทางท่องเที่ยวเดียวกัน คือ เส้นทางที่กำหนดขึ้นเพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถพบเห็น หรือเข้าชมจุดที่น่าสนใจตามแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ได้ง่าย สะดวก ปลอดภัย ได้รับความรู้ และความเพลิดเพลินจากการใช้เส้นทางที่จัดทำขึ้น เส้นทางท่องเที่ยวอาจเกิดขึ้นโดยอัตโนมัติจากการที่นักท่องเที่ยวหลายๆ กลุ่มใช้เส้นทางเดิมซ้ำอยู่ประจำ เส้นทางท่องเที่ยวนี้อาจเป็นเส้นทางรถยนต์ ทางเท้า ทางเรือ หรือทางอื่นๆ อาจใช้ร่วมกันกับทางสัญจรปกติของเมือง หรืออาจจะกำหนดเส้นทางขึ้นมาเฉพาะเป็นพิเศษเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพภูมิประเทศ แหล่งท่องเที่ยว

หลักการจัดเส้นทางท่องเที่ยวแบบผสมผสาน

1. กำหนดเส้นทาง การพิจารณากำหนดเส้นทางท่องเที่ยวควรสำรวจ และสังเกตการณ์จากพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่เป็นอยู่ ประกอบกับแนวโน้มที่ควรจะเป็นในการจัดเส้นทาง ควรเริ่มต้น

จากการพิจารณาตำแหน่งของแหล่งท่องเที่ยวประเภทต่างๆ ภายในเมือง ในแหล่งธรรมชาติ มีการจัดลำดับความสำคัญ และความน่าสนใจ จากนั้น จึงพิจารณา ความสามารถในการเชื่อมโยงต่อแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ เข้าไว้ด้วยกัน

2. จัดเส้นทางในลักษณะวงจรบรรจบ ทำให้นักท่องเที่ยวได้พบเห็นสิ่งแปลกใหม่เกิดความเพลิดเพลินไปตลอดเส้นทางโดยไม่ต้องย้อนกลับเส้นทางเดิม ซึ่งนักท่องเที่ยวอาจเกิดความรู้สึกเบื่อหน่าย และเสียเวลา ข้อดีอีกประการหนึ่งคือ สะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มย่อยที่ต้องการทิ้งพาหนะตนเองไว้ยังจุดเดิม

3. การจัดเส้นทางให้มีความแตกต่าง การกำหนดเส้นทางอาจทำขึ้นหลายเส้นทาง หรือหลายระบบก็ได้ เพื่อเป็นทางเลือกสำหรับนักท่องเที่ยวที่มีเวลามากน้อยต่างกัน ความแตกต่างกันอันเนื่องมาจากความสนใจของนักท่องเที่ยว เช่น เส้นทางสำหรับผู้สนใจศิลปะ และวัฒนธรรมอาจพานักท่องเที่ยวไปตามแม่น้ำลำคลองเพื่อดูชีวิตความเป็นอยู่ และสภาพบ้านเมือง หรืออาจเป็นเส้นทางที่มีความหลากหลาย และน่าสนใจหลายด้านร่วมกันอยู่

4. พิจารณาจัดประเภทของพาหนะตามสภาพภูมิประเทศ และภูมิอากาศเส้นทางการท่องเที่ยวอาจใช้พาหนะในการเดินทางต่างกัน ทำให้เกิดความน่าสนใจแตกต่างกันตามเหมาะสมกับสภาพภูมิประเทศ สภาพภูมิอากาศ และลักษณะเฉพาะตัวของเมืองนั้นๆ

5. ความต่อเนื่องกับเส้นทางภายนอกเมือง เส้นทางท่องเที่ยวไม่ควรจะจำกัดอยู่เพียงภายในเมืองเท่านั้น แต่ควรต่อเนื่องกับเส้นทางท่องเที่ยวภายนอกเมืองในแหล่งธรรมชาติด้วยซึ่งอาจเป็นเส้นทางเดียวกัน หรือต่อเนื่องกันเป็นบางส่วนก็ได้

การจัดการเส้นทางท่องเที่ยวในเมือง เส้นทางท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ทางธรรมชาติหรือแบบผสมผสาน เป็นเส้นทางที่ใช้เป็นตัวกลางที่นิยมใช้ในการสื่อสารคุณค่าของมรดกทางธรรมชาติและประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม

ประโยชน์ของเส้นทางสื่อความหมาย มีได้ดังนี้

1. เพิ่มความเข้าใจของผู้มาเยือนต่อสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น
2. ส่งเสริมคุณค่าทางมรดกทางธรรมชาติและประวัติของพื้นที่
3. ให้ประสบการณ์ทางนันทนาการและการเรียนรู้
4. เพิ่มศักยภาพของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว

แนวความคิดการท่องเที่ยวทางน้ำ ความเป็นมาของการท่องเที่ยวทางน้ำ

การท่องเที่ยวทางน้ำในระดับโลก การเดินทางสัญจรทางน้ำสันนิษฐานว่าคงเริ่มพร้อมขึ้นกับการที่มนุษย์รู้จักการว่ายน้ำ จากหลักฐานในยุคอียิปต์โบราณมีการใช้เรือกรรเชียง การใช้เรือตามแนวชายฝั่งทะเลเพื่อหาปลาในบริเวณทะเลเมดิเตอร์เรเนียนส่วนในพงศาวดารจีนยุคแรกได้กล่าวถึง “ฮองเต้เอี้ยมสินลง” ที่ได้รับคำสั่งให้ต่อสำเภา (Argosy) เรือเดินทะเลขึ้นเพื่อเป็นพาหนะและที่พัก

แรม สำหรับเดินทางหายอายุวัฒนะ ต่อมาก็มียุคค้าชาวฟินิเซียได้นำเรือที่มีทั้งใบเรือและฝีพายออกสู่ทะเล เพื่อไปค้าขายทางทะเลต่างเมือง จนกระทั่งช่วงพุทธศตวรรษที่ 20 เป็นต้นมา วิทยาการด้านการเดินเรือมีความเจริญก้าวหน้าขึ้นอย่างมาก ทำให้เกิด “เส้นทางสายแพรไหมทางทะเล” ขึ้นมาทดแทนเส้นทางแพรไหมทางบก ต่อมาในปี พ.ศ. 2035 คริสโตเฟอร์ โคลัมบัสกับคณะได้แล่นเรือข้ามมหาสมุทรแอตแลนติกจากเกาะฝั่งตะวันตกของทวีปแอฟริกาไปยังเกาะฝั่งตะวันออกของทวีปอเมริกาใต้สำเร็จ และในปี พ.ศ. 2040 วาสโกดากามา ชาวโปรตุเกสได้นำเรือออกกรุงลิสบอน ประเทศโปรตุเกส แล่นอ้อมข้ามทวีปแอฟริกาตัดข้ามส่วนหนึ่งของมหาสมุทรอินเดียไปยังเมืองแคลลิกัทซ์ ซึ่งอยู่ทางตะวันตกของประเทศอินเดีย

สำหรับการบริการขนส่งผู้โดยสารทางเรือเริ่มขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2315 ในประเทศอังกฤษ โดยท่านคูดแห่งบริดจ์วอเตอร์เป็นผู้โดยสารทางเรือในลำน้ำระหว่างเมืองแมนเชสเตอร์กับสะพานลอนดอน ซึ่งบนเรือมีห้องสำหรับตีลมชากาแฟเพื่อบริการผู้โดยสาร ต่อมาในปี พ.ศ. 2335 มีเรือเครื่องจักรไอน้ำบริการขนส่งผู้โดยสารด้วยเรือ จากนั้นการท่องเที่ยวทางเรือได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จากการใช้เรือใบมาเป็นเรือกลไฟขับเคลื่อนด้วยเครื่องจักรไอน้ำ ในปี พ.ศ. 2362 เรือกลไฟที่เดินทางข้ามมหาสมุทรลำแรกชื่อเรือกลไฟ “ซาวานนาห์” เดินทางระหว่างเอชวานาห์ในรัฐจอร์เจีย ประเทศสหรัฐอเมริกา กับเมืองลิเวอร์พูล ประเทศอังกฤษ ซึ่งการเดินทางครั้งนี้ใช้เวลาทั้งสิ้น 29 วัน เรือกลไฟรุ่นนี้เป็นเรือบรรทุกไปรษณีย์ภัณฑ์เป็นหลัก ส่วนผู้โดยสารมีจำนวนไม่มากนักเนื่องจากอัตราค่าโดยสารค่อนข้างแพง

ในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 1 เกิดขึ้น การเดินทางด้วยเรือเพื่อการท่องเที่ยวเกือบจะต้องหยุดลงอย่างสิ้นเชิง จนกระทั่งหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ธุรกิจการบินพาณิชย์เริ่มเจริญก้าวหน้าขึ้น ทำให้การเดินทางด้วยเรือเริ่มหมดความนิยม เนื่องจากผู้โดยสารหันไปนิยมการเดินทางด้วยเครื่องบินซึ่งสะดวกรวดเร็วกว่า ทำให้ธุรกิจการเดินเรือขนส่งผู้โดยสารเปลี่ยนมาเป็นกิจการเดินเรือมหาสมุทรเพื่อการท่องเที่ยว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพานักท่องเที่ยวแสวงหาความสำราญในเรือด้วยการใช้เรือสำราญเป็นพาหนะเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ การเดินทางท่องเที่ยวด้วยเรือได้รับการพัฒนารูปแบบต่างๆ ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาตราบกระทั่งถึงปัจจุบัน ในด้านการพัฒนาเทคโนโลยีต่างๆ ที่นำมาใช้ในการเดินเรือ การต่อเรือ ปรับปรุงสมรรถนะความเร็ว เพื่อสร้างความสะดวกสบายและความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวทางน้ำในประเทศไทย

สำหรับการเดินทางท่องเที่ยวทางน้ำของประเทศไทยนั้นเริ่มต้นด้วยการเดินทางด้วยเรือขนาดเล็กเพื่อนำมาใช้เป็นยานพาหนะในการเดินทาง ทำการประมง และขนสินค้าภายในประเทศเป็นหลัก ดังตัวอย่างเช่น ในสมัยพระนารายณ์ (พ.ศ. 2199 - 2231) การค้าขายกับชาวยุโรปเจริญรุ่งเรืองมาก ทำให้เกิดการเดินท่างระหว่างประเทศทางทะเลโดยใช้เรือสำเภา (Junk) หรือเรือกำปั่นใบ (Argosy)

นอกจากนั้น ในพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาตอนหนึ่งกล่าวถึง มองซิเออร์ เซเบเรต์ ในคณะทูตฝรั่งเศสเดินทางมากรุงศรีอยุธยาพร้อมกับราชทูตลาอูแบร์ ได้เดินทางกลับก่อนทางเรือ โดยใช้เส้นทางคลองด่าน ท่าจีน แม่กลอง แล้วขึ้นจากเรือที่เมืองเพชรบุรี เดินทางผ่านปราณบุรี ฤๅบุรี เมืองแกลง เพื่อไปลงเรือกำปั่นที่เมืองตะนาวศรีกลับปารีส จรกระทั่งในสมัยสมเด็จพระเจ้าตากสิน (พ.ศ. 2310 - 2325) ได้มีการขุดคลองลอดขึ้นเป็นคลองประจำเมืองธนบุรี

ต่อมาในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ การเดินทางท่องเที่ยวสมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 4 ได้กล่าวถึงการเดินทางของพระสุนทรโวหารหรือสุนทรภู่กวีเอกของโลกว่า ได้แต่งนิราศไว้หลายเรื่องซึ่งพรรณนาถึงสถานที่ ทิวทัศน์ สภาพแวดล้อม และวิถีชีวิตตามเส้นทางที่เดินทางผ่าน ส่วนใหญ่เดินทางโดยทางเรือ ช่วงชีวิตของท่านอยู่ในช่วงสมัยรัชกาลที่ 2 ถึงรัชกาลที่ 4 ตามหลักฐานที่ปรากฏในปัจจุบัน การเดินทางของท่านส่วนใหญ่เป็นการเดินทางไปนมัสการสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในสถานที่ต่างๆ นอกจากนี้ยังมีการกล่าวถึงการเดินทางของท่านเพื่อไปเยี่ยมบิดาบวชอยู่ที่บ้านกร่ำ เมืองแกลง จังหวัดระยองด้วย

นอกจากการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อการท่องเที่ยวแล้ว ยังมีวัตถุประสงค์อื่นๆ ด้วย เช่น ในสมัยรัชกาลที่ 1 เป็นการเดินทางเพื่อการเมืองการสงคราม เนื่องจากในรัชสมัยดังกล่าวเป็นช่วงเวลาที่มีการทำศึกสงครามกับประเทศเพื่อนบ้าน ในช่วงรัชกาลที่ 2 และรัชกาลที่ 3 เป็นการเดินทางเพื่อการค้า ซึ่งพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อครั้งยังทรงดำรงพระยศเป็นพระเจ้าลูกยาเธอในสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ทรงมีกระป๋องสามารถในเรื่องการค้าเป็นอย่างดี พระองค์ได้ทรงแต่งเรือสำเภาไปค้าขายกับประเทศจีน และในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 พระเจ้าน้องยาเธอซึ่งต่อมาคือพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ขณะทรงผนวชพระองค์ได้ปฏิบัติธุรกรรมค้าขายกับประเทศจีนเป็นเวลานาน และในสมัยนั้นเริ่มมีชาวตะวันตกเดินทางเข้ามาติดต่อค้าขายกับประเทศไทยมากขึ้นทั้งพ่อค้า บาทหลวง และมิชชันนารี

ในสมัยรัชกาลที่ 4 ประเทศไทยเริ่มเปิดประตูการค้าอย่างเป็นทางการ เมื่อไทยได้ลงนามในสนธิสัญญาเบาว์ริง ยกเลิกการผูกขาดการค้าในระบบพระคลังสินค้าเสรี นับได้ว่าเป็นเริ่มต้นของการท่องเที่ยวยุคใหม่ ซึ่งแต่เดิมจะมีเรือจากอังกฤษเข้ามาไม่ถึง 4 ลำ แต่หลังจากการทำสนธิสัญญาแล้ว มีเรือสินค้าทางเข้ามากรุงเทพฯ เพิ่มขึ้นถึง 103 ลำ และพ่อค้าในกรุงเทพฯ ก็แต่งเรือออกไปค้าขายต่างประเทศถึง 37 ลำ เมื่อเกิดความเจริญทางเศรษฐกิจอย่างมาก ทำให้ประชาชนในกรุงเทพฯ เพิ่มขึ้นตามไปด้วย จึงโปรดเกล้าฯ ให้มีการขยายพระนครออกไปทางทิศตะวันออก โดยปรับปรุงคมนาคมทางน้ำเพิ่มขึ้น เช่น การขุดคลองผดุงกรุงเกษม

นอกจากนั้น กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ยังทรงเล่าไว้ในหนังสือความว่า ก่อนสมัยรัชกาลที่ 4 เรือทะเลของหลวงและเรือค้าขายจะใช้เรือสำเภาจีน ส่วนเรือลาดตระเวนใช้เรือกำปั่น จนมาถึงรัชกาลที่ 3 เจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์ เมื่อครั้งยังดำรงตำแหน่งเป็นหลวงสิทธินายเวรหาตเล็ก ได้เรียนต่อ

เรือกำปั่นจากชาวต่างชาติ จึงได้ต่อเรือกำปั่นใบถวายพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาเรือรบหลวงของไทยจึงเปลี่ยนมาใช้เรือปั่นใบอย่างต่างชาติ นอกจากนั้น ในสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้มีการสร้างเรือกำปั่นไฟเดินชายฝั่งเป็นเรือพระที่นั่ง 2 ลำ คือ สยามอรสมผล และอรรคราชวเรศ นอกจากนั้นกรมพระยาดำรงฯ ยังทรงเล่าถึงการในกรุงเทพฯ ว่า “การไปมาในกรุงเทพฯ สมัยนั้น ถนนหนทางยังมีน้อยรถก็มีแต่ของหลวง ยังใช้เรือกันเป็นพื้น บ้านคุณตา (พระยาอภัยนริศการมาตย์) แม้อยู่ใกล้ถนนเจริญกรุงที่เชิงสะพานเหล็ก (ดำรงสถิตย์) ก็ยังต้องใช้เรือ เรือที่ใช้กันเป็นพาหนะสมัยนั้น ถ้าเป็นเจ้านายหรือเจ้าพระยา ใช้เรือสำปั้นแก่งคนพายสัก 10 คน ขุนนางชั้นรองลงมาเช่นคุณตา ใช้เรือสำปั้นประทุนคนพาย 6 ถึง 7 คน”

ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 นับได้ว่าพระองค์ทรงเป็นนักเดินทางท่องเที่ยวที่ยิ่งใหญ่ และการเดินทางของพระองค์ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อบ้านเมืองอย่างมากมายมหาศาล ในปี พ.ศ. 2440 ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ไทยพระองค์แรกที่เสด็จถึงทวีปยุโรป ได้เจริญพระราชไมตรีกับนานาประเทศ โดยมีเรือพระที่นั่งจักรีเป็นราชพาหนะ การเดินทางในครั้งนั้นทำให้พระองค์ได้ทรงนำความรู้และวิทยาการมาปรับใช้ ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงกับบ้านเมืองในทุกด้าน นับตั้งแต่เรื่องประเพณีในราชสำนัก การเลิกระบบทาส การก่อตั้งกิจการสำคัญต่างๆ เช่น การแพทย์ โทรเลข ไปรษณีย์ ไฟฟ้า น้ำประปา ตัดถนน สร้างสะพานโรงเรียน โรงพยาบาล ฯลฯ มีการนำเข้าสินค้าประเภทเครื่องจักรกลเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น รถไฟ รถราง เรือกลไฟ เรือแม่เหล็ก ถ้วยรูป เป็นต้น จากนั้นปี พ.ศ. 2450 เสด็จประพาสยุโรปอีกครั้ง เพื่อการท่องเที่ยวตากอากาศและรักษาพระวรกาย นอกจากการเสด็จประพาสยุโรปแล้ว พระองค์ยังได้เสด็จประพาสต้นไปตามหัวเมือง

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ทรงให้ความสนพระทัยในการท่องเที่ยวอย่างมาก พระองค์ได้เสด็จเยือนหัวหินอยู่เสมอ ส่วนในสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 พระองค์ได้เสด็จเยือนจังหวัดต่างๆ ในภาคเหนือ และเสด็จเยือนประเทศต่างๆ ระหว่างปี พ.ศ. 2472 -2474 ซึ่งในขณะนั้นธุรกิจอุตสาหกรรมท่องเที่ยวระหว่างประเทศพลรอบโลกกำลังก้าวหน้าอย่างมาก มีนักท่องเที่ยวชาวตะวันตกสนใจเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย โดยเฉพาะช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 จำนวนมาก แต่การเดินทางด้วยเรื่อนั้นจะมาได้เพียงปีละ 4 - 5 ลำ และรับผู้โดยสารได้จำกัดเพียง 250 - 500 คนเท่านั้น นอกจากนั้นยังสามารถเดินทางโดยรถไฟจากประเทศสิงคโปร์ หรือเดินทางโดยเครื่องบินซึ่งจะให้บริการได้เฉพาะเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองชาวยุโรปที่มีเมืองขึ้นอยู่ในภูมินี้อุณหภูมิหรือบุคคลสำคัญเท่านั้น

เมื่อถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล รัชกาลที่ 8 ช่วงปี พ.ศ. 2479 ถือได้ว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวได้เริ่มขึ้นอย่างเป็นทางการเมื่อกระทรวงพาณิชย์และคมนาคมเสนอโครงการบำรุงอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในประเทศไทยโดยมีวัตถุประสงค์เพื่องานโฆษณาเชิญชวน

นักท่องเที่ยว งานรับนักท่องเที่ยว และที่พัก นอกจากนี้ ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 (พ.ศ. 2482-2488) นักท่องเที่ยวชาวอเมริกันเริ่มเดินทางเข้ามาในประเทศไทยเพิ่มมากขึ้น จนกระทั่งในสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 เป็นช่วงที่อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเจริญก้าวหน้ามากที่สุด มีการก่อตั้งหน่วยงานด้านการท่องเที่ยวระดับประเทศ คือ องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยว ซึ่งต่อมาเปลี่ยนแปลงเป็นการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประเทศในหลายด้าน โดยเฉพาะการนำเงินตราต่างประเทศเข้าสู่ประเทศ รวมถึงการกระจายรายได้ และสร้างงานสร้างอาชีพให้กับประชาชนในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ส่งผลให้เกิดการขยายตัวด้านการลงทุนของกิจการในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวมากขึ้น รวมถึงการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ทางคมนาคมทางน้ำด้วย

รูปแบบการท่องเที่ยวทางน้ำ

การท่องเที่ยวทางน้ำรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวที่ใช้เส้นทางน้ำเป็นสื่อกลางการท่องเที่ยว ซึ่งอาจเป็นเพียงเส้นทางคมนาคมหรือเป็นการท่องเที่ยวที่จัดกิจกรรมเพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลินด้วยก็ได้ โดยสามารถให้ความหมายของแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำ คือ แหล่งท่องเที่ยวประเภทต่างๆ ซึ่งตั้งอยู่ในลำน้ำหรือบนสองฟากฝั่งของลำน้ำ หรือมองเห็นได้จากพาหนะเดินทาง เช่น บ้าน วัด เป็นต้น รูปแบบการเดินทางท่องเที่ยวทางน้ำ สามารถจำแนกได้ตามเงื่อนไขต่างๆ ดังนี้

1. การท่องเที่ยวที่กำหนดตามคาบเวลาการท่องเที่ยว ได้แก่ การท่องเที่ยวคาบเวลายาว การท่องเที่ยวคาบเวลาสั้น และการท่องเที่ยวแบบเข้าไปเย็นกลับดังที่ WTO เรียกว่า excursion หรือทัศนจาร การพักผ่อนอาจพักบนเรือหรือแพ หรือแวะขึ้นบกระหว่างทาง
2. การท่องเที่ยวที่กำหนดตามลักษณะของการเดินทาง ได้แก่ การเดินทางโดยใช้เรือตลอดสายการเดินทางโดยใช้เรือเฉพาะช่วง และการเดินทางทางน้ำซึ่งต่อเนื่องกับการเดินทางโดยวิธีอื่นๆ
3. การท่องเที่ยวที่กำหนดตามลักษณะของพาหนะ ได้แก่ การเดินทางโดยเรือหางยาว เรือเร็ว (ด่วน) เรือสำราญ เรือลาก แพลาก เป็นต้น ซึ่งลักษณะพาหนะแต่ละอย่างสะท้อนองวัตถุประสงค์ และให้บรรยากาศที่แตกต่างกันด้วย

นอกจากนี้ ยังสามารถแบ่งรูปแบบการท่องเที่ยวทางน้ำได้อีก 2 ลักษณะ คือ การสัญจรทางน้ำเพื่อการเดินทางของคนภายในท้องถิ่น และการสัญจรทางน้ำเพื่อการท่องเที่ยว เช่น การชมเมือง การเดินทางเพื่อไปชมสถานที่

การชมเมืองจากแม่น้ำ ลำคลอง เป็นที่นิยมสำหรับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ เนื่องจากอากาศเย็นสบาย และยังได้เห็นวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านด้วย เช่น การชกผ้า การเล่นน้ำของเด็ก การเร่ขายของตามลำน้ำ ซึ่งเป็นสิ่งดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ เนื่องจากเป็นรูปแบบของวิถีที่แตกต่างจากหลายประเทศ

นอกจากนั้น ในอดีตการสัญจรทางน้ำก็เป็นเส้นทางสำคัญ จึงทำให้มีสถานที่สำคัญต่างๆ ตั้งเรียงรายอยู่ตามเส้นทางน้ำด้วย

องค์ประกอบของการท่องเที่ยวทางน้ำ

การท่องเที่ยวทางน้ำมีองค์ประกอบพื้นฐานของการท่องเที่ยวโดยทั่วไปคือ ทรัพยากรการท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังประกอบด้วยลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว คือ การใช้เรือเป็นพาหนะในการเดินทางและมีลำน้ำเป็นเส้นทางสัญจร ซึ่งมีรูปแบบแตกต่างกันไปตามระยะเวลาที่ขึ้นอยู่กับระยะทางของเส้นทางท่องเที่ยว นอกจากนี้ ระยะเวลาของการท่องเที่ยวทางน้ำยังขึ้นกับวัตถุประสงค์ของการเดินทาง เช่น ถ้านักท่องเที่ยวต้องการเพียงเพื่อเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ อย่างฉาบฉวย ระยะเวลาในการเดินทางจะค่อนข้างสั้น แต่ถ้านักท่องเที่ยวต้องการสัมผัสธรรมชาติสองฝั่งลำน้ำแบบดื่มด่ำ รวมถึงการใช้ชีวิตบนเรือ ระยะเวลาในการเดินทางก็จะยาวนานขึ้น องค์ประกอบสำคัญของการท่องเที่ยวทางน้ำ แบ่งได้เป็น

1. แหล่งท่องเที่ยว หมายถึง สถานที่หรือบริเวณที่มีเหตุจูงใจให้นักท่องเที่ยวต้องการที่จะเดินทางท่องเที่ยวเพื่อชม สัมผัส หรือประกอบกิจกรรมตามวัตถุประสงค์ เช่น การชมโบราณสถาน การสัมผัสวิถีชีวิตของชาวบ้านริมน้ำ เป็นต้น

2. บรรยากาศและทัศนียภาพ ลำน้ำ เนื่องจากการท่องเที่ยวทางน้ำมิได้หมายถึง การเดินทางจากจุดหนึ่งไปอีกจุดหนึ่งเท่านั้น แต่นักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสและรับรู้รู้สึกประทับใจได้จากทัศนียภาพสองฟากฝั่ง อันเป็นการใช้ประโยชน์จากลำน้ำได้ตลอดระยะเวลาการเดินทางทางน้ำ

การท่องเที่ยวทางน้ำควรให้ความสำคัญกับทัศนียภาพริมน้ำตามแม่น้ำลำคลองที่นักท่องเที่ยวเดินทางผ่าน เรื่องความสะอาด การควบคุมรูปแบบของอาคาร ป้ายโฆษณา สีทาอาคาร และสิ่งอื่นๆ ที่มีผลต่อทัศนียภาพโดยรวมของพื้นที่ริมน้ำ การควบคุมกิจกรรมริมน้ำบางอย่างที่ขัดต่อความสะอาดและสุขอนามัย การรักษาสุขภาพของน้ำให้ใสสะอาด ปราศจากกลิ่น

แนวความคิดเรื่องการจัดการและการใช้ประโยชน์ริมน้ำนั้นมีอยู่หลากหลาย บางหน่วยงานมีความเห็นว่า กิจกรรมริมน้ำ ที่เป็นวิถีชีวิตของชาวบ้าน เช่น การซักผ้าริมน้ำ การอาบน้ำและเล่นน้ำริมน้ำ คลอง เป็นสิ่งที่น่าอับอาย ไม่ควรกระทำสำหรับเมืองที่มีความเจริญแล้ว แต่ในอีกมุมหนึ่งนั้น วิถีชีวิตดังกล่าวนับเป็นความบริสุทธิ์ เนื่องจากความแตกต่างของสภาพแวดล้อม ซึ่งสามารถแสดงออกไปถึงทัศนคติในการดำเนินชีวิต อันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะทางวัฒนธรรมของแต่ละชนชาติ จึงควรรักษาไว้ให้คงอยู่ต่อไป โดยสิ่งที่ควรให้ความสำคัญและระมัดระวัง คือการรักษาความสะอาดของน้ำไม่ให้น้ำเสียและเกิดกลิ่นเหม็น รวมถึงการรักษาความปลอดภัยจากการสัญจรทางเรือ เป็นต้น

3. การบริการ คือ ลักษณะของยานพาหนะ การอำนวยความสะดวกบนเรือ การให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องโดยมีมัคคุเทศก์ และการสร้างกิจกรรมเพื่อทดแทนความเบื่อหน่ายให้นักท่องเที่ยวในระหว่างการเดินทาง

พาหนะที่ใช้สัญจรทางน้ำในปัจจุบันมีหลายลักษณะ เช่น เรือพาย เรือหางยาว และเรือที่ใช้ น้ำมันขนาดใหญ่ ซึ่งเรือแต่ละแบบจะมีข้อดีและข้อเสียต่างกันไป เรือหางยาวจะมีข้อดีคือ เป็นที่ สนใจของนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ เนื่องจากไม่สามารถพบเห็นได้ใน ประเทศอื่น แต่ก็มีข้อเสียในเรื่องของเสียงที่ดังมาก รวมถึงการทำลายตลิ่ง เนื่องจากเคลื่อนที่เกิดจาก ความเร็วของเรือด้วย ส่วนเรือที่ใช้น้ำมันขนาดใหญ่มีข้อเสียในเรื่องความดังของเสียงที่ทำลายความ เงียบสงบของพื้นที่ริมน้ำ และขนาดใหญ่ไม่สามารถล่องเข้าไปในลำคลองขนาดเล็กได้

การกำหนดเส้นทางท่องเที่ยว

1. ลักษณะของเส้นทางท่องเที่ยว

เส้นทาง ได้แก่ ถนน แม่น้ำ คลอง ทางเท้าที่ใช้เป็นทางสัญจรของเมือง ซึ่งเป็นระบบโครงข่าย ที่ใช้เชื่อมส่วนต่างๆ ของเมืองเข้าไว้ด้วยกัน มีเส้นทางสายหลักและเส้นทางสายรอง โดยเส้นทาง ดังกล่าวต้องทำขึ้นมาอย่างชัดเจนเพียงพอให้ผู้มาเยี่ยมชมหรือผู้อยู่อาศัยในเมือง สามารถเชื่อมโยง ส่วนต่างๆ ที่สำคัญของเมืองได้

เส้นทางท่องเที่ยว (Tourism Route) เป็นแนวทางการสัญจรที่กำหนดขึ้นสำหรับ นักท่องเที่ยวเพื่อให้สามารถพบเห็นหรือเข้ามาชมจุดที่น่าสนใจตามแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ได้ง่าย สะดวก ปลอดภัย ได้รับความรู้และความเพลิดเพลินจากการใช้เส้นทางที่จัดทำขึ้น ซึ่งเส้นทางสำหรับ นักท่องเที่ยวอาจเป็นการใช้เส้นทางร่วมกับเส้นทางสัญจรปกติของคนท้องถิ่น หรืออาจเป็นการ กำหนดเส้นทางขึ้นมาใหม่เฉพาะเป็นพิเศษสำหรับนักท่องเที่ยวก็ได้

1. การพิจารณากำหนดเส้นทางท่องเที่ยวจะต้องสำรวจ สังเกตการณ์จากพฤติกรรมของ นักท่องเที่ยว รวมถึงแนวโน้มที่ควรจะเป็นในการจัดเส้นทางนำเที่ยว ซึ่งควรเริ่มต้นจากการพิจารณา ตำแหน่งของแหล่งท่องเที่ยวประเภทต่างๆ แล้วจัดลำดับความสำคัญและความน่าสนใจ จากนั้นจึง พิจารณาความสามารถในการเชื่อมโยงไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ เข้าด้วยกันได้อย่างไรบ้าง

2. การจัดการเส้นทางในลักษณะวงบรรจบ เส้นทางท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะจัดในลักษณะที่ เป็นการสัญจรระบบวงบรรจบ เนื่องจากจะทำให้นักท่องเที่ยวได้พบเห็นสิ่งแปลกใหม่ เกิดความ เพลิดเพลินไปตลอดเส้นทาง โดยไม่ต้องย้อนกลับเส้นทางเดิม ซึ่งนักท่องเที่ยวอาจเกิดความรู้สึกเบื่อ และเสียเวลา การจัดการเส้นทางแบบนี้สามารถทำได้ 2 ลักษณะ คือ เริ่มต้นด้วยการเดินเท้าระยะแรก แล้วจึงเปลี่ยนเป็นการสัญจรโดยทางเรือในขากลับซึ่งทำให้นักท่องเที่ยวได้พักผ่อนจากการเดินทาง ด้วยเท้าในช่วงแรกได้

3. การจัดเส้นทางหลายเส้นทาง โดยไม่มีระยะเวลาที่แตกต่างกัน เพื่อเป็นทางเลือกสำหรับ นักท่องเที่ยวที่มีข้อจำกัดด้านเวลา

4. การให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเส้นทางและพื้นที่ต่างๆ ที่เดินทางผ่าน

5. การคำนึงถึงความต่อเนื่องของแหล่งท่องเที่ยวหรือเส้นทางท่องเที่ยวอื่น

2. การสำรวจเส้นทางเพื่อการจัดนำเที่ยว

การสำรวจเส้นทางเพื่อการท่องเที่ยวในขั้นต้นจะต้องสำรวจสภาพภูมิศาสตร์และภูมิประเทศของแหล่งท่องเที่ยวและบริเวณใกล้เคียง สิ่งสำคัญที่ต้องนำมาพิจารณาประกอบ ได้แก่

1. แหล่งท่องเที่ยว สำรวจเส้นทางและหาข้อมูลการท่องเที่ยวว่าจะต้องแวะที่จุดใดก่อนหลัง
2. การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว แต่ละจุดยากง่ายอย่างไร ต้องใช้พาหนะใดในการขนถ่ายนักท่องเที่ยว
3. ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก และที่พัก
4. ช่วงเวลาการเดินทางที่เหมาะสม

การสำรวจเส้นทางสามารถแบ่งได้ 2 ลักษณะ คือ

1. การสำรวจเส้นทางเดิม ซึ่งจะมีประโยชน์ในด้านการเพิ่มเติมความรู้ใหม่ๆ เนื่องจากยิ่งเวลานานมากขึ้น ก็จะมีการพัฒนาในด้านต่างๆ เพิ่มขึ้น เช่น การตัดถนน ร้านอาหาร ที่พัก ฯลฯ วิธีการจะเริ่มจากการสำรวจจากเส้นทางเก่า และระหว่างการสำรวจหากพบองค์ประกอบด้านการท่องเที่ยวไปหรือน่าสนใจ ก็สามารถนำมาเพิ่มเติมลงในรายการนำเที่ยวไปได้ในอนาคต

2. การท่องเที่ยวเส้นทางใหม่ เป็นการสำรวจเส้นทางที่ยังไม่เคยมีใครจัดนำเที่ยวมาก่อน หรืออาจเคยมีบ้างแต่ยังไม่มากนัก ส่วนมากจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่เข้าถึงยาก ใช้เวลาทางนาน เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีโครงสร้างพื้นฐานด้านสาธารณูปโภคไม่ดีพอ เป็นการสำรวจที่ค่อนข้างยุ่งยาก เนื่องจากต้องบุกเบิก เส้นทาง ร้านอาหาร ที่พักใหม่หมด แต่ต้องศึกษาถึงผลกระทบในด้านต่างๆ เช่น การเข้าถึงยากง่ายอย่างไร ความปลอดภัยมีมากน้อยเพียงใด มีช่วงฤดูกาลท่องเที่ยวหรือไม่ ฯลฯ นอกจากนี้ การสำรวจเส้นทางใหม่ อาจหมายถึง การสำรวจเส้นทางที่อาจเป็นที่คุ้นเคยอยู่แล้วมาจัดรวมแหล่งท่องเที่ยวใหม่ โดยในบางครั้งอาจยังมีเกร็ดความรู้หรือมีมุมมองที่น่าสนใจและทุกคนอาจยังไม่รู้ ซึ่งสามารถนำมาเสนอเพื่อเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวแบบใหม่ได้

พาหนะสำหรับการท่องเที่ยวทางน้ำ

พาหนะสำหรับการท่องเที่ยวทางน้ำในปัจจุบันมีหลายลักษณะ เช่น พายเรือ เรือหางยาว และเรือที่ใช้น้ำมันขนาดใหญ่ ซึ่งเรือแต่ละแบบจะมีข้อดีและข้อเสียต่างกันไป เรือหางยาวจะมีข้อดีคือเป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ เนื่องจากไม่สามารถพบเห็นได้ในประเทศอื่น แต่ก็มีข้อเสียในเรื่องของเสียงที่ดังมาก รวมถึงการทำลายตลิ่ง เนื่องจากคลื่นที่เกิดจากความเร็วของเรือด้วย ส่วนเรือที่ใช้้ำมันขนาดใหญ่มีข้อเสียในเรื่องความดังของเสียงที่ทำลายความเงียบสงบของพื้นน้ำ และขนาดใหญ่ไม่สามารถล่องเข้าไปในลำคลองขนาดเล็กได้

ในเขตกรุงเทพมหานครมีเรือเป็นพาหนะหลักที่ใช้เพื่อการเดินทางท่องเที่ยวทางน้ำ 7 รูปแบบ คือ

1. เรือโดยสารข้ามฟากแม่น้ำเจ้าพระยา เป็นบริการขนส่งผู้โดยสารที่เดินทางไปมาระหว่างฝั่งพระนครและธนบุรีกับบริเวณที่ต่อเนื่องกับจังหวัดใกล้เคียง (จังหวัดนนทบุรีและสมุทรปราการ) ซึ่ง

ไม่มีจุดเชื่อมต่อหรือสะพานข้ามแม่น้ำเจ้าพระยา เส้นทางเดินเรือสารข้ามฟากแม่น้ำเจ้าพระยาที่มีผู้โดยสารใช้บริการมาก ได้แก่ เส้นทางพระประแดง – ท่าเรือเกตรา ท่าดินแดง – ท่าราชวงศ์ ท่าคูเม็กซ์ – ท่าสวนพลู ท่าช้าง – ท่าวังหลัง ท่าพรานนก – ท่าพระจันทร์เหนือ ท่ารถไฟ – ท่าสี่พระยา ฯลฯ จะเห็นว่าเส้นทางเรือโดยสารข้ามฟากแม่น้ำเจ้าพระยาและทุกจุดจะเชื่อมต่อเส้นทางขนส่งผู้โดยสารทางรถยนต์ซึ่งจะเป็นจุดต้นทางหรือปลายทางของรถเมล์ประจำทาง แม้บางท่าจะมีสะพานเชื่อมทั้ง 2 ฝั่ง แต่ผู้โดยสารก็ยังนิยมใช้บริการของเรือโดยสารข้ามฟากแม่น้ำเจ้าพระยาอยู่เพราะสะดวกรวดเร็วกว่า และนักท่องเที่ยวต่างชาตินิยมทดลองนั่งเพื่อหาประสบการณ์

2. เรือต่วนเลียบแม่น้ำเจ้าพระยา เป็นกิจการของเอกชนคือ บริษัทเรือต่วนเจ้าพระยา จำกัด มีเส้นทางวิ่งจากถนนบูรณิมายังวัดราชสิงขร เดิมเคยวิ่งถึงถนนตก แต่ประสบกับความขาดทุน จึงต้องตัดระยะทางนี้ออก ปัจจุบันมีท่าเรือ 34 ท่า คือ ท่าวัดราชสิงขร- ท่าวัดวรจรยาवास- ท่าสัดเศวตฉัตร- ท่าสาทร(ตากสิน) -ท่าโอเรียนเต็ล -ท่าวัดม่วงแค- ท่าสี่พระยา- ท่ากรมเจ้าท่า- ท่าราชวงศ์- ท่าสะพานพุทธ -ท่าราชินี- ท่าเตียน- ท่าช้าง- ท่าวังหลัง(ศิริราช) -ท่ารถไฟ -ท่าพระปิ่นเกล้า- ท่าบางลำพู- ท่าพระรามแปด -ท่าเทเวศร์- ท่าสะพานกรุงธร- ท่าวัดเทพนารี- ท่าวัดพายัพ -ท่ากรมชลประทาน- ท่าเขียวไวกา- ท่าเกียกกาย- ท่าบางโพ- ท่าวัดสร้อยทอง- ท่าพระรามเจ็ด -ท่าพิบูลสงครามหนึ่ง- ท่าวัดเขมา- ท่าวังหลัง- และท่าวัดราชสิงขร ฯลฯ ซึ่งเป็นท่าเรือต้นทางและปลายทางของเรือต่วน เนื่องจากให้ความสะดวกรวดเร็วในการเดินทางมากกว่ารถยนต์ อีกทั้งยังเป็นจุดเชื่อมต่อสำหรับการเดินทางด้วยรถยนต์ เรือต่วนที่ใช้บริการมีขนาดกว้าง 2.50-3.00 เมตร ความยาว 16.50-23.40 เมตร ระดับกินน้ำลึก 0.80-1.20 เมตร น้ำหนัก 10.50-24.40 ตันกรอส ในแต่ละวันเรือแต่ละลำจะใช้น้ำมันโซล่า ตั้งแต่ 150-170 ลิตร/วัน และใช้น้ำมันเครื่องจำนวน 2 ลิตร/วัน ใช้บุคคลประจำเรือ ลำละ 3 คน ทำหน้าที่นายท้าย 1 คน กลาสีเรือ 1 คน และพนักงานเก็บค่าโดยสาร 1 คน และมีเพียง 1 ลำเท่านั้น ที่มีช่างเครื่องประจำเรือ

3. เรือหางยาว ลักษณะของเรือเป็นเรือเพลลาใบจักรยาว มีจำนวน 24-40 ที่นั่งต่อลำ เส้นทางของเรือหางยาวจะเป็นเส้นทางติดตอระหว่างพื้นที่ส่วนที่ลึกเข้าไปทางด้านฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา โดยเฉพาะส่วนที่ยังไม่มีระบบถนนที่ดีติดต่อกับท่าเรือริมฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา เส้นทางเรือหางยาวประจำเส้นทางที่มีผู้โดยสารใช้บริการหนาแน่น ได้แก่ ท่าช้าง- บางใหญ่ พระประแดง- สาธุประดิษฐ์ ปากคลองตลาด-บางแวก สะพานพุทธ-บางแวก คุณโกลย-ประตูน้ำฉิมพลี เป็นต้น โดยกำหนดจุดต้นทางและปลายทางไว้ลักษณะคล้ายประจำทาง แต่ไม่ได้มีป้ายหยุดที่แน่นอน ผู้โดยสารส่วนใหญ่จะอาศัยทำน้าหน้าบ้านหรือทำส่วนรวม เช่น ท่า วัดหรือท่าสาธารณะ เป็นต้น เพื่อคอยขึ้นและลงเรือ นักท่องเที่ยวต่างชาตินิยมเช่าเหมาลำน้ำเพื่อชมเมืองทางน้ำ

4. เรือ Rice Barge หรือเรือกระแซง หรือเรือต้อ ใช้เป็นเรือบรรทุกสินค้า เช่น ข้าว ทราย ไม่มีเครื่องยนต์ในตัว ต้องใช้เรือที่มีเครื่องยนต์ เช่น เรือหางยาว หรือเรือสองตอน เป็นเรือลากจูง

ต่อมา เรือกะแซงขนาดถูกนำมาดัดแปลงเพื่อใช้บรรทุกนักท่องเที่ยวแทน คือได้ดัดแปลงภายในของเรือให้โล่งโปร่ง โดยทำให้เป็นที่นั่งยาวขนาดไปกับตัวเรือทั้งสองข้าง ตรงกลางตั้งโต๊ะสำหรับวางอาหาร ด้านหัวเรือมีเคาน์เตอร์สำหรับเสิร์ฟเครื่องดื่ม ด้านท้ายเรือมีห้องน้ำไว้อำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยว มีหลังคาผ้าใบเลื่อนขึ้นลงได้ใช้กันฝนและแดด เรือประเภทนี้มีความกว้างไม่เกิน 6 เมตร เรือนี้จุผู้โดยสารได้ไม่เกิน 30 คน ต่อมามีการนำเรือกะแซงขนาดใหญ่ซึ่งบรรจุนักท่องเที่ยวได้ถึง 70-80 คน มาดัดแปลงเป็นเรือท่องเที่ยว

5. เรือท่องเที่ยว หรือเรือสองคน หรือเรือเสิร์ฟ เป็นเรือเล็กท้องแบนติดเครื่องยนต์ ตั้งแต่ 2-4 สูบขึ้นไป และมีหางเสือเหมือนเรือหางยาว จุคนได้ตามขนาดของเรือและเครื่องยนต์ มีหัวแหลมท้ายตัด วิ่งได้เร็วอาจมีหลังคาหรือไม่มีหลังคา มีที่นั่ง 2 ตอน ทำเรือใช้แห่งเดียวกับเรือหางยาว เรือสองตอนให้บริการเหมือนมอเตอร์ไซค์รับจ้างตามปากซอย ค่าโดยสารเป็นราคาเหมาตามระยะทาง ขึ้นอยู่กับการตกลงราคากัน เรือสองตอนจะไม่รับผู้โดยสารกลางทางในขณะที่มีผู้โดยสารนั่งอยู่ในเรือ สำหรับการท่องเที่ยวทางน้ำ เรือประเภทนี้นับว่าอันตรายที่สุดเพราะการทรงตัวไม่ดี น้ำหนักเบาเมื่อวิ่งด้วยความเร็วสูง ทำให้การทรงตัวไม่ดี มักเกิดอุบัติเหตุเรือคว่ำหรือชนกับเรือลำอื่นบ่อยครั้งกว่าเรือหางยาว

6. เรือแท็กซี่ หรือเรือตุ๊กๆ หรือเมล์ เป็นเรือโดยสารติดเครื่องยนต์ ตั้งแต่ 15 แรงม้า ถึง 120 แรงม้า มีที่นั่งและหลังคา ด้านข้างมีผ้าใบ ถ้าขนาดเครื่องยนต์ 15 แรงม้า จุผู้โดยสารได้ไม่เกิน 10 คน ขนาดเครื่องยนต์ 60 แรงม้า จุผู้โดยสารได้ไม่เกิน 25 คน สามารถติดไมโครโฟน ไม่มีห้องน้ำ ใช้บริการนักท่องเที่ยวก่อนที่จะมีเรือหางยาวมาวิ่งในลำน้ำ ปัจจุบันยังเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยว เพราะมีความเร็วปานกลาง ปลอดภัยกว่าเรือหางยาว นักท่องเที่ยวสามารถถ่ายรูปทิวทัศน์ข้างทางได้ สะดวกกว่าการนั่งเรือหางยาว ทำเรือแท็กซี่นี้มีบริการเพียงบางแห่งที่เป็นท่าเรือท่องเที่ยวเท่านั้น เช่น ท่าเรือวัดสุวรรณ ท่าเรือโอเรียนเต็ล และท่าช้าง เป็นต้น

7. เรือสำราญและแพสำราญ คือเรือที่ให้บริการท่องเที่ยวในรูปแบบของกิจกรรมพิเศษที่นอกเหนือไปจากการขนส่ง เช่น เรืออาหาร เรือโรงแรม เป็นต้น สำหรับเรืออาหารนั้น ปัจจุบันมีจำนวนมากตั้งอยู่เรียงรายตลอดลำน้ำเจ้าพระยา ส่วนใหญ่เป็นเรือติดเครื่องยนต์ ใช้บริการท่องเที่ยวทั้งในเวลากลางวันและกลางคืนสำหรับการบริการอาหารเย็นบนเรือ จัดในรูปแบบของทัวร์ที่เรียกว่า Dinner Cruise หรือ Candle Light Dinner ส่วนเรือโรงแรมหรือโรงแรมลอยน้ำมีผู้ดำเนินการเพียงรายเดียวคือ บริษัท เอเชีย โยธาฯ ให้บริการเรือชื่อ เมขลา โดยจัดโปรแกรมการเดินทางเป็น 2 รายการ คือ ไปเรือกลับรถและไปรถกลับเรือ ส่วนของแพสำราญนั้นมักเป็นแพที่ไม่ติดเครื่องยนต์ ต้องลากด้วยเรือยนต์มีหลังคาคลุม ใช้วิ่งในลำน้ำเจ้าพระยาบริเวณที่อยู่ชานเมืองกรุงเทพฯ การจราจรทางน้ำไม่แน่นหนาเหมือนลำน้ำในเมือง เพราะแพสำราญวิ่งได้ช้ากว่าเรือประเภทอื่น

ทัศนียภาพริมน้ำ

การท่องเที่ยวทางน้ำควรให้ความสำคัญกับทัศนียภาพริมน้ำตามแม่น้ำลำคลองที่นักท่องเที่ยวเดินทางผ่านด้วย เรื่องความสะอาด การควบคุมแบบอาคาร ป้ายโฆษณา สีทาอาคาร และสิ่งอื่น ๆ ที่มีผลต่อทัศนียภาพโดยรวมของพื้นที่ริมน้ำ การควบคุมกิจกรรมริมน้ำบางอย่างที่ขัดต่อความสะอาดและสุขอนามัย การรักษาคุณภาพของน้ำให้ใสสะอาด ปราศจากกลิ่น

แนวความคิดเรื่องการจัดการและการใช้ประโยชน์ริมน้ำนั้นมียุทธศาสตร์หลาย บางหน่วยงานมีความเห็นว่ากิจกรรมริมน้ำที่เป็นวิถีชีวิตของชาวบ้าน เช่น การซักผ้าริมน้ำ การอาบน้ำและการเล่นน้ำริมน้ำ เป็นสิ่งที่น่าอับอาย ไม่ควรกระทำสำหรับเมืองที่มีความเจริญแล้ว แต่ในอีกมุมมองหนึ่งนั้นวิถีชีวิตดังกล่าวความบริสุทธิ์ เนื่องจากความแตกต่างของสภาพแวดล้อม ซึ่งสามารถแสดงออกได้ถึงทัศนคติในการดำเนินชีวิต อันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะทางวัฒนธรรมของแต่ละชนชาติ จึงควรรักษาไว้ให้คงอยู่ต่อไป โดยสิ่งที่ควรให้ความสำคัญและระมัดระวัง คือ การรักษาความสะอาดของน้ำไม่ให้เน่าเสียและเกิดกลิ่นเหม็น รวมถึงการรักษาความปลอดภัยจากการสัญจรทางเรือเป็นต้น

การจัดระเบียบการสัญจรในลำน้ำ

เนื่องจากการสัญจรทางน้ำในปัจจุบันนี้มีความหนาแน่นและมีพาหนะหลายประเภท จึงควรจัดให้มีช่องทางเดินเช่นเดียวกับทางถนน ไม่ต้องมีการแบ่งแนวให้เห็น แต่เป็นเพียงการกำหนดให้เรือประเภทใดเดินทางชิดฝั่ง ประเภทใดเดินทางช่วงกลาง และวิธีการเดินทางในส่วนขาไปและขากลับให้วิ่งคนละฝั่งน้ำ เป็นต้น

การทำเขื่อนริมน้ำ

บริเวณริมน้ำที่มีดินอ่อนจะถูกกระแสน้ำกัดเซาะพื้นที่เข้าไปตลอดเวลา ดังนั้นควรทำเขื่อนป้องกันการกัดเซาะริมน้ำ ซึ่งสามารถทำได้หลายแบบทั้งเขื่อนคอนกรีต เขื่อนหิน และเขื่อนไม้ โดยการก่อสร้างต้องให้ความสำคัญในเรื่องความคงทนและแข็งแรง สำหรับเขื่อนก็มีความจำเป็นด้วยเช่นกัน เนื่องจากจะทำให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ซึ่งควรสร้างไปตามแนวทางน้ำเดิม เช่น โค้งไปตามแนวคูก้นน้ำ เป็นต้น

ท่าเรือ

ท่าเรือหรือจุดขึ้นลงเรือสำหรับเรือสาธารณะและเรือส่วนตัวควรแยกออกจากกัน โดยจัดที่จอดเรือไว้ให้เป็นระเบียบและอย่างเพียงพอ ท่าลงเรือสาธารณะควรมีความโปร่ง สะอาด และกว้างเพียงพอ มีการจัดระเบียบภายในให้พร้อมที่จะรับนักท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่ที่จะขึ้นและลงเรือ ท่าเรือบางแห่งที่มีการใช้งานตลอดวัน อาจจำเป็นต้องมีการแยกท่าเรือสำหรับขึ้นและลงเรือออกจากกัน หรืออาจจะใช้ท่าเรือเพียงแห่งเดียว โดยให้นักท่องเที่ยวในเรือขึ้นจากเรือเรียบร้อยก่อน จึงให้นักท่องเที่ยวที่จะลงเรือเข้ามาที่ท่าเรือได้ เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยและสร้างความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยวอีกทีหนึ่งด้วย

ความต่อเนื่องของการสัญจรทางเรือกับการสัญจรทางเท้าและถนน

การจัดการบริเวณหน้าท่าเรือสาธารณะ ควรมีการเตรียมลานสำหรับกิจกรรมต่างๆ เช่น การพักรอรถโดยสาร หรือรถของบริษัชนำเที่ยว ซึ่งบริเวณดังกล่าวควรมีลักษณะที่สะดวกคล่องตัว ไม่สับสนวุ่นวาย เป็นระเบียบ สะอาด มีสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น เก้าอี้ ห้องน้ำสาธารณะ ตู้โทรศัพท์สาธารณะ แผนที่สำหรับนักท่องเที่ยว ป้ายข้อมูล ป้ายบอกทาง เป็นต้น

ดังนั้น ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า แนวคิดเกี่ยวกับการจัดเส้นทางสัญจรเพื่อการท่องเที่ยว เป็นเส้นทางการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา ชื่นชม และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ สภาพธรรมชาติ สภาพสังคม ประเพณีวัฒนธรรม ศาสนสถาน และวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น บนพื้นฐานความรู้และความรับผิดชอบ ดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมให้เกิดผลกระทบน้อยที่สุด และคำนึงถึงการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน โดยมี 2 เส้นทางหลักคือ เส้นทางทางบก เช่น เส้นทางท่องเที่ยวในเมือง เป็นต้น และเส้นทางทางน้ำ เช่น การใช้เรือพาย เรือยนต์ และเรือที่ใช้น้ำมันขนาดใหญ่ ในเดินทางท่องเที่ยวไปในลำคลอง แม่น้ำ ทะเล และมหาสมุทร เป็นต้น ฉะนั้น เพื่อให้สอดคล้องกับการวิจัยในการศึกษาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ จึงจำเป็นต้องมีการศึกษาถึงแผนยุทธศาสตร์ในด้านต่างๆ ได้แก่ แผนพัฒนาการท่องเที่ยวฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560 - 2564) แผนพัฒนาจังหวัดสมุทรปราการ 4 ปี (พ.ศ. 2561 - 2564) และแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาห้าปี องค์การบริหารส่วนตำบลศีรษะจรเข้น้อย (พ.ศ. 2558 - 2562) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพสำหรับงานวิจัยต่อไป

6. แผนยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง

6.1 แผนพัฒนาการท่องเที่ยว ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560 - 2564)

วิสัยทัศน์และเป้าประสงค์

วิสัยทัศน์การท่องเที่ยวไทย พ.ศ. 2579

“ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพชั้นนำของโลกที่เติบโตอย่างมีคุณภาพบนพื้นฐานความเป็นไทยเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และกระจายรายได้สู่ประชาชนทุกภาคส่วนอย่างยั่งยืน” โดยมีแนวคิดหลักในการพัฒนาตามองค์ประกอบ 5 ประการ ดังนี้

1. ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพชั้นนำของโลก ด้วยการยกระดับคุณภาพและเพิ่มความหลากหลายของสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวให้มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับในระดับสากล มุ่งเพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยวโดยเน้นการเพิ่มค่าใช้จ่ายและวันพักต่อครั้งของการเดินทางของนักท่องเที่ยว และเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวของประเทศ

2. การเติบโตอย่างมีคุณภาพ โดยส่งเสริมคุณภาพการเติบโตของการท่องเที่ยวระหว่างกลุ่มนักท่องเที่ยว เช่น ระหว่างนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ ระหว่างนักท่องเที่ยวตามถิ่นที่

อยู่ และระหว่างกลุ่มนักท่องเที่ยวทั่วไปและนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจเฉพาะ ส่งเสริมคุณภาพการเติบโตระหว่างพื้นที่ท่องเที่ยว โดยเน้นการกระจายการพัฒนาการท่องเที่ยวในเมืองท่องเที่ยวรองและพื้นที่ชุมชนท้องถิ่น ส่งเสริมคุณภาพการเติบโตระหว่างช่วงเวลาและฤดูกาล โดยเน้นส่งเสริมการท่องเที่ยวในช่วงเดือนมิถุนายน – กันยายน รวมทั้งส่งเสริมการท่องเที่ยวรูปแบบต่างๆ ที่ประเทศไทยมีศักยภาพหรือรูปแบบที่ควรพัฒนา

3. การเติบโตบนพื้นฐานความเป็นไทย โดยเน้นการพัฒนาสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยว และแหล่งท่องเที่ยว ให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์และวิถีไทย เสริมสร้างความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวและประชาชนถึงอัตลักษณ์ความเป็นไทย และเสริมสร้างความภาคภูมิใจในความเป็นไทย และการเป็นเจ้าบ้านที่ดีสำหรับประชาชนทุกระดับ

4. การส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และกระจายรายได้สู่ประชาชนทุกภาคส่วน โดยมุ่งพัฒนาการท่องเที่ยวให้เป็นแหล่งเพิ่มรายได้ และกระจายรายได้ แก่ประเทศพัฒนาการท่องเที่ยวให้เป็นกลไกหนึ่งในการขับเคลื่อนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศ และสร้างโอกาสเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชาติ พัฒนาการท่องเที่ยวในภูมิภาคและเขตพัฒนาการท่องเที่ยว โดยเฉพาะพื้นที่เมืองรองและชนบท และสนับสนุนภาคเอกชนลงทุนในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง

5. การพัฒนาอย่างยั่งยืน ด้วยการส่งเสริมความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยการอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวที่เสี่ยงต่อการเสื่อมโทรม การบริหารความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวและการปลูกฝังจิตสำนึกความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมความยั่งยืนของวัฒนธรรม โดยการเชิดชูและรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของไทย คุณค่าดั้งเดิม และภูมิปัญญาท้องถิ่น

เป้าประสงค์ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2560 – 2564)

1. การเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพ เพื่อยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยว
2. การเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวอย่างสมดุล
3. การกระจายรายได้และผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวสู่ทุกพื้นที่และทุกภาคส่วน
4. การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบนพื้นฐานอัตลักษณ์และวิถีไทย

ยุทธศาสตร์การพัฒนาในระยะแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560 – 2564)

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว สินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวให้เกิดความสมดุลและยั่งยืน

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อรองรับการขยายตัวของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว และสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การสร้างความสมดุลให้การท่องเที่ยวไทย ผ่านการตลาดเฉพาะกลุ่ม การส่งเสริมวิถีไทยและการสร้างความเชื่อมั่นของนักท่องเที่ยว

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การบูรณาการการบริหารจัดการการท่องเที่ยว และการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศ

6.2 แผนพัฒนาจังหวัดสมุทรปราการ 4 ปี (พ.ศ. 2561 - 2564)

วิสัยทัศน์จังหวัดสมุทรปราการ (Vision)

“เมืองอุตสาหกรรมสะอาด ปลอดภัย น่านอยู่” ภายใต้ วิสัยทัศน์ในการพัฒนาพื้นที่ (Area Vision) “เมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ เกษตรปลอดภัย แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีความสมดุลกับการพัฒนาเมือง ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี สังคมมั่นคงปลอดภัย”

พันธกิจ (Mission)

- ส่งเสริมภาคอุตสาหกรรมให้เป็นอุตสาหกรรมสะอาดที่อยู่กับชุมชน และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน
- เสริมสร้างความมั่นคง ปลอดภัยให้สังคมน่านอยู่ และพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน
- พัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อเพิ่มศักยภาพการบริหารจัดการด้าน Logistic เชื่อมโยง Supply Chain ในระบบเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน การบริการและการท่องเที่ยว
- ส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ศิลปวัฒนธรรม กีฬาและนันทนาการ
- ส่งเสริมเครือข่ายอนุรักษ์ บำบัดและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีความสมดุลกับการพัฒนาเมือง
- ส่งเสริมการเกษตรปลอดภัย ไม่ก่อมลพิษและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (GAP)
- ส่งเสริมการพัฒนาระบบบริการประชาชน และการบริหารราชการแผ่นดินด้วยระบบธรรมาภิบาล

เป้าประสงค์ร่วม (Ultimate Goals)

- พัฒนาภาคอุตสาหกรรมภาคการผลิตและเกษตรกรรมแบบครบวงจรให้มีศักยภาพและปลอดภัยต่อสิ่งแวดล้อม โดยการเพิ่มผลผลิตที่มีคุณภาพได้มาตรฐาน และฟื้นฟูแหล่งทรัพยากรธรรมชาติให้มีความอุดมสมบูรณ์

2. คนมีคุณภาพชีวิตที่ดี สังคมดี โดยได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพและทั่วถึง ได้รับการทางการแพทย์ที่ดี มีหลักประกันความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สิน รวมทั้งมีระบบสาธารณสุขปโภค และสาธารณสุขการที่เพียงพอ

3. ระบบสาธารณสุขปโภคที่รองรับการพัฒนาเศรษฐกิจการค้า การลงทุนและยกระดับคุณภาพชีวิตประชาชน เช่น ถนนสายหลัก สายรองระบบขนส่งทางราง ไฟฟ้า ประปาฯ ได้รับการปรับปรุงซ่อมแซมและพัฒนาครอบคลุมทุกพื้นที่

4. มีรายได้จากกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เชิงประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรม และกิจกรรมสันทนาการที่เพิ่มขึ้นจากแหล่งท่องเที่ยวที่ได้มาตรฐาน โดยการเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มค่าใช้จ่ายต่อหัวและการกลับมาเที่ยวซ้ำ

ประเด็นยุทธศาสตร์ (Strategic Issues) (จัดลำดับความสำคัญ)

1. ส่งเสริมอุตสาหกรรมและเกษตรกรรมให้มีศักยภาพเพื่อการแข่งขันในภูมิภาคอาเซียนโดยพัฒนากระบวนการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รวมทั้งอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2. พัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน โดยยกระดับรายได้และการจัดการด้านการศึกษา สาธารณสุข ศาสนาศิลปวัฒนธรรม สาธารณูปโภค และสาธารณสุขการให้เพียงพอ เท่าเทียมและทั่วถึง

3. ส่งเสริมระบบ Logistics สู่มหาสมุทรอาเซียน โดยพัฒนาการบริหารจัดการ และปรับปรุงโครงข่ายการคมนาคมขนส่งให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เพื่อลดต้นทุนและเพิ่มขีดความสามารถการแข่งขัน

4. ส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประวัติศาสตร์ และศิลปวัฒนธรรม โดยการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว สินค้า การบริการและประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่ยอมรับและประทับใจของนักท่องเที่ยว

5. เสริมสร้างความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินของประชาชน โดยพัฒนาระบบป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยคุกคามความมั่นคง พร้อมทั้งพัฒนาวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชน

6.3 แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาห้าปี องค์การบริหารส่วนตำบลศิระจรเข้ชั้น้อย (พ.ศ.

2558 - 2562

วิสัยทัศน์การพัฒนาท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลศิระจรเข้ชั้น้อย ได้กำหนดวิสัยทัศน์ (Vision) ไว้ดังต่อไปนี้

“เมื่อนำอยู่ สิ่งแวดล้อมดี การคมนาคมสะดวก การบริหารจัดการที่ดี คนมีการศึกษาก้าวหน้า เศรษฐกิจ ทุกชีวิตอยู่ดีมีสุข”

พันธกิจการพัฒนาท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลศิระจรเข้ชั้น้อย ได้กำหนดภารกิจหลักหรือพันธกิจ (Mission) ในการดำเนินการขององค์การบริหารส่วนตำบลศิระจรเข้ชั้น้อย ดังต่อไปนี้

ภารกิจหลักที่ 1 พัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานให้เพียงพอต่อความต้องการของประชาชน

ภารกิจหลักที่ 2 ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตพื้นที่ให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี ปรับปรุงและพัฒนาด้านการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตลอดจนสุขภาพอนามัยของเยาวชนและประชาชนทั่วไป

ภารกิจหลักที่ 3 ส่งเสริมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ภารกิจหลักที่ 4 ส่งเสริมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยให้แก่ประชาชนเพื่อให้มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

ภารกิจหลักที่ 5 ส่งเสริมการลงทุนเชิงพาณิชย์กรรมทางด้านการเกษตรให้แก่ประชาชนรวมทั้งสนับสนุนให้มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ภารกิจหลักที่ 6 ปรับปรุงและพัฒนาการให้บริการประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพตลอดจนส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชน

จุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainability) ดังต่อไปนี้

1. ประชาชนได้รับการบริการด้านโครงสร้างพื้นฐานที่ดี มีการคมนาคมขนส่งทางบก ทางน้ำ สะดวก รวดเร็ว ตลอดจนสิ่งสาธารณูปโภคต่างๆ เช่น ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ ฯลฯ
2. ประชาชนได้มีคุณภาพชีวิต การศึกษาที่ดีขึ้น และได้รับการส่งเสริมด้านการศาสนาและด้านศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นสืบต่อไป
3. ชุมชนได้รับการควบคุมและป้องกันมลภาวะไม่ให้สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรมลง
4. ชุมชนได้รับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเบื้องต้น
5. ประชาชนได้รับการส่งเสริมการลงทุนในกลุ่มอาชีพต่างๆ และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
6. พนักงานส่วนท้องถิ่นมีการพัฒนาศักยภาพในการบริหารงานและส่งเสริมให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น

ดังนั้น ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า การศึกษาแผนพัฒนาการท่องเที่ยวฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560 - 2564) แผนพัฒนาจังหวัดสมุทรปราการ 4 ปี (พ.ศ. 2561 - 2564) และแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาห้าปี องค์การบริหารส่วนตำบลศีรษะจรเข้น้อย (พ.ศ.2558 - 2562) เป็นการศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับการวิจัยในการศึกษาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ ในพื้นที่ตำบลศีรษะจรเข้น้อย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ เพื่อให้ได้ข้อมูลการสนับสนุนจากภาครัฐในด้านต่างๆ ที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วิภาวรรณ ปิ่นแก้ว (2551) ศึกษาเรื่อง การศึกษาเพื่อเสนอเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษา และวิเคราะห์รายละเอียดของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว รวมถึงบริบทเชิงการท่องเที่ยวในอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี เพื่อศึกษาทรัพยากรที่มีคุณค่าแก่การท่องเที่ยว รวมทั้งเสนอเส้นทางการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว และเสนอแนวทางในการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนในท้องถิ่นจำนวน 67 คน นักท่องเที่ยวจำนวน 335 คน เจ้าหน้าที่ภาครัฐจำนวน 15 คน และผู้ประกอบการจำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบตรวจสอบทรัพยากรท่องเที่ยว แบบตรวจสอบสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์เนื้อหา ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาพบว่า เมืองเพชรบุรีประกอบไปด้วยทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลายทั้งทางธรรมชาติ ทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ เทศกาลและงานประเพณี รวมถึงกิจกรรม และการบริการ ทั้งนี้มีความโดดเด่นของทรัพยากรท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์มากที่สุดในการศึกษาครั้งนี้จึงได้เสนอเส้นทางการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว 5 เส้นทาง โดยเน้นการท่องเที่ยวทางด้านประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม ได้แก่ 1.เส้นทางผลงานศิลปะถิ่นช้างเมืองเพชร 2. เส้นทางเยี่ยมเยือนวัด วัง สถาปัตยกรรม และโบราณสถาน 3. เส้นทางเลาะเลียวยุทธธรรมชาติ แวะชมหาดเจ้าสำราญ 4. เส้นทางนมัสการสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่เมืองเพชร 5. เส้นทางเที่ยวชมวิถีชีวิต กิจกรรม ย่าน ของฝากเมืองเพชร และได้เสนอแนวทางในการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 4 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านการพัฒนาพื้นที่ 2. ด้านการจัดการ 3. ด้านกิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้ และ 4. ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน

วิภาวี พลรัตน์ (2551) ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ : กรณีศึกษา ย้อนรอยเส้นทางประวัติศาสตร์อติตราชธานีกรุงธนบุรี การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 4 ประการ คือ 1. เพื่อพัฒนารูปแบบเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำในเส้นทาง “ย้อนรอยเส้นทางประวัติศาสตร์อติตราชธานีกรุงธนบุรี” 2. เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวกลุ่มควบคุม ต่อการท่องเที่ยวทางน้ำรูปแบบเดิมและนักท่องเที่ยวกลุ่มทดลองต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ 3. เพื่อสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่ฝั่งธนบุรีที่เหมาะสมต่อรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำในเส้นทาง “ย้อนรอยเส้นทางประวัติศาสตร์อติตราชธานีกรุงธนบุรี” และ 4. เพื่อศึกษา ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว มัคคุเทศก์ และประชาชนท้องถิ่น เกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางน้ำในพื้นที่ฝั่งธนบุรี และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการ วิจัยแบ่งเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ ทรัพยากรการท่องเที่ยว 36 แห่ง นักท่องเที่ยว 27 คน ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว 57 แห่ง มัคคุเทศก์ 100 คน และประชาชน

ท้องถิ่น 100 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบบสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวและแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่ม ซึ่งสถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าเฉลี่ย ค่าฐานนิยม และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS 14 ในการประมวลผล ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ โดยการล่องเรือผ่านคลองบางกอกใหญ่ คลองบางเชือกหนัง คลองบางน้อย คลองบางพรหม คลองบางระมาด คลองซึกพระ คลองบางกอกน้อย และแม่น้ำเจ้าพระยา ระหว่างคลองบางกอกน้อยถึงคลองบางกอกใหญ่ ใช้ระยะเวลาการเดินทางตั้งแต่ 09.00 - 16.00 น. โดยเลือกทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีความเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและประวัติศาสตร์ การเลือกใช้มัคคุเทศก์ที่มี ประสบการณ์ และกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ของนักท่องเที่ยวต่อการปฏิบัติตนที่เหมาะสมในแหล่งท่องเที่ยวและชุมชนท้องถิ่น รวมทั้งการเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ เช่น การเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น นอกจากนี้ ยังมีมาตรการป้องกันและลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ของ แหล่งท่องเที่ยวและชุมชน เช่น การใช้เรือหางยาวที่มีมาตรฐานด้านความปลอดภัย การป้องกันน้ำเสียและการทิ้งขยะมูลฝอยในลำน้ำเตรียมถุงขยะสำหรับนักท่องเที่ยวทุกคน นักท่องเที่ยวกลุ่มทดลองด้วยการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำมีความพึงพอใจมากกว่านักท่องเที่ยวกลุ่ม ควบคุมด้วยการท่องเที่ยวทางน้ำรูปแบบเดิม ส่วนเรื่องความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ นักท่องเที่ยวกลุ่มทดลองมีความเข้าใจมากกว่านักท่องเที่ยวกลุ่มควบคุม และนักท่องเที่ยวทั้งสองกลุ่มมีความเห็นว่า พื้นที่ฝั่งธนบุรีมีความเหมาะสมต่อการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เนื่องจากฝั่งธนบุรีมีประวัติศาสตร์ ความเป็นมายาวนาน และยังมีอุดมสมบูรณ์ไปด้วยแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและประวัติศาสตร์

ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ใช้ในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ ได้แก่ วัดอรุณราชวราราม วัดโมลีโลกยาราม มัสยิดต้นสน วัดกัลยาณมิตร ศาลเจ้าเกียนอันเกง วัดอินทาราม ตลาดน้ำคลองลัดมะยม สวนกล้วยไม้ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเรือพระราชพิธี วัดระฆังโฆสิตาราม วัดหลังและกำแพง วัดหลัง ประชาชนท้องถิ่นมีความรู้ความเข้าใจต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอยู่ในระดับมาก และมีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอยู่ในระดับมาก รวมทั้งคิดว่าพื้นที่ของตนเหมาะสมต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยควรจัดรูปแบบการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนแบบมีส่วนร่วมระหว่างชุมชนท้องถิ่นและบุคคลภายนอก ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวมีความคิดเห็นต่อความพร้อมของปัจจัยต่างๆ ด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ ฝั่งธนบุรีโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และไม่มี การดำเนินนโยบายด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม ยังคงคิดว่าพื้นที่ฝั่งธนบุรีเหมาะสมต่อการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มัคคุเทศก์มีความคิดเห็นต่อความพร้อมของปัจจัยต่างๆ ด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ฝั่งธนบุรีโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และมีความรู้ความเข้าใจต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก รวมทั้งยังมีความคิดเห็นว่าพื้นที่ฝั่งธนบุรีเหมาะสมต่อการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

วันทิกา หิรัญเทศ (2556) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวชาวไทยในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดนนทบุรี การศึกษานี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวชาวไทยในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดนนทบุรี และเพื่อเปรียบเทียบ การตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวชาวไทยในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดนนทบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยช่องทางการรับสื่อกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดนนทบุรี จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา เป็นแบบสอบถามการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวชาวไทยในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดนนทบุรี การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา และสถิติเปรียบเทียบการทดสอบแบบทีและการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

ผลการศึกษา พบว่า ระดับ การตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวชาวไทยในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก และรายด้าน คือ ด้านพื้นที่ ด้านการมีส่วนร่วมด้านกิจกรรมและกระบวนการ และด้านการจัดการอยู่ในระดับมาก การเปรียบเทียบการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวชาวไทยในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดนนทบุรี ในภาพรวมเมื่อจำแนกตามเพศ กลุ่มอายุ กลุ่มการศึกษา กลุ่มอาชีพ กลุ่มรายได้ และช่องทางการรับสื่อ ไม่พบความแตกต่าง

ชนิดาภา ไมตรีแก้ว (2554) ศึกษาเรื่อง การจัดวางเส้นทางการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวกลุ่มประเทศตะวันออกกลางให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด กรณีศึกษา บริษัท เอ็กซ์โซติคส์เกทอะเวย์ จำกัด การศึกษาเรื่องการจัดวางเส้นทางการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวกลุ่มประเทศตะวันออกกลางให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด กรณีศึกษา บริษัท เอ็กซ์โซติคส์เกทอะเวย์ จำกัด ผู้ศึกษาได้ดำเนินการศึกษา โดยการวิเคราะห์จากแบบสอบถาม ที่ได้ทำการสำรวจความต้องการของนักท่องเที่ยวตะวันออกที่เข้ามาใช้บริการการท่องเที่ยวกับทางบริษัททำให้ทราบผลดังนี้ ระยะเวลาของโปรแกรมที่นักท่องเที่ยวชาวตะวันออกกลางสนใจมากที่สุดคือโปรแกรมท่องเที่ยวที่มีระยะเวลา 10 วัน โดยมีงบประมาณค่าใช้จ่ายในการเดินทางท่องเที่ยวแต่ละครั้งต่อคนโดย เฉลี่ยอยู่ที่ 136,923 บาท ประเภทร้านอาหารที่ต้องการใช้บริการคือ ร้านอาหารมุสลิมมาตรฐานของโรงแรมที่ต้องการเข้าพักคือ โรงแรมระดับมาตรฐาน 4 ดาว ประเภทของสายการบินภายในประเทศไทยที่นิยมใช้บริการ คือ สายการบินชั้นนำของประเทศได้ Thai Airways และ Bangkok Airways โรงพยาบาลที่ต้องการเข้าตรวจสุขภาพประจำปีในเมืองไทย คือ โรงพยาบาลกรุงเทพ ลักษณะการเดินทางท่องเที่ยว คือ เดินทางท่องเที่ยวแบบ Group Private โดยนิยมเดินทางท่องเที่ยวกับครอบครัวและแหล่งท่องเที่ยวใน 4 ภาคหลักๆ ได้แก่ ภาคกลาง ภาคใต้ ภาคตะวันออก ที่นักท่องเที่ยวชาวตะวันออกกลางที่ต้องการไปท่องเที่ยวจากนั้นนำผลการวิเคราะห์ของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละภาคมาปรับเปลี่ยนแหล่งท่องเที่ยวในเส้นทางการท่องเที่ยวของโปรแกรมที่เป็นระยะเวลาการท่องเที่ยว 10 วันโดยการคำนึงถึง Save time ในการเดินทางแต่ละเส้นทางแต่ละวันเพื่อลดต้นทุนให้น้อยลงและทำการเปรียบเทียบต้นทุนและความคุ้มค่า

ของ package ในแต่ละ Route เพื่อเพิ่มรายได้และใช้เวลาที่ลดลงจากการปรับเปลี่ยน โปรแกรมท่องเที่ยว โดยการนำนักท่องเที่ยวไป shopping กับทางร้านค้าที่บริษัทมี connection ซึ่งทางบริษัทจะได้รับ commission จากทางร้านต่างๆ โดยการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองได้กำหนดวัตถุประสงค์ คือ

1. เพื่อทราบความต้องการของลูกค้ากลุ่มประเทศตะวันออกกลาง
2. เพื่อเพิ่มความพึงพอใจในด้านราคา เวลา และสถานที่ให้กับลูกค้ากลุ่มประเทศตะวันออกกลาง
3. เพื่อลดต้นทุนและเวลาในการเดินทางของแต่ละแหล่งท่องเที่ยวของแต่โปรแกรมการท่องเที่ยว
4. เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับบริษัท

จากการศึกษาพบว่าหลังจากปรับเปลี่ยนแหล่งท่องเที่ยวตามความต้องการของลูกค้าในเส้นทางการท่องเที่ยวของโปรแกรมการท่องเที่ยวแบบ 10 วัน และปรับเปลี่ยนเส้นทางในการเดินทางท่องเที่ยวของแต่ละโปรแกรมการท่องเที่ยวสามารถลดต้นทุนรวมแต่ละโปรแกรม ลดเวลา เพิ่มรายได้ และเพิ่มคุณภาพซึ่งส่งผลให้เพิ่มความพึงพอใจของลูกค้ามากขึ้น

สกุล จริยาแจ่มสิทธิ์ (2555) ศึกษาเรื่อง การศึกษาเส้นทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวมาเลเซียในประเทศไทย กรณีศึกษาที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ครั้งนี้มีจุดประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาด้านประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่าง นักท่องเที่ยวชาวมาเลเซียที่เดินทางมาเที่ยวที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
2. เพื่อศึกษาเส้นทางการท่องเที่ยวที่อำเภอหาดใหญ่ที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวชาวมาเลเซีย
3. เพื่อสำรวจสภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยว 20 แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างด้านประชากรศาสตร์ในด้าน เพศ อายุ รายได้ และระดับการศึกษากับการเลือกเส้นทางการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวมาเลเซียในประเทศไทย ที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
5. เพื่อหากกลยุทธ์การพัฒนาด้านเส้นทางการท่องเที่ยวในการดึงดูดให้นักท่องเที่ยวชาวมาเลเซียสนใจกลับมาเที่ยวประเทศไทยอีกหลายๆ ครั้ง

ประชากรในการวิจัยนี้ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวมาเลเซียที่เดินทางมาท่องเที่ยว 20 แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ได้แก่ ตลาดกิมหยง ตลาดสันติสุข ห้างสรรพสินค้า โอเดียน ลีการ์เด็นสแควร์ ตลาดกรีนเวย์ ตลาดปิ้ง ตลาดน้ำ ตลาดนัดกลางคืน นวดแผนไทย รถกระเช้าลอยฟ้า การแสดง Aqua สวนสาธารณะหาดใหญ่ น้ำตกโตนงาช้าง วัดหาดใหญ่ใน ศาลเจ้าแม่กวนอิม พระมหาธาตุไตรภพไตรมงคล Hat Yai Ice Dome ย่านธุรกิจหาดใหญ่ Ocean Shopping Town และตลาดอาเซียน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบตามความสะดวก (Convenience Sampling) จำนวน 400 คน และเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามภาษาอังกฤษ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลมี 2 ประเภท คือ สถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมาน โดยสถิติเชิงพรรณนาจะใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ส่วนสถิติเชิงอนุมานที่ใช้เพื่อทดสอบสมมติฐานนั้นจะใช้การทดสอบไคสแควร์ (Chi-square) ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นนักท่องเที่ยวชาวมาเลเซียเป็นชายและหญิงในสัดส่วนที่ใกล้เคียง ส่วนใหญ่มีอายุ ระหว่าง 21 - 40 ปี ในด้านสถานะภาพสมรส

พบว่าส่วนใหญ่เป็นโสด ด้านรายได้เฉลี่ยต่อปี พบว่าส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ย 2,001 – 5,000 ริงกิต ต่อปี และในด้านการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการศึกษา ระดับปริญญาตรี รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีความสำคัญต่อการท่องเที่ยวชาวมาเลเซีย ส่วนใหญ่สนใจห้างสรรพสินค้าและแหล่งช้อปปิ้งต่างๆ สิ่งที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวมาเลเซียมาท่องเที่ยว อำเภอหาดใหญ่ ปัจจัยหลักคือค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวที่ราคาต่อเส้นทางการท่องเที่ยวที่นิยมสู่แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ตลาดกิมหยง ตลาดสันติสุข ห้างสรรพสินค้าโอเดียน ลีการ์เดินสแควร์ ตลาดปิ้ง ตลาดนัดกลางคืน นวดแผนไทย การแสดง Aqua ศาลเจ้าแม่กวนอิม Hat Yai Ice Dome ย่านธุรกิจหาดใหญ่ และ Ocean Shopping Town จากการสำรวจทางกายภาพของแหล่งท่องเที่ยว 20 แหล่งสำคัญของอำเภอหาดใหญ่ พบว่ายังมีปัญหาเรื่องน้ำที่จืดกร่อยไม่เพียงพอ ห้องน้ำไม่เพียงพอทางท่าอากาศยาน ขาดการรักษาความปลอดภัยยังไม่ได้มาตรฐาน อย่างไรก็ตามแหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่ยังอยู่ในสภาพใช้งานได้ ส่วนการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์โดยการทดสอบไคสแควร์ (Chi-square) ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลจำแนกตามเพศ อายุ รายได้ และระดับการศึกษา กับพฤติกรรมในการเลือกเส้นทางการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวมาเลเซีย ที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พบว่าอายุกับรายได้มีความสำคัญกับเหตุผลต่อการเลือกที่จะมาท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ มากที่สุด ด้านข้อเสนอแนะด้านกลยุทธ์ในการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวมีดังนี้ 1. ด้านการพัฒนาพื้นที่การท่องเที่ยวหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในด้านการท่องเที่ยวของอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ควรให้ความสำคัญกับแหล่งท่องเที่ยวทางด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เพื่อก่อให้เกิดความตระหนักและมีจิตสำนึกที่ดีในการรักษาทรัพยากรท่องเที่ยวที่สำคัญต่อไป ควรมีการปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ของแหล่งท่องเที่ยว 20 แหล่งที่สำคัญให้มีความสะอาดสวยงามเป็นระเบียบเรียบร้อย อย่างสม่ำเสมอ 2. ด้านการจัดการให้การประชาสัมพันธ์ แนะนำการท่องเที่ยว 20 แหล่งท่องเที่ยวของอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา อย่างสม่ำเสมอ และเน้นเทศกาลต่างๆ จัดเตรียมเอกสารข้อมูลการท่องเที่ยว แผ่นพับเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว ตลอดเส้นทางการท่องเที่ยว และจัดทำป้ายสื่อความหมายที่มีคุณภาพในภาษาต่างๆ เช่น จีน อังกฤษ และมลายู ปรับปรุงสถานที่จอดรถ ทางเข้าห้องน้ำสาธารณะ โทรศัพท์ จุดประชาสัมพันธ์ ถนนหนทาง รวมถึงระบบการขนส่งภายในอำเภอหาดใหญ่ให้มีประสิทธิภาพ สะดวก และปลอดภัย 3. ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวและแหล่งเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวและประวัติศาสตร์ จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เชิงนิเวศ และเชิงประวัติศาสตร์ เพื่อให้นักท่องเที่ยว ชาวมาเลเซียและผู้ประกอบการท่องเที่ยวชาวไทย ได้เล็งเห็นถึงคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวและประวัติศาสตร์ ส่งเสริมรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่น่าสนใจ มีประโยชน์ ซึ่งสามารถพัฒนาไปในทิศทางของการท่องเที่ยว แปลกๆ ใหม่ๆ ที่ไม่มีในอำเภอหาดใหญ่มาก่อน เช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร 4. ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน เปิดโอกาสด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนการท่องเที่ยวโดยให้ชุมชน ชาวบ้าน ผู้ประกอบการท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่ใน

ท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม ส่งเสริมการท่องเที่ยวตั้งแต่แรกเริ่มดำเนินการ เสนอแนะ ประชุม วางแผน และการจัดการท่องเที่ยว

ชุมพล รอดแจ่ม (2556) ศึกษาเรื่อง เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยว ศึกษาค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว ระยะเวลาที่ใช้ในการท่องเที่ยวเฉลี่ยต่อคนและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม งานวิจัยดังกล่าวเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ในลักษณะการสำรวจและสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยว 7 สถานที่ ๆ ละ 5 คน รวม 35 คน ได้แก่ 1. วัดเพลง 2. วัดโพธิ์บางโอ 3. วัดชโล 4. วัดบางขุน 5. วัดบางไกรโน 6. วัดบางอ้อยช้าง และ 7. ถนนสายไม้ดอกไม้ประดับบางกรวย (ถนนบางกรวย-จรงนอม) โดยผลการวิจัยทำให้ทราบถึง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยว ได้แก่ คำบอกเล่า การแสวงหาสถานที่ทำบุญ การมาไหว้พระ การชมโบราณสถาน และศึกษาศิลปวัฒนธรรม มีคนรู้จักชักชวนมาให้อาหารปลา ทราบจากสื่อออนไลน์ (Internet) เห็นป้ายประชาสัมพันธ์ตามไหล่ทางมาซื้อสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น หนังสือแนะนำการท่องเที่ยวเป็นเส้นทางผ่านการแนะนำจากรายการโทรทัศน์และตั้งใจมาทานอาหาร ส่วนค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวประกอบด้วย ค่าน้ำมันรถยนต์ ค่ารถโดยสาร (กรณีที่ไม่ได้ใช้รถยนต์ส่วนตัว) เงินทำบุญ ค่าดอกไม้ธูปเทียน ค่าอาหารและเครื่องดื่ม ชื่อของฝากของที่ระลึก ค่าอาหารปลา ค่าเช่าวัตถุมงคล ค่าต้นไม้ ค่าปุ๋ย ค่าดิน และค่ากระถางต้นไม้ สำหรับระยะเวลาที่ใช้ในการท่องเที่ยวเฉลี่ยทั้ง 7 สถานที่ใช้เวลาทั้งสิ้น 7.40 ชั่วโมง (ไม่รวมการเดินทางระหว่างสถานที่) จำนวนสมาชิกที่มาท่องเที่ยวโดยเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 2 คน จำนวนครั้งที่มาท่องเที่ยวในสถานที่เดิมโดยเฉลี่ยคนละ 2 ครั้ง และจากการสอบถามนักท่องเที่ยว 34 คน จาก 35 คน ตอบว่าจะกลับมาท่องเที่ยวอีก ส่วนรูปแบบ การท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวจะได้รับประโยชน์สูงสุดจากการเดินทาง โดยเริ่มต้นที่วัดบางไกรโนและสิ้นสุดที่วัดบางขุน โดยมีระยะทางที่ใช้ในการเดินทางทั้ง 7 สถานที่รวมทั้งสิ้น 24 กิโลเมตร ต้นทุนค่าน้ำมันประมาณ 96 บาท ระยะเวลาที่ใช้เดินทางทั้ง 7 สถานที่ คือ 1 ชั่วโมง 14 นาที และ ระยะเวลาที่ใช้ท่องเที่ยวในแต่ละสถานที่ใช้ระยะเวลา 7 ชั่วโมง 40 นาที รวมระยะเวลาที่ใช้ในการเดินทางและท่องเที่ยวทั้ง 7 สถานที่ คือ 8 ชั่วโมง 54 นาที ข้อเสนอแนะจากการศึกษา หน่วยงาน ราชการในระดับท้องถิ่น ควรมีการสำรวจความต้องการของชุมชนถึงความพร้อมในการปรับปรุง พัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวในระยะยาวเพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน หน่วยงานราชการระดับท้องถิ่นหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรมีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา มีการจัดสรรงบประมาณการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว ในด้านการพัฒนาทางกายภาพ ควรมีการปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ เส้นทางเดินทาง และสาธารณูปโภคต่างๆ ในสถานที่ท่องเที่ยวให้พร้อมสำหรับการบริการนักท่องเที่ยว

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า การศึกษาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำต้องอาศัยความร่วมมือกันของทุกภาคส่วน โดยการสำรวจความคิดเห็นและความพร้อมทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน และนักท่องเที่ยว โดยจะขาดส่วนใดส่วนหนึ่งไม่ได้ เพื่อศึกษาและพัฒนาให้เกิดเส้นทางท่องเที่ยวใหม่ในพื้นที่ ทั้งในด้านการพัฒนาพื้นที่ ด้านการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว ด้านการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวและแหล่งเรียนรู้ และด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการกระจายรายได้ทางเศรษฐกิจสู่ชุมชนท้องถิ่น โดยที่ยังคงรักษาไว้ซึ่งธรรมชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่อย่างยั่งยืน

บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำในพื้นที่ตำบลศิระชะจรชั้นน้อย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ ผู้วิจัยจึงเลือกการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ซึ่งเก็บข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลภาคสนามเป็นหลักด้วยวิธีการสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำในครั้งนี้ นอกเหนือจากการศึกษาเอกสารและสภาพทางกายภาพ ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนการศึกษา ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

1. **ภาครัฐ** บุคลากรภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับองค์การบริหารส่วนตำบลศิระชะจรชั้นน้อย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) จำนวน 1 คน, สภากองการบริหารส่วนตำบล (อบต.) จำนวน 1 คน, ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) จำนวน 1 คน
2. **ภาคเอกชน** ผู้ประกอบธุรกิจด้านการบริการการท่องเที่ยวภายในตำบลศิระชะจรชั้นน้อย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ ได้แก่ ร้านอาหาร และร้านค้าต่างๆ จำนวน 10 แห่ง
3. **ภาคประชาชน** ประชาชนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่ตำบลศิระชะจรชั้นน้อย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ ได้แก่ ผู้นำชุมชน, ผู้นำทางศาสนา, ผู้อาวุโสในชุมชน จำนวน 10 คน
4. **นักท่องเที่ยว** นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวบริเวณพื้นที่ตำบลศิระชะจรชั้นน้อย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 10 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เอกสารสำรวจที่เก็บรวบรวม สถิติ ข้อมูลจากสื่อออนไลน์ที่เกี่ยวข้อง เช่น เว็บไซต์ขององค์การบริหารส่วนตำบลศิระชะจรชั้นน้อย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ
2. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อเก็บข้อมูลของทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชนในท้องถิ่น เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น ด้านศักยภาพและความพร้อมของชุมชน
3. แบบสัมภาษณ์เชิงลึกสำหรับนักท่องเที่ยว เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลด้านความต้องการของนักท่องเที่ยว และความคิดเห็นเรื่องการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่
4. แผนที่ตำบลและคลอง ที่ใช้จัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำในพื้นที่ตำบลศิระชะจรชั้นน้อย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ

ขั้นตอนและวิธีดำเนินการวิจัย

1. การทบทวนวรรณกรรม ซึ่งประกอบด้วย การวิเคราะห์ข้อมูล ค้นหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการวิจัย การค้นหาคำสำคัญ (keywords) และการทบทวนเอกสารจากแหล่งข้อมูลต่างๆ
2. ศึกษาแนวทางการท่องเที่ยวในเส้นทางน้ำและการจัดเส้นทางสัญจรเพื่อการท่องเที่ยว รวมถึงข้อมูลของตำบลศิระจรเข้ชั้น้อย
3. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน โดยเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ โดยมีคุณสมบัติ ด้านการจัดการท่องเที่ยว ด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ซึ่งพิจารณาด้านการใช้ภาษาในข้อคำถาม แล้วตรวจสอบค่าความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (content validity) โดยการคำนวณดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruence : IOC) และตรวจสอบข้อคำถามซึ่งคัดเลือกข้อที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มีค่าตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป
4. การลงพื้นที่สำรวจและการสัมภาษณ์ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชนในพื้นที่
5. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ด้วยวิธีการทางด้านมานุษยวิทยาคือใช้การพรรณนาข้อมูล และวิเคราะห์แบบสัมภาษณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. เก็บข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชนในท้องถิ่น เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น ด้านความพร้อมของชุมชน
  2. เก็บข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์สำหรับนักท่องเที่ยว รวบรวมข้อมูลด้านความต้องการของนักท่องเที่ยว และความคิดเห็นเรื่องการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่
  3. เก็บข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยมีขั้นตอนดังนี้
    - เก็บข้อมูลจากภาครัฐ คือองค์การบริหารส่วนตำบลศิระจรเข้ชั้น้อย
    - เก็บข้อมูลจากภาคเอกชน คือผู้ประกอบการร้านอาหารร้านค้าในบริเวณใกล้เคียง
    - เก็บข้อมูลจากภาคประชาชน คือประชาชนในพื้นที่ตำบลศิระจรเข้ชั้น้อย บ้านบริเวณริมคลอง
- ตำบลศิระจรเข้ชั้น้อย
- เก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยว คือนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวบริเวณ
- ตำบลศิระจรเข้ชั้น้อย
- รวบรวมข้อมูลทั้งหมดจากทุกภาคส่วนเพื่อนำมาสนทนากลุ่ม (Focus Group) ร่วมกับภาครัฐ คือองค์การบริหารส่วนตำบลศิระจรเข้ชั้น้อย

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ด้วยวิธีการทางด้านมานุษยวิทยาคือใช้การพรรณนาข้อมูล และวิเคราะห์แบบสัมภาษณ์ นำข้อมูลออกมาโดยดูความสัมพันธ์ของข้อมูลด้านต่างๆประกอบ ทั้งการสังเกตสัมภาษณ์ และสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อให้ได้ข้อมูลด้านความพร้อมของชุมชนในพื้นที่ ความต้องการของนักท่องเที่ยวในการศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ ในพื้นที่ตำบลศิระจรเข้้อย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ

บทที่ 4 ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำในพื้นที่ตำบลศิระจรเข้ อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ” ผู้วิจัยขอรายงานผลการศึกษิตตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ ในพื้นที่ตำบลศิระจรเข้ อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ
  2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ ในพื้นที่ตำบลศิระจรเข้ อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ
- ผู้วิจัยขอรายงานตามวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

รายงานผลการศึกษิตตามวัตถุประสงค์ที่ 1 ศึกษาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำในพื้นที่ตำบลศิระจรเข้ อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการลงพื้นที่ทำการสำรวจตรวจสอบพื้นที่ จากนั้นผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือได้แก่ การสังเกต (Observation) สัมภาษณ์ (Interview) และสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยมีผู้แทนจากภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชน และนักท่องเที่ยว เพื่อทำการศึกษิตพื้นที่ ตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

พื้นที่ตำบลศิระจรเข้ อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ จากคำบอกเล่าของผู้สูงอายุในชุมชน เมื่อ 100 ปีก่อน พื้นที่ตำบลศิระจรเข้ถึงตำบลศิระจรเข้ใหญ่เป็นที่อุดมสมบูรณ์ ในน้ำมีปลา โดยเฉพาะลำคลองจรเข้ที่ผ่านพื้นที่ตำบลศิระจรเข้ถึงตำบลศิระจรเข้ใหญ่ จะมีจรเข้อาศัยอยู่ในลำคลองเป็นจำนวนมาก เนื่องจากพื้นที่ในสมัยก่อนมีน้ำเค็มท่วมถึง ผู้อาวุโสเล่าว่ามีจรเข้ซึ่งเป็นซากที่นอนตายอยู่ในดิน ลึกประมาณ 1 เมตร เพราะสาเหตุนี้จึงมีการตั้งชื่อว่า “ตำบลศิระจรเข้” ตำบลศิระจรเข้ มีพื้นที่โดยประมาณ 24.10 ตารางกิโลเมตรหรือประมาณ 15,055 ไร่ อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอบางเสาธง ระยะทาง 15 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับสนามบินสุวรรณภูมิ (หนองงูเห่า) ซึ่งจะสามารถพัฒนาที่ดินหรือสังหาริมทรัพย์ เพื่อรองรับกับการขยายตัวเมืองและเศรษฐกิจได้เป็นอย่างดี

ชุมชนที่อาศัยอยู่ในตำบลศิระจรเข้ มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 6,492 คน มีครัวเรือน 4,179 ครัวเรือน โดยแบ่งเป็น 12 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านวัดคู้ หมู่ 1, บ้านคลองดอน หมู่ 2, บ้านจรเข้ น้อย หมู่ 3, บ้านจรเข้ น้อย หมู่ 4, บ้านจรเข้ น้อย หมู่ 5, บ้านคลองตันไทร หมู่ 6, บ้านวัดใหม่ปาก คลองมอญ หมู่ 7, บ้านคลองบางนา หมู่ 8, บ้านคลองปากน้ำ หมู่ 9, บ้านหนองงูเห่า หมู่ 10, บ้าน

ไทรตามาก หมู่ 11, บ้านคลองน้ำลำ หมู่ 12 สภาพทั่วไปของตำบลศีร์ษะจรเข้ชั้นน้อยถูกล้อมรอบไปด้วยบ่อปลา ซึ่งตามคันบ่อปลาจะนิยมปลูกต้นมะพร้าว มะม่วง กัลยาดำ ตะไคร้ มะรุม เป็นต้น พื้นที่อยู่ในเขตกิ่งเมืองกิ่งชนบท ลักษณะชุมชนโดยรวมส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ในการทำเกษตรกรรม เช่น เลี้ยงปลา ปลูกผักกระเฉด สวนผลไม้ เป็นต้น คราวเรือนส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่ริมคลอง โดยคลองซึ่งเป็นแหล่งน้ำธรรมชาติของตำบลศีร์ษะจรเข้ชั้นน้อยมีทั้งสิ้น 14 สาย ได้แก่

1. คลองมอญ คลุมพื้นที่ หมู่ที่ 3,7 ความกว้าง 12 เมตร ความยาว 3,360 เมตร
2. คลองปากน้ำ คลุมพื้นที่ หมู่ที่ 2,9 ความกว้าง 18 เมตร ความยาว 3,500 เมตร
3. คลองหลุมลำ คลุมพื้นที่ หมู่ที่ 12 ความกว้าง 12 เมตร ความยาว 2,000 เมตร
4. คลองดอน คลุมพื้นที่ หมู่ที่ 2,10 ความกว้าง 10 เมตร ความยาว 2,370 เมตร
5. คลองหนองงูเห่า คลุมพื้นที่ หมู่ที่ 1,10 ความกว้าง 50 เมตร ความยาว 4,500 เมตร
6. คลองอีโต้ คลุมพื้นที่ หมู่ที่ 7,12 ความกว้าง 8 เมตร ความยาว 1,750 เมตร
7. คลองสำเภาทลาย คลุมพื้นที่ หมู่ที่ 1 ความกว้าง 10 เมตร ความยาว 2,100 เมตร
8. คลองจรเข้ คลุมพื้นที่ หมู่ที่ 1,4,5 ความกว้าง 40 เมตร ความยาว 6,500 เมตร
9. คลองอ้อม คลุมพื้นที่ หมู่ที่ 5 ความกว้าง 8 เมตร ความยาว 1,000 เมตร
10. คลองบางนา คลุมพื้นที่ หมู่ที่ 8 ความกว้าง 15 เมตร ความยาว 4,200 เมตร
11. คลองจรเข้ชั้นน้อย คลุมพื้นที่ หมู่ที่ 5 ความกว้าง 10 เมตร ความยาว 1,860 เมตร
12. คลองต้นไทร คลุมพื้นที่ หมู่ที่ 6 ความกว้าง 25 เมตร ความยาว 3,000 เมตร
13. คลองไทรตามาก คลุมพื้นที่ หมู่ที่ 6,11 ความกว้าง 15 เมตร ความยาว 2,000 เมตร
14. คลองทับยาว คลุมพื้นที่ หมู่ที่ 4,5,6,7,11 ความกว้าง 30 เมตร ความยาว 4,500 เมตร

เดิมคลองทั้ง 14 สายนี้ มีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นทางด้านคมนาคมทางน้ำ การอุปโภคบริโภค การนำน้ำไปหล่อเลี้ยงพื้นที่ทางการเกษตร การส่งน้ำเข้าไร่นาและการระบายน้ำ ซึ่งปัจจุบันมีการสร้างถนนแทนการคมนาคมทางน้ำ จึงทำให้วิถีชีวิตการคมนาคมเปลี่ยนแปลงไป มีการใช้รถแทนเรือ แต่ชาวบ้านก็ยังคงให้ความสำคัญกับลำคลองเหมือนเดิม เพราะลำคลองทั้ง 14 สายจะไหลผ่านเชื่อมโยงกันทั้งหมดและโอบล้อมตำบลศีร์ษะจรเข้ชั้นน้อยไว้ โดยส่วนใหญ่ชาวบ้านในตำบลก็จะอาศัยน้ำในลำคลองเพื่อใช้ประโยชน์ในทางการเกษตร เช่น เลี้ยงปลา ปลูกผักในน้ำ เพราะเป็นอาชีพหลักที่สร้างรายได้ให้กับครอบครัว

การจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ

เส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำในพื้นที่ตำบลศิระจรเข้ชั้น้อย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ ถือเป็นเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำเส้นทางใหม่ ซึ่งยังไม่เคยมีใครจัดนำเที่ยวมาก่อนในพื้นที่บริเวณนี้ ประกอบไปด้วย 3 เส้นทาง ได้แก่

เส้นทางที่ 1 จุดเริ่มต้นวัดหัวคู่วราราม สิ้นสุดวัดศรีวารีน้อย ระยะทางท่องเที่ยวยาว 5 กิโลเมตร

เส้นทางที่ 2 จุดเริ่มต้น อบต.ศิระจรเข้ชั้น้อย สิ้นสุดวัดศรีวารีน้อย ระยะทางท่องเที่ยวยาว 9.5 กิโลเมตร

เส้นทางที่ 3 จุดเริ่มต้นวัดหัวคู่วราราม สิ้นสุด อบต.ศิระจรเข้ชั้น้อย ระยะทางท่องเที่ยวยาว 7.8 กิโลเมตร

เส้นทางที่ 1 จุดเริ่มต้นวัดหัวคู่วราราม สิ้นสุดวัดศรีวารีน้อย ระยะทางท่องเที่ยวยาว 5 กิโลเมตร

ภาพที่ 3 เส้นทางที่ 1 จุดเริ่มต้นวัดหัวคู่วราราม สิ้นสุดวัดศรีวารีน้อย
ที่มา: จิตติณชุลี บุญช่วย, จิรัชัย หมั่นฤทธิ์

เส้นทางที่ 1 การกำหนดเส้นทางท่องเที่ยวเริ่มต้นที่ วัดหัวคู่วราราม คลองจรเข้ มีความกว้างของคลอง 40 เมตร และมีความยาวทั้งสิ้น 6.5 กิโลเมตร โดยครอบคลุมพื้นที่ หมู่ที่ 1 หมู่ที่ 4 และหมู่ที่ 5 ของตำบลศิระจรเข้ อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ สิ้นสุดที่วัดศรีวารีน้อย รวมระยะทางทั้งหมด 5 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทางท่องเที่ยวระยะเวลา 1 วัน การกำหนดจุดท่องเที่ยวจากการสำรวจของผู้วิจัย โดยมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญคือ “**วัดหัวคู่วราราม**” สถานที่ปฏิบัติธรรมและเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในชุมชนต่างๆ วันพระหรือวันที่มีการประกอบพิธีทางศาสนา ชาวบ้านจะไปร่วมตัวกันที่วัดเป็นจำนวนมากเพื่อทำบุญและสืบสานประเพณีวัฒนธรรมไทย อีกทั้งเป็นที่ประดิษฐานของหลวงพ่อเขียวสุโขพุทโธภควา ซึ่งเป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ประจำวัดแห่งนี้ ที่นักท่องเที่ยวที่ผ่านไปผ่านมาต้องมากราบนมัสการขอพรเป็นประจำ “**บ่อเลี้ยงปลา**” สัมผัสวิถีชีวิตแบบเกษตรกรรมการเลี้ยงปลาและสัตว์น้ำนานาชนิด รับประทานอาหารและเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นประเภทต่างๆ “**วัดศรีวารีน้อย**” พระอุโบสถประดิษฐานพระพุทธรูชัชฌิมงคล เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย เป็นที่เคารพนับถือของประชาชนและนักท่องเที่ยว ภายในพระอุโบสถมีภาพจิตรกรรมฝาผนังเป็นเรื่องราวพุทธประวัติที่งดงาม ปุชณียวัตถุที่สำคัญได้แก่ หลวงพ่อเสือ เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัยเนื้อทองสัมฤทธิ์ โดยหลวงพ่อบานพระเกจิอาจารย์ชื่อดังได้นำวัตถุมงคลที่ทำด้วยไม้เป็นรูปเสือ 2 ตัวบรรจุไว้ในฐานพระพุทธรูป จึงเรียกพระพุทธรูปองค์นี้ว่า หลวงพ่อเสือ

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยการจัดการศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน ประเพณีท้องถิ่น รวมถึงสินค้าท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน มีมัคคุเทศก์ท้องถิ่นหรือปราชญ์ชุมชนที่มีประสบการณ์ และมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพื้นที่ตำบลศิระจรเข้ อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ เป็นอย่างดี รวมถึงสร้างจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้กับนักท่องเที่ยวได้อย่างถูกต้อง เป็นสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น เรื่องที่ให้บริการนักท่องเที่ยวมีมาตรฐานด้านความปลอดภัย มีอุปกรณ์และบุคลากรที่มีประสิทธิภาพ

ตัวอย่าง เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ “**พื้นที่ตำบลศิระจรเข้ อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ**”

เส้นทางทดลองที่ 1

09.00 - 10.00 น. กราบนมัสการหลวงพ่อเขียวสุโขพุทโธภควา ณ วัดหัวคู่วราราม ซึ่งเป็นวัดเก่าแก่ที่มีประวัติอันยาวนานตั้งแต่ครั้งสมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินเดินทัพผ่านหมู่บ้านหัวคู่วราราม เห็นความสำคัญของสถานที่บ้านหัวคู่วรารามแห่งนี้จะมีคุณประโยชน์ยิ่งใหญ่มากในภายภาคหน้า พระองค์จึงตั้งจิตอธิษฐานว่าในภายหน้าขอให้สถานที่นี้เป็นวัดในอนาคต และพระองค์ทรงมอบพระพุทธรูปโลหะ 1 องค์ ไว้เป็นที่ระลึก ชาวบ้านหัวคู่วรารามเห็นว่าพระพุทธรูปโลหะนี้มีคุณค่ามาก จึงได้สร้างพระพุทธรูปปั้นครอบองค์โลหะไว้เพื่อกันขโมยประดิษฐานไว้ ณ บ้านหัวคู่วรารามชื่อว่า “หลวงพ่อเขียว” เพราะพระเจ้าตากสินได้ให้ทหารชื่อ “เขียว” เป็นผู้ดูแลทรัพย์สินต่างๆ ที่ฝังไว้ ต่อมาในปี พ.ศ. 2520

หลวงพ่อบุญปลูก เจ้าอาวาสวัดใต้บูรณะปฏิสังขรณ์ใหม่และถวายพระนามว่า “หลวงพ่อเขียวสุโขพุทธโรภควา” ปัจจุบันองค์หลวงพ่อดีประดิษฐานไว้ในวิหาร ณ วัดหัวคู้ อีกทั้งเป็นสถานที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจของชุมชนในตำบลศรีชะจรเข้ด้วย

10.00 - 12.00 น. ออกเดินทางล่องเรือไปตามคลองจรเข้ ชมวิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่นริมคลองที่ผูกพันกับสายน้ำตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน แวะชม “บ่อเลี้ยงปลา” อาชีพดั้งเดิมที่หล่อเลี้ยงชีวิตชาวบ้านในชุมชน เลี้ยงปลา-จับปลา เช่น ปลานวลจันทร์ ปลาตะเพียน ปลายี่สก ปลาทับทิม ปลานิล เป็นต้น แวะชมและเลือกซื้อผลิตภัณฑ์แปรรูปจากปลานานาชนิดของชาวบ้านในท้องถิ่น

12.00 - 13.00 น. แวะรับประทานอาหารกลางวัน ร้านอาหารริมคลอง

13.00 - 15.00 น. กราบนมัสการพระพุทธศรีชัยมงคล เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย ภายในพระอุโบสถมีภาพจิตรกรรมฝาผนังที่งดงาม โดยอาจารย์สาคร โสภาก และลูกศิษย์จากวิทยาลัยช่างศิลปกรรมศิลปากร เป็นผู้ออกแบบและวาดภาพเรื่องราวพุทธประวัติ ณ วัดศรีวารีน้อย รวมถึงในวิหารซึ่งเป็นอุโบสถหลังเก่า สร้างเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2458 ปัจจุบันเป็นที่ประดิษฐาน “หลวงพ่อเสือ” พระพุทธรูปปางมารวิชัย ศิลปะสมัยสุโขทัย มีเรื่องเล่าว่าเมื่อประมาณ 100 ปีก่อน หลวงปู่ฉิม นุชสา ได้สร้างอุโบสถ มีสาธุชนทั้งใกล้และไกลต่างมาร่วมบุญกุศลในการสร้างอุโบสถเป็นจำนวนมาก ทั้งกำลังความคิด แรงกาย และกำลังทรัพย์ พร้อมทั้งหล่อพระประธานเพื่อประดิษฐานไว้ในอุโบสถ และจัดพิธีพุทธาภิเษก การจัดพิธีครั้งนี้ได้กราบอาราธนาหลวงพ่อบาน วัดมงคลโคธาวาส (วัดบางเหี้ย) เป็นพระเกจิอาจารย์ชื่อดัง หลวงพ่อบานได้อาวัตมุงคลทำด้วยไม้เป็นรูปเสือ 2 ตัวบรรจุไว้ในฐานพระพุทธรูป จากนั้นกราบนมัสการ “หลวงพ่อบาน” พระพุทธรูปทรงเครื่องปางห้ามญาติ ศิลปะสมัยปลายกรุงศรีอยุธยา โดยมีความเชื่อว่า หากใครเจ็บไข้ได้ป่วยหรือเกิดความทุกข์ใจในการทำมาหากิน ให้มาบูชาจตุรปูเทียน ปิดทอง ขอพร น้ำมนต์ไปดื่ม-อาบ ประพรมเลือกสวนไร่นาก็จะประสบผลสำเร็จ หลีกเลี่ยงโรคภัยต่างๆ และนมัสการพระศรีอาริย์เมตไตรย์ ที่ได้เข้าพิธีพุทธาภิเษกโดยพระเกจิอาจารย์ชื่อดัง หลวงพ่อบาน วัดมงคลโคธาวาส (วัดบางเหี้ย) เดินทางกลับที่พักโดยสวัสดิภาพ

เส้นทางที่ 2 จุดเริ่มต้น อบต.ศีรชะจรเข้้น้อย สิ้นสุดวัดศรีวารีน้อย ระยะทางท่องเที่ยวยาว 9.5 กิโลเมตร

ภาพที่ 4 เส้นทางที่ 2 จุดเริ่มต้น อบต.ศีรชะจรเข้้น้อย สิ้นสุดวัดศรีวารีน้อย
ที่มา: จิตติณชูลี บุญช่วย, จิรัชัย หมื่นฤทธิ

เส้นทางที่ 2 การกำหนดเส้นทางท่องเที่ยวเริ่มต้นที่คลองบางนา (อบต.ศีรชะจรเข้้น้อย) มีความกว้างของคลอง 15 เมตร และมีความยาวทั้งสิ้นของคลอง 4.2 กิโลเมตร โดยครอบคลุมพื้นที่ หมู่ที่ 8 ต่อด้วยคลองหนองงูเห่า มีความกว้างของคลอง 50 เมตร และมีความยาวทั้งสิ้น 4.5 กิโลเมตร โดยครอบคลุมพื้นที่ หมู่ที่ 1 และหมู่ที่ 10 ต่อด้วยคลองปากน้ำ มีความกว้างของคลอง 18 เมตร และมีความยาวทั้งสิ้น 3.5 กิโลเมตร โดยครอบคลุมพื้นที่ หมู่ที่ 2 และหมู่ที่ 9 และสิ้นสุดที่คลองจรเข้ มีความกว้างของคลอง 40 เมตร และมีความยาวทั้งสิ้น 6.5 กิโลเมตร โดยครอบคลุมพื้นที่ หมู่ที่ 1 หมู่ที่ 4 และหมู่ที่ 5 ของตำบลศีรชะจรเข้้น้อย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ สิ้นสุดที่วัดศรีวารีน้อย รวมระยะทางทั้งหมด 9.5 กิโลเมตรใช้เวลาเดินทางท่องเที่ยวระยะเวลา 1 วัน การกำหนดจุดท่องเที่ยวจากการสำรวจของผู้วิจัย โดยมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญคือ “องค์การบริหารส่วน

ตำบลศิระจรเข้้น้อย (อบต.ศิระจรเข้้น้อย) สถานที่ราชการที่ทำหน้าที่ดูแลพื้นที่กิ่งเมืองกิ่งชนบทแห่งนี้ที่ยังคงไว้ซึ่งมิติด้านความไว้วางใจและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชุมชน ลักษณะชุมชนส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ทำเกษตรกรรม เช่น เลี้ยงปลา ปลูกผักกระเฉด สวนผลไม้ เป็นต้น บ้านเรือนส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่ริมคลอง บางส่วนสร้างบ้านอยู่ตามบ่อปลา โดยที่ตามคันบ่อปลาจะปลูกผลไม้ เช่น กัลย มะม่วง มะพร้าว เป็นต้น ไว้สำหรับขายและรับประทานเอง **“ฟาร์มผักกระเฉด”** บ่อปลูกผักกระเฉดขนาดใหญ่ โดยรอบบ่อจะปลูกมะรุ้ม มะม่วง สามารถนำผักกระเฉดมารับประทานสดๆ หรือแปรรูปเป็นอาหารประเภทต่างๆ ได้ **“มานไทร 100 ปี บ้านคลองปากน้ำ”** ต้นไทรขนาดใหญ่ อายุเก่าแก่กว่า 100 ปี ซึ่งอยู่คู่ชุมชนบ้านคลองปากน้ำมาอย่างยาวนาน **“วัดศรีวารีน้อย”** พระอุโบสถประดิษฐานพระพุทธรีย์ชัยมงคล เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย เป็นที่เคารพนับถือของประชาชนและนักท่องเที่ยว ภายในพระอุโบสถมีภาพจิตรกรรมฝาผนังเป็นเรื่องราวพุทธประวัติที่งดงาม ปุชณียวัตถุที่สำคัญได้แก่ หลวงพ่อเสือ เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัยเนื้อทองสัมฤทธิ์ โดยหลวงพ่อบานพระเกจิอาจารย์ชื่อดังได้นำวัตถุมงคลที่ทำด้วยไม้เป็นรูปเสือ 2 ตัวบรรจุไว้ในฐานพระพุทธรูป จึงเรียกพระพุทธรูปองค์นี้ว่า หลวงพ่อเสือ

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยการจัดการศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน ประเพณีท้องถิ่น รวมถึงสินค้าท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน มีมัคคุเทศก์ท้องถิ่นหรือปราชญ์ชุมชนที่มีประสบการณ์ และมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพื้นที่ตำบลศิระจรเข้้น้อย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ เป็นอย่างดี รวมถึงสร้างจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้กับนักท่องเที่ยวได้อย่างถูกต้อง เป็นสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น เรื่องที่ให้บริการนักท่องเที่ยวมีมาตรฐานด้านความปลอดภัย มีอุปกรณ์และบุคลากรที่มีประสิทธิภาพ

ตัวอย่าง เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ “พื้นที่ตำบลศิระจรเข้้น้อย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ”

เส้นทางทดลองที่ 2

09.00 - 09.30 น. ออกเดินทางจาก องค์การบริหารส่วนตำบลศิระจรเข้้น้อย (อบต.ศิระจรเข้้น้อย) หน่วยงานราชการที่ดูแลพื้นที่ในบริเวณพื้นที่ของตำบลศิระจรเข้้น้อยทั้งหมด ซ่อนนี้ได้มาจากเมื่อในสมัยก่อนประมาณ 100 ปีที่ผ่านมา ผู้เฒ่าผู้แก่เล่าต่อกันว่าลำคลองบริเวณนี้มีจระเข้อาศัยอยู่อย่างชุกชุม เพราะน้ำเค็มท่วมถึง มีจระเข้อนตายเป็นซากอยู่ใต้ดินลึก 1 เมตร จึงตั้งชื่อว่า **“ตำบลศิระจรเข้้น้อย”**

09.30 - 11.30 น. ล่องเรือชมวิถีชีวิตชาวบ้านริมคลองที่ดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่าย ชมสภาพพื้นที่ตำบลศิระจรเข้้น้อยที่ล้อมรอบด้วยบ่อปลา ตามคันบ่อจะนิยมปลูกต้นมะพร้าว มะม่วง กัลย ตะไคร้ มะรุ้ม เป็นต้น ซึ่งเปรียบเสมือนตู้กับข้าวของชุมชนแห่งนี้ จากนั้นแวะชม **“ฟาร์มผักกระเฉด”** เป็น OTOP นวัตกรรมของตำบลศิระจรเข้้น้อย ทำกิจกรรมสาธิตการเก็บผักกระเฉดนำมาทำอาหารให้

ได้ชมและลองรับประทาน รวมถึงผลไม้ที่มีชื่อเสียงของที่นี่คือ “มะม่วงน้ำดอกไม้” ให้ลองชิมและเลือกซื้อกลับบ้านกัน

11.30 - 12.30 น. แวะรับประทานอาหารกลางวัน ร้านอาหารริมคลอง

12.30 - 13.30 น. ล่องเรือพักผ่อนและสัมผัสความร่มรื่นของ ม่านไทร 100 ปี บ้านคลองปากน้ำ ต้นไทรขนาดใหญ่อายุเก่าแก่กว่า 100 ปี ซึ่งอยู่คู่ชุมชนบ้านคลองปากน้ำมาอย่างยาวนาน

13.30-15.00 น. กราบนมัสการพระพุทธศรีชัยมงคล เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย ภายในพระอุโบสถมีภาพจิตรกรรมฝาผนังที่งดงาม โดยอาจารย์สาคร โสภาก และลูกศิษย์จากวิทยาลัยช่างศิลปกรรมศิลปากร เป็นผู้ออกแบบและวาดภาพเรื่องราวพุทธประวัติ ณ วัดศรีวารีน้อย รวมถึงในวิหารซึ่งเป็นอุโบสถหลังเก่า สร้างเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2458 ปัจจุบันเป็นที่ประดิษฐาน “หลวงพ่อเสื่อ” พระพุทธรูปปางมารวิชัย ศิลปะสมัยสุโขทัย มีเรื่องเล่าว่าเมื่อประมาณ 100 ปีก่อน หลวงปู่ฉิม นุชสา ได้สร้างอุโบสถ มีสาธุชนทั้งใกล้และไกลต่างมาร่วมบุญกุศลในการสร้างอุโบสถเป็นจำนวนมาก ทั้งกำลังความคิด แรงกาย และกำลังทรัพย์ พร้อมทั้งหล่อพระประธานเพื่อประดิษฐานไว้ในอุโบสถ และจัดพิธีพุทธาภิเษก การจัดพิธีครั้งนี้ได้กราบอาราธนาหลวงพ่อบาน วัดมงคลโคธาวาส (วัดบางเหี้ย) เป็นพระเกจิอาจารย์ชื่อดัง หลวงพ่อบานได้เอาวัตถุมงคลทำด้วยไม้เป็นรูปเสื่อ 2 ตัวบรรจุไว้ในฐานพระพุทธรูป จากนั้นกราบนมัสการ “หลวงพ่อมอ” พระพุทธรูปทรงเครื่องปางห้ามญาติ ศิลปะสมัยปลายกรุงศรีอยุธยา โดยมีความเชื่อว่า หากใครเจ็บไข้ได้ป่วยหรือเกิดความทุกข์ใจในการทำมาหากิน ให้มาบูชาจตุรปูเทียน ปิดทอง ขอพร น้ำมนต์ตีมี-อาบ ประพรมเลือกสวนไร่นาก็จะประสบผลสำเร็จ หลีกเลี่ยงจากโรคร้ายต่างๆ และนมัสการพระศรีอาริย์เมตไตรย์ ที่ได้เข้าพิธีพุทธาภิเษกโดยพระเกจิอาจารย์ชื่อดัง หลวงพ่อบาน วัดมงคลโคธาวาส (วัดบางเหี้ย) เดินทางกลับที่พักโดยสวัสดิภาพ

เส้นทางที่ 3 จุดเริ่มต้นวัดหัวคู่วราราม สิ้นสุด อบต.ศรีชะจรเข้้น้อย ระยะทางท่องเที่ยวยาว 7.8 กิโลเมตร

ภาพที่ 5 เส้นทางที่ 3 จุดเริ่มต้นวัดหัวคู่วราราม สิ้นสุด อบต.ศรีชะจรเข้้น้อย
ที่มา: จิตติณชูลี บุญช่วย, จิรัชัย หมื่นฤทธิ์

เส้นทางที่ 3 เส้นทางเริ่มต้นที่คลองหนองงูเห่า มีความกว้างของคลอง 50 เมตร และมีความยาวทั้งสิ้น 4.5 กิโลเมตร โดยครอบคลุมพื้นที่ หมู่ที่ 1 และหมู่ที่ 10 ต่อด้วยคลองบางนา มีความกว้างของคลอง 15 เมตร และมีความยาวทั้งสิ้นของคลอง 4.2 กิโลเมตร โดยครอบคลุมพื้นที่ หมู่ที่ 8 ของตำบลศรีชะจรเข้้น้อย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ สิ้นสุดที่องค์การบริหารส่วนตำบลศรีชะจรเข้้น้อย (อบต.ศรีชะจรเข้้น้อย) รวมระยะทางทั้งหมด 7.8 กิโลเมตรใช้เวลาเดินทางท่องเที่ยวระยะเวลา 1 วัน การกำหนดจุดท่องเที่ยวจากการสำรวจของผู้วิจัย โดยมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญคือ “วัดหัวคู่วราราม” สถานที่ปฏิบัติธรรมและเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในชุมชนทุกๆ วันพระหรือวันที่มีการประกอบพิธีทางด้านศาสนา ชาวบ้านจะไปร่วมตัวกันที่วัดเป็นจำนวนมากเพื่อทำบุญและสืบสานประเพณีวัฒนธรรมไทย อีกทั้งเป็นที่ประดิษฐานของหลวงพ่อเขียวสุโขพุทโธภควา

ซึ่งเป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ประจำวัดแห่งนี้ที่นักท่องเที่ยวที่ผ่านไปผ่านมาต้องมากราบนมัสการขอพรเป็นประจำ “จุดชมวิวนามบินสุวรรณภูมิ” บริเวณคลองหนองงูเห่าอยู่ติดกับรั้วสนามบินสุวรรณภูมิสามารถมองเห็นวิวทิวทัศน์ได้อย่างสวยงาม “ฟาร์มผักกระเฉด” บ่อปลูกผักกระเฉดขนาดใหญ่โดยรอบบ่อจะปลูกมะรุ้ม มะม่วง สามารถนำผักกระเฉดมารับประทานสดๆ หรือแปรรูปเป็นอาหารประเภทต่างๆ ได้ “องค์การบริหารส่วนตำบลศิระจรเข้่น้อย (อบต.ศิระจรเข้่น้อย)” สถานที่ราชการที่ทำหน้าที่ดูแลพื้นที่กิ่งเมืองกิ่งชนบทแห่งนี้ที่ยังคงไว้ซึ่งมิติด้านความไว้วางใจและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชุมชน ลักษณะชุมชนส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ทำเกษตรกรรม เช่น เลี้ยงปลา ปลูกผักกระเฉด สวนผลไม้ เป็นต้น บ้านเรือนส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่ริมคลอง บางส่วนสร้างบ้านอยู่ตามบ่อปลา โดยที่ตามคันบ่อปลาจะปลูกผลไม้ เช่น กล้วย มะม่วง มะพร้าว เป็นต้น ไว้สำหรับขายและรับประทานเอง

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยการจัดการศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน ประเพณีท้องถิ่น รวมถึงสินค้าท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน มีมัคคุเทศก์ท้องถิ่นหรือปราชญ์ชุมชนที่มีประสบการณ์ และมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพื้นที่ตำบลศิระจรเข้่น้อย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ เป็นอย่างดี รวมถึงสร้างจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้กับนักท่องเที่ยวได้อย่างถูกต้อง เป็นสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น เรื่องที่ให้บริการนักท่องเที่ยวมีมาตรฐานด้านความปลอดภัย มีอุปกรณ์และบุคลากรที่มีประสิทธิภาพ

ตัวอย่าง เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ “พื้นที่ตำบลศิระจรเข้่น้อย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ”

เส้นทางทดลองที่ 3

09.00 - 10.00 น. กราบนมัสการหลวงพ่อเขียวสุโขพุทโธภควา ณ วัดหัวคู้วราราม ซึ่งเป็นวัดเก่าแก่ที่มีประวัติอันยาวนานตั้งแต่ครั้งสมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินเดินทัพผ่านหมู่บ้านหัวคู้พระองค์เห็นความสำคัญของสถานที่บ้านหัวคู้ว่าพื้นที่แห่งนี้จะมีคุณประโยชน์ยิ่งใหญ่มากในภายภาคหน้า พระองค์จึงตั้งจิตอธิษฐานว่าในภายหน้าขอให้สถานที่นี้เป็นวัดในอนาคต และพระองค์ทรงมอบพระพุทธรูปโลหะ 1 องค์ ไว้เป็นที่ระลึก ชาวบ้านหัวคู้ เห็นว่าพระพุทธรูปโลหะนี้มีคุณค่ามาก จึงได้สร้างพระพุทธรูปปั้นครอบองค์โลหะไว้เพื่อกันขโมยประดิษฐานไว้ ณ บ้านหัวคู้ชื่อว่า “หลวงพ่เขียว” เพราะพระเจ้าตากสินได้ให้ทหารชื่อ “เขียว” เป็นผู้ดูแลทรัพย์สินต่างๆ ที่ฝังไว้ ต่อมาในปี พ.ศ. 2520 หลวงพ่อบุญปลูก เจ้าอาวาสวัดได้บูรณปฏิสังขรณ์ใหม่และถวายพระนามว่า “หลวงพ่เขียวสุโขพุทโธภควา” ปัจจุบันองค์หลวงพ่อได้ประดิษฐานไว้ในวิหาร ณ วัดหัวคู้ อีกทั้งเป็นสถานที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจของชุมชนในตำบลศิระจรเข้่น้อย

10.00 - 12.00 น. ล่องเรือไปตามคลองหนองงูเห่าชมวิถีชีวิตชาวบ้านริมคลองที่ใช้ชีวิตอย่างเรียบง่าย เช่น การเลี้ยงปลา ยกยอ-จับปลา ปลูกพืชผักผลไม้ เป็นต้น แวะพัก ณ จุดชมวิวนามบิน

สุวรรณภูมิ บริเวณคลองหนองงูเห่าอยู่ติดกับรั้วสนามบินสุวรรณภูมิ สามารถมองเห็นวิวทิวทัศน์กว้างไกล ลมพัดเย็นสบายร่มรื่นและสวยงามเหมาะแก่การพักผ่อน

12.00 - 13.00 น. แวะรับประทานอาหารกลางวัน ร้านอาหารริมคลอง

13.00 - 15.00 น. ล่องเรือชมวิถีชีวิตชาวบ้านริมคลองที่ดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่าย ชมสภาพพื้นที่ตำบลศีร์ษะจรเข้ชั้นน้อยที่ล้อมรอบด้วยบ่อปลา ตามคันบ่อจะนิยมปลูกต้นมะพร้าว มะม่วง กัลยาคะไคร้ มะรุม เป็นต้น ซึ่งเปรียบเสมือนตู้กับข้าวของชุมชนแห่งนี้ จากนั้นแวะชม “ฟาร์มผักกระเฉด” เป็น OTOP นวัตกรรมของตำบลศีร์ษะจรเข้ชั้นน้อย ทำกิจกรรมสาธิตการเก็บผักกระเฉดนำมาทำอาหารให้ได้ชมและลองรับประทาน รวมถึงผลไม้ที่มีชื่อเสียงของที่นี่คือ “มะม่วงน้ำดอกไม้” ให้ลองชิมและเลือกซื้อกลับบ้านกัน ออกเดินทางไปองค์การบริหารส่วนตำบลศีร์ษะจรเข้ชั้นน้อย (อบต.ศีร์ษะจรเข้ชั้นน้อย) เดินทางกลับที่พักโดยสวัสดิภาพ

รายงานผลการศึกษาวัตถุประสงค์ที่ 2 ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ ในพื้นที่ตำบลศีร์ษะจรเข้ชั้นน้อย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการลงพื้นที่ทำการสำรวจพื้นที่ทั้งทางบกและทางน้ำ จากนั้นผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือได้แก่ การสังเกต (Observation) สัมภาษณ์ (In-depth Interview) และสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยมีผู้แทนจากภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชน และนักท่องเที่ยว เพื่อทำการศึกษาพื้นที่ ตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ภาครัฐ

องค์การบริหารส่วนตำบลศีร์ษะจรเข้ชั้นน้อย มีการสนับสนุนด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยผนวกอยู่ในแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา 5 ปี องค์การบริหารส่วนตำบลศีร์ษะจรเข้ชั้นน้อย (พ.ศ.2558 - 2562) เป็นภารกิจหลักหรือพันธกิจ (Mission) ในการพัฒนาท้องถิ่นในการดำเนินการขององค์การบริหารส่วนตำบลศีร์ษะจรเข้ชั้นน้อย โดยมีการสร้างความรู้ความเข้าใจทางด้านการท่องเที่ยว หรือสร้างการมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวให้กับภาคส่วนต่างๆ ได้แก่ ภาคเอกชน/ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว ประชาชนในท้องถิ่นด้วยการส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่มีรายได้เพิ่มขึ้น โดยการจัดโครงการสนับสนุนและพัฒนาผลิตภัณฑ์ OTOP ประจำตำบลศีร์ษะจรเข้ชั้นน้อย โครงการส่งเสริมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตำบลศีร์ษะจรเข้ชั้นน้อย (ตลาดน้ำวัดหัวคู) การสร้างจิตสำนึกและตระหนักในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการจัดโครงการณรงค์และประชาสัมพันธ์ด้านสิ่งแวดล้อม โครงการบ้านริมน้ำอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โครงการพัฒนาอนามัยสิ่งแวดล้อมชุมชนและเมืองด้วยกระบวนการเมื่อนำอยู่ โครงการขุดลอกคลองในตำบลศีร์ษะจรเข้ชั้นน้อย โครงการปรับปรุงทัศนียภาพและปลูกต้นไม้ริมไหล่ทางถนนพื้นที่ตำบลศีร์ษะจรเข้ชั้นน้อย การส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบ one day trip เป็นต้น

บริเวณพื้นที่ตำบลศิระจรเข้มีแหล่งท่องเที่ยวได้แก่ ตลาดน้ำวัดหัวคู้ จุดชมวิวนามบินสุวรรณภูมิ (คลองหนองงูเห่า) วิถีชีวิตริมคลอง บ่อผักกระเฉด บ่อเลี้ยงปลา สวนผลไม้ เป็นต้น และมีการประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวทราบโดยผ่านวารสารอบต.ศิระจรเข้มีป้ายประชาสัมพันธ์ในพื้นที่ สื่อออนไลน์ และงานเทศกาลประเพณีของท้องถิ่น เช่น ประเพณีแห่ผ้าห่มพระประธาน หลวงพ่อเขียว วัดหัวคู้ เทศกาลสงกรานต์ ลอยกระทง เข้าพรรษา ออกพรรษา เป็นต้น โดยมีการประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลศิระจรเข้มี ด้วยวิธีการประเมินเพื่อแสดงความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์ขององค์การบริหารส่วนตำบลศิระจรเข้มี เข้าถึงจาก <http://srisajorrakhenoi.go.th> หรือโทรศัพท์ 0-2337-1652 โทรสาร 0-2337-1652

อีเมล : admin@srisajorrakhenoi.go.th

ในพื้นที่ตำบลศิระจรเข้มีมี “จุดแข็ง (Strength)” ที่สำคัญได้แก่ พื้นที่ที่ตั้งเอื้อประโยชน์มีลักษณะผสมผสานการเกษตร/อุตสาหกรรมใกล้เคียงนามบินสุวรรณภูมิ มีเส้นทางการคมนาคมขนส่งที่เชื่อมโยงไปสู่ภูมิภาคอื่นๆ ได้สะดวกรวดเร็ว มีวิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างยาวนาน เป็นแหล่งประมงน้ำจืดที่สำคัญ มีทำเลที่ตั้งเหมาะสมสำหรับเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยพาณิชยกรรมและเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในด้าน “จุดอ่อน (Weakness)” ที่สำคัญ ได้แก่ ระบบโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภคยังไม่เพียงพอ สถานศึกษาในเขตพื้นที่ยังขาดประสิทธิภาพในการเรียนการสอน ขาดการพัฒนาองค์ความรู้เพื่อสร้างความชำนาญเฉพาะทางให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน และประชาชนยังขาดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น

การจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ องค์การบริหารส่วนตำบลศิระจรเข้มีเห็นด้วยและพร้อมให้การสนับสนุนหรือเตรียมรับมือหากมีนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น โดยการจัดทำโครงการต่างๆ ขึ้นมารองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่กำลังจะเกิดขึ้นในพื้นที่ เช่น โครงการส่งเสริมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตำบลศิระจรเข้มี โครงการสนับสนุนและพัฒนาผลิตภัณฑ์ OTOP ประจำตำบลศิระจรเข้มี โครงการติดตั้งป้ายจราจรบอกเส้นทาง และโครงการบ้านริมน้ำอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รวมถึงการเพิ่มจำนวนบุคลากรมาดูแลด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศพร้อมทั้งให้ความรู้ความเข้าใจกับภาคเอกชน/ผู้ประกอบการ ประชาชนในท้องถิ่น และนักท่องเที่ยว เพื่อสร้างจิตสำนึกในการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป

ในพื้นที่ตำบลศิระจรเข้มีสามารถจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำได้ทั้ง 3 เส้นทางได้อย่างเหมาะสม เพื่อเป็นการตอบสนองนโยบายรัฐบาลในการส่งเสริมการท่องเที่ยว การบริหารจัดการพึ่งพาตนเองได้ และเป็นการสร้างงาน สร้างอาชีพ และรายได้ให้กับประชาชนในท้องถิ่น ได้แก่

เส้นทางที่ 1 จุดเริ่มต้นวัดหัวคู้วราราม สิ้นสุดวัดศรีวารีน้อย ระยะทางท่องเที่ยวยาว 5 กิโลเมตร

เส้นทางที่ 2 จุดเริ่มต้น อบต.ศิระจรเข้ชั้น้อย สิ้นสุดวัดศรีวารีน้อย ระยะทางท่องเที่ยวยาว

9.5 กิโลเมตร

เส้นทางที่ 3 จุดเริ่มต้นวัดหัวคูวาราราม สิ้นสุด อบต.ศิระจรเข้ชั้น้อย ระยะทางท่องเที่ยวยาว

7.8 กิโลเมตร

ปัจจัยด้านบวกที่ส่งเสริมสนับสนุนการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำในพื้นที่ตำบลศิระจรเข้ชั้น้อย ได้แก่ มีทำเลที่ตั้งเหมาะสมอยู่ใกล้สนามบินสุวรรณภูมิและกรุงเทพมหานคร สามารถเดินทางสะดวก อีกทั้งยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นแหล่งประมงน้ำจืดที่สำคัญ วิถีชีวิตชุมชนริมคลองที่มีประวัติศาสตร์ ประเพณีและวัฒนธรรมที่สำคัญอีกแห่ง ในด้านปัจจัยด้านลบที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำในพื้นที่ตำบลศิระจรเข้ชั้น้อย ได้แก่ โครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภคยังไม่เพียงพอ เช่น ไฟฟ้า ระบบสื่อสารในบางพื้นที่ เป็นต้น และประชาชนขาดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น โดยประชาชนอาจจะยังขาดความรู้ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างแท้จริง

2. ภาคเอกชน/ผู้ประกอบการ

ผู้ประกอบการที่พัก ร้านอาหาร ร้านค้า แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลศิระจรเข้ชั้น้อย ส่วนใหญ่ทำกันมาหลายปี รายได้จากแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับปานกลางไปจนถึงน้อย ผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลศิระจรเข้ชั้น้อยเพียงบางส่วน เช่น โครงการตลาดประชารัฐ โครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ตำบลศิระจรเข้ชั้น้อย โดยบริเวณพื้นที่ตำบลศิระจรเข้ชั้น้อยมีแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ตลาดน้ำวัดหัวคู จุดชมวิวนามบินสุวรรณภูมิ (คลองหนองงูเห่า) บ่อผักกระเฉด บ่อเลี้ยงปลา สวนผลไม้ เป็นต้น และมีการประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวทราบโดยผ่าน ป้ายประชาสัมพันธ์ในพื้นที่ และสื่อออนไลน์ต่างๆ และยังมีการสอบถามความต้องการในด้านต่างๆ ของนักท่องเที่ยวบ้างในบางโอกาส

พื้นที่ตำบลศิระจรเข้ชั้น้อยมีข้อดี คือการเป็นชุมชนชนบทกึ่งเมืองที่หาได้น้อยมากในชุมชนเมืองปัจจุบัน มีลำคลองที่เป็นน้ำหล่อเลี้ยงชีวิตชุมชนมาอย่างยาวนาน และการมีทรัพยากรธรรมชาติ แม้จะเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างและกระทำให้เกิดขึ้นแต่ก็เป็นส่งเสริมทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ดีให้คงอยู่ ในส่วนข้อเสีย คือจำนวนนักท่องเที่ยวยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยังไม่เป็นที่รู้จักมาก ปัญหามลภาวะและทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรม และกฎระเบียบของทางภาครัฐที่ไม่เอื้อต่อการพัฒนาด้านต่างๆ หากมีการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ ในส่วนของภาคเอกชน/ผู้ประกอบการเห็นด้วยและพร้อมสนับสนุนให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกิดขึ้นในชุมชน เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์และกระตุ้นจำนวนนักท่องเที่ยวให้เข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนมากขึ้น สามารถพึ่งพาตนเองและสร้างรายได้ให้ผู้ประกอบการและชุมชนท้องถิ่นอีกด้วย

ภาคเอกชน/ผู้ประกอบการในพื้นที่ตำบลศิระจรเข้้น้อยคิดว่าสามารถจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำได้ทั้ง 3 เส้นทาง เพราะถือเป็นเส้นทางใหม่ที่น่าสนใจ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลศิระจรเข้้น้อยเพิ่มมากขึ้น ได้แก่

เส้นทางที่ 1 จุดเริ่มต้นวัดหัวคู่วราราม สิ้นสุดวัดศรีวารีน้อย ระยะทางท่องเที่ยวยาว 5 กิโลเมตร

เส้นทางที่ 2 จุดเริ่มต้น อบต.ศิระจรเข้้น้อย สิ้นสุดวัดศรีวารีน้อย ระยะทางท่องเที่ยวยาว 9.5 กิโลเมตร

เส้นทางที่ 3 จุดเริ่มต้นวัดหัวคู่วราราม สิ้นสุด อบต.ศิระจรเข้้น้อย ระยะทางท่องเที่ยวยาว 7.8 กิโลเมตร

3. ภาคประชาชน/ชุมชนท้องถิ่น

ภาคประชาชน/ชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่ศิระจรเข้้น้อย ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรม ส่วนมากประชาชนจะอาศัยอยู่ริมคลอง มีวิถีชีวิตที่มีความผูกพันกับลำคลองตั้งแต่อดีตการสัญจรทางน้ำด้วยเรือ การปลูกผักกระเฉด-ผักบุ้ง การเพาะพันธุ์ปลา-เลี้ยงปลา เช่น ปลาทับทิม ปลานวลจันทร์ ปลานิล ปลายี่สก ปลาตะเพียน กุ้ง เป็นต้น จับปลาขาย (ตามธรรมชาติ) เช่น ปลาดุก ปลาช่อน ปลาหมอ ปลากระดี่ เป็นต้น การทำสวนผลไม้ เช่น มะม่วงน้ำดอกไม้ กัลย มะพร้าว ผักสวนครัว เป็นต้น บางส่วนประกอบอาชีพรับจ้างรับในโรงงานอุตสาหกรรม โดยมีรายได้จากการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลศิระจรเข้้น้อยบางโอกาสในช่วงงานเทศกาลประเพณี เช่น วัดหัวคู ได้มีการจัดให้มีร้านค้าสำหรับขายผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่ในตำบลศิระจรเข้้น้อย เพื่อขายให้กับนักท่องเที่ยวและผู้ที่มากราบไหว้สักการบูชา หลวงพ่อเขียว ประเพณีแห่ผ้าห่มองค์หลวงพ่อเขียว ประเพณีสงเรือ ประเพณีพายเรือ เป็นต้น

ภาคประชาชน/ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลศิระจรเข้้น้อย ด้วยการช่วยเหลือพื้นที่ของชุมชนให้ปลอดภัย สะอาด น่าอยู่ และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีมิตรไมตรี ให้การต้อนรับและให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์กับนักท่องเที่ยวเสมอ โดยบริเวณพื้นที่ตำบลศิระจรเข้้น้อยมีแหล่งท่องเที่ยวหลากหลายแห่ง ได้แก่ ตลาดน้ำวัดหัวคู จุดชมวิวนามบิณสุวรรณภูมิ (คลองหนองงูเห่า) ม่านไทร 100 ปี บ่อผักกระเฉด บ่อเลี้ยงปลา สวนผลไม้ เป็นต้น โดยมีการประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวทราบแบบการให้ข้อมูลปากต่อปาก (Word of Mouth) ซึ่งทำให้เข้าถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวจากพื้นที่ใกล้เคียงหรือภายในจังหวัดได้ดีที่สุด ยังไม่เคยเคยทำการสำรวจความต้องการในด้านต่างๆ ของนักท่องเที่ยว มีเพียงการสอบถามว่า “มาเที่ยวอย่างไร” “สนุกหรือไม่” หรือแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวเชื่อมโยง เป็นต้น

พื้นที่ตำบลศิระจรเข้้น้อยมีข้อดี คือการมีทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย อากาศที่บริสุทธิ์ สิ่งแวดล้อมดี และใกล้กรุงเทพมหานครและสนามบิณสุวรรณภูมิ เดินทางสะดวก มีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ยาวนาน เช่น การทำบ่อเลี้ยงปลา การทำนาบ่อผักกระเฉด การทำสวนผลไม้มะม่วงนอกฤดูกาล วิถีชุมชนที่ทรงคุณค่า เช่น มีรากเหง้าแห่งประวัติศาสตร์ ประเพณีวัฒนธรรม เป็นต้น ในส่วนของข้อเสีย

คือ จำนวนประชากรแฝง/ต่างถิ่นที่เพิ่มมากขึ้น ชาวผู้สืบทอดภูมิปัญญาวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมเนื่องจาก ลูกหลานไปทำงานโรงงานอุตสาหกรรมหรือในเมืองหลวงมากขึ้น จำนวนนักท่องเที่ยวมีน้อยอยากให้ ภาครัฐมีการประชาสัมพันธ์หรือสร้างการท่องเที่ยวให้เพิ่มมากขึ้น

ภาคประชาชน/ชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่ตำบลศิระจรเข้้น้อยคิดว่าสามารถจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิง นิเวศทางน้ำได้ทั้ง 3 เส้นทาง เพราะเป็นการสร้างอาชีพและรายได้สู่ชุมชนท้องถิ่น พึ่งพาตนเองได้ แต่ต้อง ไม่เกิดผลกระทบต่อวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของชุมชน ไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่

เส้นทางที่ 1 จุดเริ่มต้นวัดหัวคู่วราราม สิ้นสุดวัดศรีวารีน้อย ระยะทางท่องเที่ยวยาว 5 กิโลเมตร

เส้นทางที่ 2 จุดเริ่มต้น อบต.ศิระจรเข้้น้อย สิ้นสุดวัดศรีวารีน้อย ระยะทางท่องเที่ยวยาว

9.5 กิโลเมตร

เส้นทางที่ 3 จุดเริ่มต้นวัดหัวคู่วราราม สิ้นสุด อบต.ศิระจรเข้้น้อย ระยะทางท่องเที่ยวยาว

7.8 กิโลเมตร

4. นักท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ช่วงอายุประมาณ 20-60 ปี รู้จักแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ ตำบลศิระจรเข้้น้อยจากเพื่อนหรือญาติ พี่น้อง คนรู้จักแนะนำและมีภูมิลำเนาในพื้นที่ใกล้เคียง ในช่วงงานเทศกาลประเพณี เช่น วัดหัวคู่วราราม ปรากฏไหว้สักการบูชาหลวงพ่อเขียว ประเพณีแห่ผ้าห่ม องค์หลวงพ่อเขียว ประเพณีสงเรือ ประเพณีพายเรือ เป็นต้น โดยนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะมา ท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลศิระจรเข้้น้อยหลายครั้งตามโอกาสในช่วงวันเสาร์-อาทิตย์ และวันหยุดนักขัต ฤกษ์ และส่วนใหญ่ยังไม่เคยนั่งเรือชมธรรมชาติสองฝั่งคลองในพื้นที่ตำบลศิระจรเข้้น้อย ถ้าหากมี การจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำในพื้นที่ตำบลศิระจรเข้้น้อย นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความ สนใจเข้าร่วม เพราะเป็นเส้นทางใหม่ที่น่าสนใจ ได้สัมผัสกับธรรมชาติอากาศบริสุทธิ์ และยังเป็น การเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวที่ได้สัมผัสวิถีชีวิตริมคลองของชุมชนท้องถิ่นอย่างแท้จริง

เมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลศิระจรเข้้น้อย มีจุดเด่น คือ อากาศที่ บริสุทธิ์ มีความเป็นธรรมชาติสูง เดินทางสะดวก รวดเร็ว ใกล้เมืองหลวงและสนามบินสุวรรณภูมิ อีกทั้งมีศาสนสถาน และประเพณีวัฒนธรรม ภูมิปัญญาชุมชนท้องถิ่นที่น่าสนใจและควรค่าแก่การอนุรักษ์ ในด้านของปัญหา คือ ระบบขนส่งสาธารณะและความปลอดภัยยังไม่สามารถเข้าถึงได้ในบางพื้นที่ หน่วยงานที่สนับสนุนด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ยังมีไม่เพียงพอ การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ ยังมี น้อย เช่น สื่อออนไลน์ ทำให้การเข้าถึงข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆ หรือกิจกรรมต่างๆ ล่าช้าและไม่ ทัวถึง นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่มาท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลศิระจรเข้้น้อยสนับสนุนการจัดเส้นทาง ท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำทั้ง 3 เส้นทาง เพราะช่วยเพิ่มแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมต่างๆ ที่น่าสนใจ แลกเปลี่ยนให้แก่นักท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลศิระจรเข้้น้อย รวมถึงเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดย ชุมชน ได้แก่

เส้นทางที่ 1 จุดเริ่มต้นวัดหัวคู้วราม สิ้นสุดวัดศรีวารีน้อย ระยะทางท่องเที่ยวยาว 5 กิโลเมตร

เส้นทางที่ 2 จุดเริ่มต้น อบต.ศรีชะจรเข้้น้อย สิ้นสุดวัดศรีวารีน้อย ระยะทางท่องเที่ยวยาว 9.5 กิโลเมตร

เส้นทางที่ 3 จุดเริ่มต้นวัดหัวคู้วราม สิ้นสุด อบต.ศรีชะจรเข้้น้อย ระยะทางท่องเที่ยวยาว 7.8 กิโลเมตร

ในการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ ในพื้นที่ตำบลศรีชะจรเข้้น้อย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 นั้น ผู้วิจัยได้ใช้อองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จากหนังสือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของวิมล จิโรจพันธุ์, ประชิต สุกณะพัฒน์ และอุดม เขยกิจวงศ์คณะ (2548) ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ดังนี้

1. องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) โดยมีการให้การศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว เป็นการเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ ความประทับใจ เพื่อสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องต่อนักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่น และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นการท่องเที่ยวสิ่งแวดล้อมศึกษา (Environment education-based tourism)

2. องค์ประกอบด้านพื้นที่ เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น (Identity or Authentic or Endemic or Unique) รวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ (Eco-system) ในพื้นที่นั้น ๆ องค์ประกอบด้านพื้นที่จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีพื้นฐานอยู่กับธรรมชาติ

3. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม เป็นการท่องเที่ยวที่มีการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนท้องถิ่น (Involvement of local community or People participation) ที่มีส่วนร่วมในการคิดวางแผน ปฏิบัติตามแผน ได้รับประโยชน์ ติดตามตรวจสอบ ตลอดจนร่วมบำรุงรักษาทรัพยากรท่องเที่ยวอันจะก่อให้เกิดผลประโยชน์ในท้องถิ่น ทั้งการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิตและการได้รับผลตอบแทนเพื่อกลับมาบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วย และในที่สุดท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ ท้องถิ่นในที่นี่เริ่มต้นจากระดับรากหญ้าจนถึงการปกครองท้องถิ่น อาจรวมไปถึงการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน (Community Participation-Based Tourism)

4. องค์ประกอบด้านการจัดการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบ (Responsible travel) โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม มีการจัดการที่ยั่งยืน ครอบคลุมไปถึงการอนุรักษ์ทรัพยากร การจัดการสิ่งแวดล้อม การป้องกัน และการกำจัดมลพิษ และควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการอย่างยั่งยืน (Sustainable

Managed Tourism) เพื่อให้เกิดเป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม

จากนั้นได้นำองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทั้ง 4 ด้าน มาใช้กำหนดปัจจัยที่มีผลต่อการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ ในพื้นที่ตำบลศิระจรเข้ น้อย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ และนำมาสนทนากลุ่ม (Focus Group) ร่วมกัน ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน/ผู้ประกอบการ ประชาชน/ชุมชนท้องถิ่น และนักท่องเที่ยว โดยจัดลำดับตามความสำคัญมากที่สุด ได้ผลการวิจัยดังนี้

1. ปัจจัยด้านพื้นที่ในตำบลศิระจรเข้ น้อย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ จากปัจจัยด้านพื้นที่ในการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำได้คำนึงถึงความเหมาะสมและความน่าสนใจของเส้นทาง โดยยึดหลักการจัดเส้นทางดังนี้

1.1 การจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำมีความสวยงามของทัศนียภาพ ความอุดมสมบูรณ์ และความหลากหลายในแหล่งท่องเที่ยว

1.2 การจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำมีความดึงดูดใจ มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และมีวิถีชีวิตประเพณีวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบดั้งเดิม

1.3 การจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำมีบุคลากรและประชาชนในท้องถิ่นที่ให้การต้อนรับแบบมิตรไมตรี ยิ้มแย้มแจ่มใส และการให้บริการที่ดี

1.4 การจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำมีศักยภาพในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เช่น การสัญจรทางบก ทางน้ำ เป็นต้น

2. ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมในตำบลศิระจรเข้ น้อย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ จากปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมในการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำที่มีความต้องการให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการ เพราะต้องใช้เรือนำเที่ยว รวมถึงสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นที่อยู่อาศัยและที่ประกอบอาชีพของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในเส้นทาง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นของประชาชนในพื้นที่ โดยยึดหลักการจัดเส้นทางดังนี้

2.1 การจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำมีประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นในทางเศรษฐกิจและการกระจายรายได้

2.2 การจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมและพัฒนาทางการท่องเที่ยว

2.3 การจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว

3. ปัจจัยด้านกิจกรรมและกระบวนการในตำบลศิระจรเข้ น้อย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ จากปัจจัยด้านกิจกรรมและกระบวนการในการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำที่มีความต้องการให้ประชาชนในพื้นที่ร่วมสร้างกิจกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น รวมถึงสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นที่อยู่อาศัยและที่ประกอบอาชีพ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นของประชาชนในพื้นที่ โดยยึดหลักการจัดเส้นทางดังนี้

3.1 การจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำเป็นกิจกรรมที่เอื้อต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนท้องถิ่นและจิตสำนึกแก่นักท่องเที่ยว เช่น การศึกษาธรรมชาติ เรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนริมคลอง เป็นต้น

3.2 การจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำมีความหลากหลายของกิจกรรม เช่น การศึกษาธรรมชาติ เรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนริมคลองและภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็นต้น

3.3 การจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำเป็นกิจกรรมที่สามารถสร้างประสบการณ์และความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว

3.4 มีการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำมีสื่อหลากหลายประเภทในการให้ข้อมูลการท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยว เช่น โฆษณา แผ่นพับ สื่อออนไลน์ เป็นต้น

4. ปัจจัยด้านองค์ประกอบด้านการจัดการในตำบลศิระจรเข้ น้อย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ จากปัจจัยด้านองค์ประกอบด้านการจัดการในการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ โดยยึดหลักการจัดการดังนี้

4.1 การจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำมีการกำหนดข้อปฏิบัติของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวและเส้นทางท่องเที่ยวไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ

4.2 การจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำมีที่พัก ร้านค้า ร้านอาหาร และร้านจำหน่ายสินค้าท้องถิ่น (OTOP) และของที่ระลึกมีความเหมาะสม

4.3 การจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำมีการจัดการโครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ คุณภาพน้ำ ไฟฟ้า การสื่อสาร ความปลอดภัย เป็นต้น

4.4 การจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำมีความชัดเจนของป้ายสื่อความหมายเส้นทาง พันธุ์ไม้ และแหล่งท่องเที่ยว

4.5 การจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำมีการคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว

ข้อมูลด้านความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

1. สิ่งอำนวยความสะดวกยังไม่เพียงพอ เช่น ที่จอดรถ ห้องน้ำ ถังขยะ บริการขนส่งสาธารณะ เป็นต้น
2. ปรับปรุงการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ ให้หลากหลายช่องทางและเข้าถึงได้ง่ายมากขึ้น
3. ควรมีการปรับปรุงภูมิทัศน์และป้ายแนะนำแหล่งท่องเที่ยวให้เพิ่มมากขึ้น
4. ควรมีการจัดเตรียมความพร้อมในทุกๆ ด้านในการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ เช่น บุคลากรและบุคคลที่เกี่ยวข้อง กฎระเบียบต่างๆ สิ่งอำนวยความสะดวก เป็นต้น

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง“การจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำในพื้นที่ตำบลศิระจรเข้้น้อย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยไว้ ดังต่อไปนี้

สรุปผลการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1.1 เพื่อศึกษาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ ในพื้นที่ตำบลศิระจรเข้้น้อย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ
- 1.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ ในพื้นที่ตำบลศิระจรเข้้น้อย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ

2. วิธีดำเนินการวิจัย

2.1 ประชากรหรือกลุ่มตัวอย่าง

- (1) ภาครัฐ องค์การบริหารส่วนตำบลศิระจรเข้้น้อย ได้แก่ นายก อบต. จำนวน 1 คน, สภาอบต.จำนวน 1 คน, ปลัดอบต.จำนวน 1 คน
- (2) ภาคเอกชน ผู้ประกอบการร้านอาหารร้านค้าในบริเวณใกล้เคียง 10 แห่ง
- (3) ภาคประชาชน ประชาชนในพื้นที่ตำบลศิระจรเข้้น้อย บ้านบริเวณริมคลองได้แก่ ผู้อาวุโส, ผู้นำชุมชน, ผู้นำทางศาสนา จำนวน 10 คน
- (4) นักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวบริเวณพื้นที่ตำบลศิระจรเข้้น้อย จำนวน 10 คน

2.2 เครื่องมือการวิจัย

- (1) แบบสัมภาษณ์ เพื่อเก็บข้อมูลของทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน ในท้องถิ่น เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น ด้านศักยภาพและความพร้อมของชุมชน
- (2) แบบสัมภาษณ์สำหรับนักท่องเที่ยว เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลด้านความต้องการของนักท่องเที่ยว และความคิดเห็นเรื่องการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

- (1) เก็บข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สำหรับภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชนในท้องถิ่น เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น ด้านความพร้อมของชุมชน

(2) เก็บข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สำหรับนักท่องเที่ยว รวบรวมข้อมูลด้านความต้องการของนักท่องเที่ยว และความคิดเห็นเรื่องการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่

(3) รวบรวมข้อมูลทั้งหมดจากทุกภาคส่วนเพื่อนำมาสนทนากลุ่ม (Focus Group) ร่วมกันทุกภาคส่วน

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ด้วยวิธีการทางด้านมานุษยวิทยาคือใช้การพรรณนาข้อมูล และวิเคราะห์แบบสัมภาษณ์ นำข้อมูลออกมาโดยดูความสัมพันธ์ของข้อมูลด้านต่างๆประกอบ ทั้งการสังเกต สัมภาษณ์ และสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อให้ได้ข้อมูลด้านความพร้อมของชุมชนในพื้นที่ ความต้องการของนักท่องเที่ยวในการศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ ในพื้นที่ตำบลศรีชะจรเข้เข้ อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ข้อมูลพื้นฐาน

พื้นที่ตำบลศรีชะจรเข้เข้ อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ จากคำบอกเล่าของผู้สูงอายุในชุมชน เมื่อ 100 ปีพื้นที่ตำบลศรีชะจรเข้เข้ถึงตำบลศรีชะจรเข้ใหญ่เป็นที่อุดมสมบูรณ์ ในน้ำมีปลา โดยเฉพาะลำคลองจรเข้ที่ผ่านพื้นที่ตำบลศรีชะจรเข้เข้ถึงตำบลศรีชะจรเข้ใหญ่ จะมีจรเข้อาศัยอยู่ในลำคลองเป็นจำนวนมาก เนื่องจากพื้นที่ในสมัยก่อนมีน้ำเค็มท่วมถึง ผู้อาวุโสเล่าว่ามีจรเข้ซึ่งเป็นซากที่นอนตายอยู่ในดิน ลึกประมาณ 1 เมตร เพราะสาเหตุนี้จึงมีการตั้งชื่อว่า “ตำบลศรีชะจรเข้เข้” ตำบลศรีชะจรเข้เข้ มีพื้นที่โดยประมาณ 24.10 ตารางกิโลเมตรหรือประมาณ 15,055 ไร่ อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอบางเสาธง ระยะทาง 15 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับสนามบินสุวรรณภูมิ (หนองงูเห่า) ซึ่งจะสามารถพัฒนาที่ดินหรืออสังหาริมทรัพย์ เพื่อรองรับกับการขยายตัวเมืองและเศรษฐกิจได้เป็นอย่างดี

ชุมชนที่อาศัยอยู่ในตำบลศรีชะจรเข้เข้ มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 6,492 คน มีครัวเรือน 4,179 ครัวเรือน โดยแบ่งเป็น 12 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านวัดคู้ หมู่ 1, บ้านคลองดอน หมู่ 2, บ้านจรเข้เข้ หมู่ 3, บ้านจรเข้เข้ หมู่ 4, บ้านจรเข้เข้ หมู่ 5, บ้านคลองตันไทร หมู่ 6, บ้านวัดใหม่ปากคลองมอญ หมู่ 7, บ้านคลองบางนา หมู่ 8, บ้านคลองปากน้ำ หมู่ 9, บ้านหนองงูเห่า หมู่ 10, บ้านไทรตามาก หมู่ 11, บ้านคลองน้ำลำ หมู่ 12 สภาพทั่วไปของตำบลศรีชะจรเข้เข้ถูกล้อมรอบไปด้วยบ่อปลา ซึ่งตามคันบ่อปลาจะนิยมปลูกต้นมะพร้าว มะม่วง กัลยัต ตะไคร้ มะรุม เป็นต้น พื้นที่อยู่ในเขตกิ่งเมืองกิ่งชนบท ลักษณะชุมชนโดยรวมส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ในการทำเกษตรกรรม เช่น เลี้ยงปลา ปลูกผักกระเฉด สวนผลไม้ เป็นต้น ครัวเรือนส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่ริมคลอง โดยคลองซึ่งเป็นแหล่งน้ำธรรมชาติของตำบลศรีชะจรเข้เข้มีทั้งสิ้น 14 สาย ได้แก่ คลองมอญ คลองปากน้ำ

คลองหลุมลำ คลองดอน คลองหนองงูเห่า คลองอีโต้คัก คลองสำเภาทลาย คลองจรเข้ คลองอ้อม คลองบางนา คลองจรเข้ข้อย คลองต้นไทร คลองไทรตามาก คลองทับยาว เดิมคลองทั้ง 14 สายนี้ มีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นทางด้านคมนาคมทางน้ำ การอุปโภคบริโภค การนำน้ำไปหล่อเลี้ยงพื้นที่ทางการเกษตร การส่งน้ำเข้าไร่นาและการระบายน้ำ ซึ่งปัจจุบันมีการสร้างถนนแทนการคมนาคมทางน้ำ จึงทำให้วิถีชีวิตการคมนาคมเปลี่ยนแปลงไป มีการใช้รถแทนเรือ แต่ชาวบ้านก็ยังคงให้ความสำคัญกับลำคลองเหมือนเดิม เพราะลำคลองทั้ง 14 สายจะไหลผ่านเชื่อมโยงกันทั้งหมดและโอบล้อมตำบลศิระจรเข้ข้อยไว้ โดยส่วนใหญ่ชาวบ้านในตำบลก็จะอาศัยน้ำในลำคลองเพื่อใช้ประโยชน์ในทางการเกษตร เช่น เลี้ยงปลา ปลูกผักในน้ำ เพราะเป็นอาชีพหลักที่สร้างรายได้ให้กับครอบครัว

3.2 เส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำในพื้นที่ตำบลศิระจรเข้ข้อย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ

ผลการวิเคราะห์เส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำในพื้นที่ตำบลศิระจรเข้ข้อย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ ถือเป็นเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำเส้นทางใหม่ ซึ่งยังไม่มีใครจัดทำมาก่อนในพื้นที่บริเวณนี้ ประกอบไปด้วย 3 เส้นทาง ได้แก่

เส้นทางที่ 1 จุดเริ่มต้นวัดหัวคู่วราราม สิ้นสุดวัดศรีวารีน้อย ระยะทางท่องเที่ยวยาว 5 กิโลเมตร

เส้นทางที่ 1 การกำหนดเส้นทางท่องเที่ยวเริ่มต้นที่ วัดหัวคู่วราราม คลองจรเข้ มีความกว้างของคลอง 40 เมตร และมีความยาวทั้งสิ้น 6.5 กิโลเมตร โดยครอบคลุมพื้นที่ หมู่ที่ 1 หมู่ที่ 4 และหมู่ที่ 5 ของตำบลศิระจรเข้ข้อย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ สิ้นสุดที่วัดศรีวารีน้อย รวมระยะทางทั้งหมด 5 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทางท่องเที่ยวระยะเวลา 1 วัน การกำหนดจุดท่องเที่ยวจากการสำรวจของผู้วิจัย โดยมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญคือ “**วัดหัวคู่วราราม**” สถานที่ปฏิบัติธรรมและเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในชุมชนทุกๆ วันพระหรือวันที่มีการประกอบพิธีทางด้านศาสนา ชาวบ้านจะไปรวมตัวกันที่วัดเป็นจำนวนมากเพื่อทำบุญและสืบสานประเพณีวัฒนธรรมไทย อีกทั้งเป็นที่ประดิษฐานของหลวงพ่อเชียวสุโขพุทธโธภควา ซึ่งเป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ประจำวัดแห่งนี้ที่นักท่องเที่ยวที่ผ่านไปผ่านมาต้องมากราบนมัสการขอพรเป็นประจำ “**บ่อเลี้ยงปลา**” สัมผัสวิถีชีวิตแบบเกษตรกรรมการเลี้ยงปลาและสัตว์น้ำนานาชนิด รับประทานและเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นประเภทต่างๆ “**วัดศรีวารีน้อย**” พระอุโบสถประดิษฐานพระพุทธรูปศิขิมงคล เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย เป็นที่เคารพนับถือของประชาชนและนักท่องเที่ยว ภายในพระอุโบสถมีภาพจิตรกรรมฝาผนังเป็นเรื่องราวพุทธประวัติที่งดงาม ปุณณียวัตถุที่สำคัญได้แก่ หลวงพ่อเสือ เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัยเนื้อทองสัมฤทธิ์ โดยหลวงพ่อบานพระเกจิอาจารย์ชื่อดังได้นำวัตถุมงคลที่ทำด้วยไม้เป็นรูปเสือ 2 ตัวบรรจุไว้ในฐานพระพุทธรูป จึงเรียกพระพุทธรูปองค์นี้ว่า หลวงพ่อเสือ

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยการจัดการศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน ประเพณีท้องถิ่น รวมถึงสินค้าท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน มีมัคคุเทศก์ท้องถิ่นหรือปราชญ์ชุมชนที่มีประสบการณ์ และมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพื้นที่ตำบลศีระชะจรเข้ชั้น้อย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ เป็นอย่างดี รวมถึงสร้างจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้กับนักท่องเที่ยวได้อย่างถูกต้อง เป็นสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น เรื่องที่ให้บริการนักท่องเที่ยวมีมาตรฐานด้านความปลอดภัย มีอุปกรณ์และบุคลากรที่มีประสิทธิภาพ

เส้นทางที่ 2 จุดเริ่มต้น อบต.ศีระชะจรเข้ชั้น้อย สิ้นสุดวัดศรีวารีน้อย ระยะทางท่องเที่ยวยาว 9.5 กิโลเมตร

เส้นทางที่ 2 การกำหนดเส้นทางท่องเที่ยวเริ่มต้นที่คลองบางนา (อบต.ศีระชะจรเข้ชั้น้อย) มีความกว้างของคลอง 15 เมตร และมีความยาวทั้งสิ้นของคลอง 4.2 กิโลเมตร โดยครอบคลุมพื้นที่ หมู่ที่ 8 ต่อด้วยคลองหนองงูเห่า มีความกว้างของคลอง 50 เมตร และมีความยาวทั้งสิ้น 4.5 กิโลเมตร โดยครอบคลุมพื้นที่ หมู่ที่ 1 และหมู่ที่ 10 ต่อด้วยคลองปากน้ำ มีความกว้างของคลอง 18 เมตร และมีความยาวทั้งสิ้น 3.5 กิโลเมตร โดยครอบคลุมพื้นที่ หมู่ที่ 2 และหมู่ที่ 9 และสิ้นสุดที่คลองจรเข้ มีความกว้างของคลอง 40 เมตร และมีความยาวทั้งสิ้น 6.5 กิโลเมตร โดยครอบคลุมพื้นที่ หมู่ที่ 1 หมู่ที่ 4 และหมู่ที่ 5 ของตำบลศีระชะจรเข้ชั้น้อย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ สิ้นสุดที่วัดศรีวารีน้อย รวมระยะทางทั้งหมด 9.5 กิโลเมตรใช้เวลาเดินทางท่องเที่ยวระยะเวลา 1 วัน การกำหนดจุดท่องเที่ยวจากการสำรวจของผู้วิจัย โดยมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญคือ **“องค์การบริหารส่วนตำบลศีระชะจรเข้ชั้น้อย (อบต.ศีระชะจรเข้ชั้น้อย)”** สถานที่ราชการที่ทำหน้าที่ดูแลพื้นที่กิ่งเมืองกิ่งชนบทแห่งนี้ที่ยังคงไว้ซึ่งมิติด้านความไว้วางใจและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชุมชน ลักษณะชุมชนส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ทำเกษตรกรรม เช่น เลี้ยงปลา ปลูกผักกระเฉด สวนผลไม้ เป็นต้น บ้านเรือนส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่ริมคลอง บางส่วนสร้างบ้านอยู่ตามบ่อปลา โดยที่ตามคันบ่อปลาจะปลูกผลไม้ เช่น กลั้ว มะม่วง มะพร้าว เป็นต้น ไว้สำหรับขายและรับประทานเอง **“ฟาร์มผักกระเฉด”** บ่อปลูกผักกระเฉดขนาดใหญ่ โดยรอบบ่อจะปลูกมะรุ้ม มะม่วง สามารถนำผักกระเฉดมารับประทานสดๆ หรือแปรรูปเป็นอาหารประเภทต่างๆ ได้ **“มานไทร 100 ปี บ้านคลองปากน้ำ”** ต้นไทรขนาดใหญ่อายุเก่าแก่กว่า 100 ปี ซึ่งอยู่คู่ชุมชนบ้านคลองปากน้ำมาอย่างยาวนาน **“วัดศรีวารีน้อย”** พระอุโบสถประดิษฐานพระพุทธรูประติมากรรม เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย เป็นที่เคารพนับถือของประชาชนและนักท่องเที่ยว ภายในพระอุโบสถมีภาพจิตรกรรมฝาผนังเป็นเรื่องราวพุทธประวัติที่งดงาม ปุชนิเวศน์ที่สำคัญได้แก่ หลวงพ่อเสือ เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัยเนื้อทองสัมฤทธิ์ โดยหลวงพ่อบานพระเกจิอาจารย์ชื่อดังได้นำวัตถุมงคลที่ทำด้วยไม้เป็นรูปเสือ 2 ตัวบรรจุไว้ในฐานพระพุทธรูป จึงเรียกพระพุทธรูปองค์นี้ว่า หลวงพ่อเสือ

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยการจัดการศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน ประเพณีท้องถิ่น รวมถึงสินค้าท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน มีมัคคุเทศก์ท้องถิ่นหรือปราชญ์ชุมชนที่มีประสบการณ์ และมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพื้นที่ตำบลศีระชะจรเข้้น้อย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ เป็นอย่างดี รวมถึงสร้างจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้นักท่องเที่ยวได้อย่างถูกต้อง เป็นสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น เรื่องที่ให้บริการนักท่องเที่ยวมีมาตรฐานด้านความปลอดภัย มีอุปกรณ์และบุคลากรที่มีประสิทธิภาพ

เส้นทางที่ 3 จุดเริ่มต้นวัดหัวคู่วราราม สิ้นสุด อบต.ศีระชะจรเข้้น้อย ระยะทางท่องเที่ยวยาว 7.8 กิโลเมตร

เส้นทางที่ 3 เส้นทางเริ่มต้นที่คลองหนองงูเห่า มีความกว้างของคลอง 50 เมตร และมีความยาวทั้งสิ้น 4.5 กิโลเมตร โดยครอบคลุมพื้นที่ หมู่ที่ 1 และหมู่ที่ 10 ต่อด้วยคลองบางนา มีความกว้างของคลอง 15 เมตร และมีความยาวทั้งสิ้นของคลอง 4.2 กิโลเมตร โดยครอบคลุมพื้นที่ หมู่ที่ 8 ของตำบลศีระชะจรเข้้น้อย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ สิ้นสุดที่องค์การบริหารส่วนตำบลศีระชะจรเข้้น้อย (อบต.ศีระชะจรเข้้น้อย) รวมระยะทางทั้งหมด 7.8 กิโลเมตรใช้เวลาเดินทางท่องเที่ยวระยะเวลา 1 วัน การกำหนดจุดท่องเที่ยวจากการสำรวจของผู้วิจัย โดยมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญคือ “วัดหัวคู่วราราม” สถานที่ปฏิบัติธรรมและเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในชุมชนทุกๆ วันพระหรือวันที่มีการประกอบพิธีทางด้านศาสนา ชาวบ้านจะไปร่วมตัวกันที่วัดเป็นจำนวนมากเพื่อทำบุญและสืบสานประเพณีวัฒนธรรมไทย อีกทั้งเป็นที่ประดิษฐานของหลวงพ่อเขียวสุโขพุทธโศภควา ซึ่งเป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ประจำวัดแห่งนี้ที่นักท่องเที่ยวที่ผ่านไปผ่านมาต้องมากราบนมัสการขอพรเป็นประจำ “จุดชมวิวนามบดินสุวรรณภูมิ” บริเวณคลองหนองงูเห่าอยู่ติดกับรั้วสนามบดินสุวรรณภูมิ สามารถมองเห็นวิวทิวทัศน์ได้อย่างสวยงาม “ฟาร์มผักกระเฉด” บ่อปลูกผักกระเฉดขนาดใหญ่ โดยรอบบ่อจะปลูกมะรุ้ม มะม่วง สามารถนำผักกระเฉดมารับประทานสดๆ หรือแปรรูปเป็นอาหารประเภทต่างๆ ได้ “องค์การบริหารส่วนตำบลศีระชะจรเข้้น้อย (อบต.ศีระชะจรเข้้น้อย)” สถานที่ราชการที่ทำหน้าที่ดูแลพื้นที่กิ่งเมืองกิ่งชนบทแห่งนี้ที่ยังคงไว้ซึ่งมิติด้านความไว้วางใจและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชุมชน ลักษณะชุมชนส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ทำเกษตรกรรม เช่น เลี้ยงปลา ปลูกผักกระเฉด สวนผลไม้ เป็นต้น บ้านเรือนส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่ริมคลอง บางส่วนสร้างบ้านอยู่ตามบ่อปลา โดยที่ตามคันบ่อปลาจะปลูกผลไม้ เช่น กล้วย มะม่วง มะพร้าว เป็นต้น ไว้สำหรับขายและรับประทานเอง

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยการจัดการศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน ประเพณีท้องถิ่น รวมถึงสินค้าท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน มีมัคคุเทศก์ท้องถิ่นหรือปราชญ์ชุมชนที่มีประสบการณ์ และมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพื้นที่ตำบลศีระชะจรเข้้น้อย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ เป็นอย่างดี รวมถึงสร้างจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้กับ

นักท่องเที่ยวได้อย่างถูกต้อง เป็นสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น เรื่องที่ให้บริการนักท่องเที่ยวมีมาตรฐานด้านความปลอดภัย มีอุปกรณ์และบุคลากรที่มีประสิทธิภาพ

3.3 ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ ในพื้นที่ตำบลศิระชะจรเข้้น้อย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ

ในการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ ในพื้นที่ตำบลศิระชะจรเข้้น้อย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 นั้น ผู้วิจัยได้ใช้องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จากหนังสือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของวิมล จิโรจพันธุ์, ประชิต สกุนะพัฒน์ และอุดม เขยกิจวงศ์คณะ (2548) ประกอบด้วย 4 ด้าน จากนั้นได้นำองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทั้ง 4 ด้าน มาใช้กำหนดปัจจัยที่มีผลต่อการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ ในพื้นที่ตำบลศิระชะจรเข้้น้อย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ และนำมาสนทนากลุ่ม (Focus Group) ร่วมกัน ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน/ผู้ประกอบการ ประชาชน/ชุมชนท้องถิ่น และนักท่องเที่ยว โดยจัดลำดับตามความสำคัญมากที่สุด ดังนี้

1. ปัจจัยด้านพื้นที่ในตำบลศิระชะจรเข้้น้อย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ

1.1 การจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำมีความสวยงามของทัศนียภาพ ความอุดมสมบูรณ์ และความหลากหลายในแหล่งท่องเที่ยว

1.2 การจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำมีความดึงดูดใจ มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และมีวิถีชีวิตประเพณีวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบดั้งเดิม

1.3 การจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำมีบุคลากรและประชาชนในท้องถิ่นที่ให้การต้อนรับแบบมิตรไมตรี ยิ้มแย้มแจ่มใส และการให้บริการที่ดี

1.4 การจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำมีศักยภาพในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เช่น การสัญจรทางบก ทางน้ำ เป็นต้น

2. ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมในตำบลศิระชะจรเข้้น้อย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ

2.1 การจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำมีประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นในทางเศรษฐกิจและการกระจายรายได้

2.2 การจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมและพัฒนาทางการท่องเที่ยว

2.3 การจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว

3. ปัจจัยด้านกิจกรรมและกระบวนการในตำบลศิระจรเข้โขย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ

3.1 การจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำเป็นกิจกรรมที่เอื้อต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนท้องถิ่นและจิตสำนึกแก่นักท่องเที่ยว เช่น การศึกษาธรรมชาติ เรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนริมคลอง เป็นต้น

3.2 การจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำมีความหลากหลายของกิจกรรม เช่น การศึกษาธรรมชาติ เรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนริมคลองและภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็นต้น

3.3 การจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำเป็นกิจกรรมที่สามารถสร้างประสบการณ์และความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว

3.4 มีการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำมีสื่อหลากหลายประเภทในการให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว เช่น โฆษณา แผ่นพับ สื่อออนไลน์ เป็นต้น

4. ปัจจัยด้านองค์ประกอบด้านการจัดการในตำบลศิระจรเข้โขย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ

4.1 การจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำมีการกำหนดข้อปฏิบัติของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวและเส้นทางท่องเที่ยวไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ

4.2 การจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำมีที่พัก ร้านค้า ร้านอาหาร และร้านจำหน่ายสินค้าท้องถิ่น (OTOP) และของที่ระลึกมีความเหมาะสม

4.3 การจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำมีการจัดการโครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ คุณภาพน้ำ ไฟฟ้า การสื่อสาร ความปลอดภัย เป็นต้น

4.4 การจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำมีความชัดเจนของป้ายสื่อความหมาย เส้นทาง ปันธุ์ไม้ และแหล่งท่องเที่ยว

4.5 การจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำมีการคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว

ผลการวิเคราะห์สมมติฐานของการวิจัย

H_0 : นักท่องเที่ยวให้ความสนใจที่แตกต่างกันในเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ ในเขตพื้นที่ตำบลศิระจรเข้โขย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ ไม่แตกต่างกัน

H_1 : นักท่องเที่ยวให้ความสนใจที่แตกต่างกันในเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ ในเขตพื้นที่ตำบลศิระจรเข้โขย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ แตกต่างกัน

สรุปผลได้ดังนี้ นักท่องเที่ยวให้ความสนใจที่แตกต่างกันในเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ ในเขตพื้นที่ตำบลศิระจรเข้โขย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ ไม่แตกต่างกัน ซึ่งมีความ

สอดคล้องกับผลการวิจัยที่ได้การสรุปการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวบริเวณพื้นที่ตำบลศิระจรเข้้น้อย จำนวน 10 คน ดังนี้

นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่มาท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลศิระจรเข้้น้อยสนับสนุนการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำทั้ง 3 เส้นทาง เพราะช่วยเพิ่มแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมต่างๆ ที่น่าสนใจแปลกใหม่ให้แก่นักท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลศิระจรเข้้น้อย รวมถึงเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน และวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และการมีส่วนร่วมของชุมชน มีผลต่อการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำในพื้นที่ตำบลศิระจรเข้้น้อย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ มีความสอดคล้องกับผลการวิจัยที่ได้การสรุปการสัมภาษณ์ภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชน และนักท่องเที่ยวในการวิเคราะห์จุดแข็ง/ข้อดีของพื้นที่ตำบลศิระจรเข้้น้อยที่สำคัญ ส่วนใหญ่ทุกภาคส่วนวิเคราะห์ในทิศทางเดียวกันว่า “มีวิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ยาวนานมีคุณค่า และในบางส่วนความมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างเสมอภาค”

อภิปรายผล

การจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำในพื้นที่ตำบลศิระจรเข้้น้อย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ มีประเด็นที่นำมาอภิปรายผล ดังนี้

เส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำในพื้นที่ตำบลศิระจรเข้้น้อย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ

เส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำในพื้นที่ตำบลศิระจรเข้้น้อย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ ถือเป็นเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำเส้นทางใหม่ ซึ่งยังไม่เคยมีใครจัดนำเที่ยวมาก่อนในพื้นที่บริเวณนี้ ประกอบไปด้วย 3 เส้นทาง ได้แก่ เส้นทางที่ 1 จุดเริ่มต้นวัดหัวคู้วราราม สิ้นสุดวัดศรีวารีน้อย ระยะทางท่องเที่ยวยาว 5 กิโลเมตร เส้นทางที่ 2 จุดเริ่มต้น อบต.ศิระจรเข้้น้อย สิ้นสุดวัดศรีวารีน้อย ระยะทางท่องเที่ยวยาว 9.5 กิโลเมตร เส้นทางที่ 3 จุดเริ่มต้นวัดหัวคู้วราราม สิ้นสุด อบต.ศิระจรเข้้น้อย ระยะทางท่องเที่ยวยาว 7.8 กิโลเมตร เริ่มตั้งแต่เวลา 09.00-15.00 น.กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยการจัดการศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน ประเพณีท้องถิ่น รวมถึงสินค้าท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน มีมัคคุเทศก์ท้องถิ่นหรือปราชญ์ชุมชนที่มีประสบการณ์ และมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพื้นที่ตำบลศิระจรเข้้น้อย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ เป็นอย่างดี รวมถึงสร้างจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้กับนักท่องเที่ยวได้อย่างถูกต้อง เป็นการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น เรื่องที่ให้บริการนักท่องเที่ยวมีมาตรฐานด้านความปลอดภัย มีอุปกรณ์และบุคลากรที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับวิภาวี พลรัตน์ (2551) ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ:กรณีศึกษา ย้อนรอยเส้นทางประวัติศาสตร์อดีตราชธานีกรุงธนบุรี ผลการศึกษาพบว่ารูปแบบเส้นทางทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทาง

น้ำ โดยการล่องเรือผ่านคลองบางกอกใหญ่ คลองบางเชือกหนัง คลองบางน้อย คลองบางพรหม คลองบางระมาด คลองซึกพระ คลองบางกอกน้อย และแม่น้ำเจ้าพระยาระหว่างคลองบางกอกน้อยถึง คลองบางกอกใหญ่ ใช้ระยะเวลาการเดินทางตั้งแต่ 09.00 - 16.00 น. โดยเลือกทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีความเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและประวัติศาสตร์ การเลือกใช้มัคคุเทศก์ที่มีประสบการณ์ และกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ของนักท่องเที่ยวต่อการปฏิบัติตนที่เหมาะสมในแหล่งท่องเที่ยวและชุมชนท้องถิ่น รวมทั้งการเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำเช่น การเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น นอกจากนี้ ยังมีมาตรการป้องกันและลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยวและชุมชน เช่น การใช้เรือหางยาวที่มีมาตรฐานด้านความปลอดภัย การป้องกันน้ำเน่าเสียและการทิ้งขยะมูลฝอยในลำน้ำเตรียมถุงขยะสำหรับนักท่องเที่ยวทุกคน และยังสอดคล้องกับแผนพัฒนาจังหวัดจังหวัดสมุทรปราการ 4 ปี (พ.ศ. 2561-2564) ได้กล่าวถึงกลยุทธ์ที่กำหนดไว้ว่า มีการส่งเสริมความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบ one day trip รักษาคุณภาพของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน และเสริมสร้างความตระหนักในการรักษาพื้นที่ พุ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ ในพื้นที่ตำบลศีรษะจรเข้น้อย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ

ในการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ ในพื้นที่ตำบลศีรษะจรเข้น้อย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ ได้ผลการวิจัยดังนี้

1. ปัจจัยด้านพื้นที่ในตำบลศีรษะจรเข้น้อย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า การจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำมีความสวยงามของทัศนียภาพ ความอุดมสมบูรณ์ และความหลากหลายในแหล่งท่องเที่ยว มีการจัดลำดับความสำคัญให้มากที่สุดซึ่งสอดคล้องกับวันทิกา หิรัญเทศ (2556) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวชาวไทยในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดนนทบุรี พบว่าผลการวิเคราะห์ระดับการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวชาวไทยในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดนนทบุรี ด้านพื้นที่ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก (3.97) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 5 ข้อ ได้แก่ ความอุดมสมบูรณ์ ทัศนียภาพ ความสวยงามและความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด (4.35)

โดยในการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำมีความดึงดูดใจ มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และมีวิถีชีวิตประเพณีวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบดั้งเดิม และการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำมีบุคลากรและประชาชนในท้องถิ่นที่ให้การต้อนรับแบบมิตรไมตรี ยิ้มแย้มแจ่มใส และการให้บริการที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับวิภาวรรณ ปิ่นแก้ว (2551) ศึกษาเรื่องการศึกษาเพื่อเสนอเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอมือง จังหวัดเพชรบุรี พบว่าควรให้ความสำคัญกับแหล่งท่องเที่ยวทางด้าน

ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เนื่องจากสภาพพื้นที่ภายในอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรีมีความโดดเด่นด้านการท่องเที่ยวประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่มีคุณค่า มีความงดงาม และมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นที่บรรพบุรุษได้สร้างสรรค์ไว้ ดังนั้นจึงควรให้ความสำคัญและเห็นคุณค่า เพื่อก่อให้เกิดความตระหนัก และมีจิตสำนึกที่ดีในการรักษาทรัพยากรท่องเที่ยวต่อไป

2. ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมในตำบลศิระจรเข้ชั้น้อย อำเภอบางเสด็จ จังหวัดสมุทรปราการ เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า การจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำมีประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นในทางเศรษฐกิจและการกระจายรายได้ และการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมและพัฒนาทางการท่องเที่ยว มีการจัดลำดับความสำคัญให้มากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับชุมพล รอดแจ่ม (2555) ศึกษาเรื่องเส้นทางท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี พบว่าในด้านการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ควรให้ความสำคัญในเรื่องคุณภาพของการมาท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวจะได้รับ ในขณะที่มีการส่งเสริมหรือพัฒนาตามข้อเสนอแนะข้างต้น ในการส่งเสริมด้านการประชาสัมพันธ์หรือการตลาดเพื่อแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ควรมีการส่งเสริมให้ตระหนักถึงการท่องเที่ยวแบบมีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อ และสะท้อนจริยธรรมของการท่องเที่ยวที่จะร่วมกันอนุรักษ์รักษาสถานที่ท่องเที่ยวไม่เปลี่ยนวิถีชีวิต และสถานที่ท่องเที่ยวให้เปลี่ยนไปจากเดิมมากนัก และยังคงสอดคล้องกับวิภาวรรณ ปิ่นแก้ว (2551) ศึกษาเรื่องการศึกษาเพื่อเสนอเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี พบว่า การเปิดโอกาสให้ชุมชนในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวตั้งแต่แรกเริ่มดำเนินการ ประชุม วางแผน และการจัดการท่องเที่ยว เพื่อก่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพภายใต้การดำเนินงานของชุมชนผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่น ซึ่งนับเป็นการกระจายการบริหารจัดการสู่ชุมชน เพื่อให้ชุมชนได้เล็งเห็นคุณค่าและร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวของท้องถิ่นเอาไว้

3. ปัจจัยด้านกิจกรรมและกระบวนการในตำบลศิระจรเข้ชั้น้อย อำเภอบางเสด็จ จังหวัดสมุทรปราการ เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า การจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำเป็นกิจกรรมที่เอื้อต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนท้องถิ่นและจิตสำนึกแก่นักท่องเที่ยว เช่น การศึกษาธรรมชาติ เรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนริมคลอง เป็นต้น และการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำมีความหลากหลายของกิจกรรม เช่น ศึกษาธรรมชาติ เรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนริมคลองและภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็นต้น รวมถึงการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำเป็นกิจกรรมที่สามารถสร้างประสบการณ์และความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว มีการจัดลำดับความสำคัญให้มากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาจังหวัดสมุทรปราการ 4 ปี (พ.ศ. 2561-2564) ได้กล่าวถึงเป้าประสงค์ที่ตั้งไว้ว่า มีรายได้จากกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เชิงประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรม และกิจกรรมสันทนาการที่เพิ่มขึ้นจากแหล่งท่องเที่ยวที่ได้มาตรฐาน โดยการเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยว เพิ่มค่าใช้จ่ายต่อหัวและการกลับมา

เที่ยวช้า และยุทธศาสตร์การมีการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประวัติศาสตร์ และ ศิลปวัฒนธรรม โดยการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว สินค้า การบริการและประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่รู้จักและประทับใจของนักท่องเที่ยว

4. ปัจจัยด้านองค์ประกอบด้านการจัดการในตำบลศีร์ษะจรเข้ชั้นน้อย อำเภอบางเสาธง จังหวัด สมุทรปราการ เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า การจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำมีการกำหนดข้อ ปฏิบัติของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวและเส้นทางท่องเที่ยวไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ และการ จัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำมีที่พัก ร้านอาหาร และร้าน จำหน่ายสินค้าท้องถิ่น (OTOP) และของที่ระลึกมีความเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายเศรษฐกิจชุมชนเข้มแข็งของแผน ยุทธศาสตร์การพัฒนาห้าปี องค์การบริหารส่วนตำบลศีร์ษะจรเข้ชั้นน้อย (พ.ศ.2558 - 2562) กล่าวถึง เป้าหมายของการพัฒนา คือให้ประชาชนมีการรวมตัว รวมกลุ่มกัน เพื่อเรียนรู้พัฒนาทักษะในการ ประกอบอาชีพตลอดจนเทคโนโลยีวิชาการต่างๆ เพื่อปรับปรุงและแปรรูปผลผลิต รวมทั้งการเพิ่ม มูลค่าของสินค้า ซึ่งก่อให้เกิดการผลิต การบริการ การหมุนเวียนทางการเงิน และสร้างเงิน ตามแนวทาง “เศรษฐกิจพอเพียง” โดยสามารถพึ่งตนเองได้และดำรงอยู่อย่างมั่นคง และอบต.จะดำเนินการ เสริมสร้างขบวนการชุมชนเข้มแข็ง สนับสนุนกลุ่มอาชีพต่างๆ ให้สามารถใช้ประโยชน์จากสินทรัพย์ และทรัพยากรในท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนรวมทั้งอำนวยความสะดวกนำการให้ คำปรึกษาแนะนำบริการต่างๆ เสริมสร้างทักษะในการประกอบอาชีพแก่กลุ่มอาชีพต่างๆ และจัดสร้าง ศูนย์แสดงและจำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

รวมถึงการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำมีการจัดการโครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ คุณภาพ น้ำ ไฟฟ้า การสื่อสาร ความปลอดภัย เป็นต้น มีการจัดลำดับความสำคัญให้มากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อรองรับการขยายตัวของ อุตสาหกรรมท่องเที่ยว ของแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2560-2564) กล่าวถึง การพัฒนาระบบโลจิสติกส์ด้านการท่องเที่ยว โดยการพัฒนาระบบการคมนาคมขนส่งในการเดินทาง เข้าสู่ประเทศทั้งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ ได้แก่ การพัฒนาเส้นทางคมนาคมทางบกเพื่อ เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ยกระดับระบบขนส่งสาธารณะ เพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทางระหว่าง สถานที่ท่องเที่ยวพัฒนาเส้นทางคมนาคมทางน้ำที่สามารถเชื่อมโยงกับรูปแบบการเดินทางอื่นๆ พัฒนาศักยภาพของสนามบินในการรองรับนักท่องเที่ยว เพิ่มเส้นทางและจำนวนเที่ยวบินระหว่าง ประเทศและภายในประเทศที่เชื่อมโยงระหว่างเมืองท่องเที่ยวหลักและเมืองท่องเที่ยวรอง การพัฒนา สิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว โดยการปรับปรุงระบบการตรวจคนเข้าเมือง ปรับปรุงและ อำนวยความสะดวกในการเดินทางผ่านแดน ปรับปรุงป้ายบอกทางและป้ายสัญลักษณ์ให้เป็น มาตรฐานเดียวกัน จัดทำแผนที่ท่องเที่ยวให้ครอบคลุมทุกแหล่ง เพิ่มจุดบริการ Free - Wifi ในแหล่ง ท่องเที่ยว จัดทำระบบบัตรโดยสารเดียวที่ใช้ได้กับทุกช่องทางการเดินทาง พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก

สะดวกเพื่อรองรับการท่องเที่ยวที่ปราศจากอุปสรรคสำหรับคนทั้งมวล(Tourism for All) ได้แก่ ห้องน้ำคนพิการ ทางลาด ราวจับ เป็นต้น และพัฒนาแอปพลิเคชันที่อำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยที่พบและการนำผลการวิจัยไปใช้

การจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำในพื้นที่ตำบลศิระจรเข้้น้อย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ ที่มีความต้องการให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการ เพราะต้องใช้เรือนำเที่ยว รวมถึงสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นที่อยู่อาศัยและที่ประกอบอาชีพของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในเส้นทาง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นของประชาชนในพื้นที่ ดังประเด็นต่อไปนี้

ด้านพื้นที่ ควรมีการพัฒนาศักยภาพในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว การขนส่งสาธารณะทั้งทางบกและทางน้ำ มีการจัดระเบียบแหล่งท่องเที่ยว และอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว

ด้านการมีส่วนร่วม ควรมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชน และนักท่องเที่ยว ให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน และสร้างเศรษฐกิจให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถพึ่งพาตนเองได้

ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ควรมีการพัฒนาและส่งเสริมสื่อในการให้ข้อมูลการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลศิระจรเข้้น้อยกับนักท่องเที่ยวมากขึ้น สามารถเข้าถึงข้อมูลที่ต้องการได้ โดยสะดวก รวดเร็ว ข้อมูลถูกต้อง และครบถ้วน

ด้านการจัดการ ควรมีการปรับปรุงและเพิ่มความชัดเจนป้ายสื่อความหมายและป้ายเส้นทางในแหล่งท่องเที่ยว และเนื่องจากเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ ซึ่งมีความเปราะบางในพื้นที่ท่องเที่ยวและเพื่อความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว ควรมีกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของพื้นที่เพื่อรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้พบประเด็นอื่นๆ ที่น่าสนใจที่คาดว่าจะจะเป็นประโยชน์ต่อบุคคลทั่วไปที่สนใจ สามารถนำผลการศึกษาในครั้งนี้ไปขยายเพื่อเป็นประเด็นศึกษาในโอกาสต่อไป ดังต่อไปนี้

2.1 การศึกษาการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำในพื้นที่ตำบลศิระจรเข้้น้อย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ และพื้นที่ใกล้เคียง เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

2.2 ควรขยายขอบเขตของการวิจัยในหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ เช่น พฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยว การพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวใน

แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พฤติกรรมการจัดนำเที่ยวของผู้ประกอบการเรือท่องเที่ยว ความคิดเห็นของ
ผู้นำชุมชนเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นต้น

2.3 ควรมีการศึกษาการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชน และ
นักท่องเที่ยวในการมีส่วนร่วมพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำในพื้นที่ตำบลศิระจรเข้ไชย และ
พื้นที่ใกล้เคียง

บรรณานุกรม

- กรมการท่องเที่ยว. (2562). **สถิตินักท่องเที่ยว**. กรุงเทพฯ : กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
สืบค้นเมื่อ 19 มกราคม 2561,จาก
https://www.mots.go.th/more_news.php?cid=502&filename=index
- กรมพัฒนาชุมชน. (2561). **คู่มือบริหารโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี**.
กระทรวงมหาดไทย.
- กระทรวงกลาโหม. กรมการศึกษาวิจัย. (2533) **พจนานุกรมศัพท์ทหารอังกฤษ-ไทย ฉบับใช้ร่วม
สามเหล่าทัพ**. ฉบับปรับปรุงแก้ไข. กรุงเทพฯ : กรมฯ กระทรวงฯ.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.**จำนวนและรายได้ของนักท่องเที่ยว** ตั้งแต่ มกราคม ถึง ธันวาคม
2561 กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา. สืบค้นเมื่อ 19 มกราคม 2561,จาก
https://www.mots.go.th/more_news.php?cid=502&filename=index
- กลอยกาญจน์ เก่าเนตรสุวรรณ. (2544) **การบำบัดน้ำเสียชุมชนโดยใช้บึงประดิษฐ์แบบไหลใต้ผิวดิน**.
วิทยานิพนธ์ วท.ม. (ภาควิชาวิทยาศาสตร์สภาวะแวดล้อม). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กองบรรณาธิการ. (มีนาคม 2542) “คำว่า Hacker” **Internet Magazine**. 4 (3) : 24-27.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2544) **การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ**. กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
ไทย
- เกษม สุตหอม, บำรุง กลัดเจริญ และทองเวียน อมรัชกุล (2516) **ระเบียบวิธีสอนทั่วไป =
General methods of teaching**. พิษณุโลก : วิทยาลัยวิชาการศึกษา พิษณุโลก.
- จีระชัย ไกรกังวาร (2544). **การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอย : ศึกษาเฉพาะ
กรณีเทศบาลเมืองวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี**. ปริญญาานิพนธ์ศศ.ม. (พัฒนาสังคม).
กรุงเทพมหานคร : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- จุฑาธิปต์ จันทร์เอียด. (2560). **แผนยุทธศาสตร์แบบบูรณาการเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนใน
จังหวัดสมุทรสงคราม**. วารสารศิลปศาสตร์ปริทัศน์ ปีที่ 12 ฉบับที่ 23 มกราคม - มิถุนายน
2560
- ชนิดาภา ไมตรีแก้ว. (2554) **การจัดวางเส้นทางการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวกลุ่มประเทศ
ตะวันออกกลางให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด**.ปริญญาานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต กรุงเทพฯ :
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- ชุมพล รอดแจ่ม. (2556) **เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม อำเภอบางกรวย จังหวัด
นนทบุรี**. กรุงเทพฯ ทุนวิจัยวิทยาลัยราชพฤกษ์.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ชัยสมพล ชาวประเสริฐ. (2548). การตลาดบริการ. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- เชิดชาย เหล่าหล้า. (2519) สังคมวิทยาชนบท. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : แพรวพิทยา.
- คูเอเซีย ข้อมูลท่องเที่ยว.(2561).แผนที่ท่องเที่ยวจังหวัดสมุทรปราการ. สืบค้นเมื่อ 19 มกราคม 2561,จาก <http://www.dooasia.com/central/samutprakan/>
- ทบวงมหาวิทยาลัย. (2537) โครงการปรับปรุงระบบบริหารงานบุคคลของข้าราชการพลเรือน มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ : สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาระบบบริหาร ทบวงฯ.
- เทพรัตน์ราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, สมเด็จพระ. (2533) การพัฒนานวัตกรรมเสริมทักษะการเรียนรู้การสอนภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป.
- ธิดา ธนารักษ์ และกัญจนีย์ ผลาวงศ์. (2547) ความรู้เรื่องอาหารไทย. วารสารวิชาการ สถาบันราชภัฏอุดรดิษฐ์ 2(4), 106-114.
- บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ. (2524) การเขียนรายงานการวิจัยและวิทยานิพนธ์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แสงรุ่งการพิมพ์.
- _____. (2531) ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัดสามเจริญ.
- บุญศรี นุกฤต และคณะ. (2551). โรคและสมุนไพร. กรุงเทพมหานคร : โครงการสวัสดิการวิชาการ สถาบันพระบรมชนก.
- บุษกร ภวจินดา. (2538). พัฒนาท่องเที่ยวไทยในทิศทางที่ยั่งยืน. จุลสารการท่องเที่ยว. 14(2).
- ประสงค์ วัฒนันท์. (17 ตุลาคม 2541) “การบังคับใช้แรงงาน รูปแบบที่ยังคงอยู่” มติชนรายวัน. 21.
- พนอม แก้วกำเนิด. (2525) “ความหมายของวัฒนธรรม” ใน ห้องสมุดกับวัฒนธรรม. ฉัตรชัย ศุภกรกาญจน์, บรรณาธิการ. หน้า 1-6. นครศรีธรรมราช : ศูนย์วัฒนธรรมภาคใต้ วิทยาลัยครู นครศรีธรรมราช.
- ภูษิตา อินทรประสงค์ และ เรวดี ศิริन्द्र. (2538) คู่มือการเรียนรู้ด้วยตนเองสำหรับบุคลากรทางสุขภาพเรื่องการดูแลผู้ป่วยที่มีปัญหาเกี่ยวกับโรคหัวใจ. กรุงเทพฯ : โครงการสวัสดิการ.
- มานิช เกรียงสุวรรณ. (2544). การมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน : ศึกษากรณีอำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. สาขาวิชาพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ยศ สันตสมบัติและคณะ. (2544). การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ความหลากหลายทางวัฒนธรรมและ
การจัดการทรัพยากรในจังหวัดแม่ฮ่องสอน. ศูนย์ศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิ
ปัญญาท้องถิ่น คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- รุจิจันทร์ วิชิวานิเวศน์. (2554). การพัฒนาระบบฐานความรู้ด้านการรักษาโรคด้วยสมุนไพร.
กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- วิมล จิโรจพันธ์ และคณะ (2548).การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.พิมพ์ครั้งที่ 1,กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แสง
ดาว.
- วันทิกา หิรัญเทศ. (2556) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยว
ชาวไทยในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดนันทบุรี.กรุงเทพฯ ทุนวิจัยวิทยาลัยราชพฤกษ์.
- วิภาวรรณ ปิ่นแก้ว. (2551) ศึกษาการศึกษาเพื่อเสนอเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเมือง
จังหวัดเพชรบุรี. ปรินูญานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิภาวี พลรัตน์ (2551) ศึกษาการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ:กรณีศึกษา ย้อนรอย
เส้นทางประวัติศาสตร์อู่ตะเภาธานีกรุงธนบุรี. ปรินูญานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต
กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สกุล จรียาแจ่มสิทธิ์. (2555) การศึกษาเส้นทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวมาเลเซียในประเทศไทย
ไทย กรณีศึกษาที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา.สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. (2540). นโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.
เสนอต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร.
- สำนักงานจังหวัดสมุทรปราการ. (2554). แผนพัฒนาจังหวัดสมุทรปราการ 4 ปี (พ.ศ.2561-
2564). สมุทรปราการ: สำนักงานจังหวัดสมุทรปราการ.
- สำนักเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา. (2559). โครงการทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของ
ประเทศไทยในระยะ 10 ปี. กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- องค์การบริหารส่วนตำบลศิระจรเข้ซ้าย. (2561).ข้อมูลทั่วไปและข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว. สืบค้นเมื่อ
15 มีนาคม 2561,จาก <http://srisajorrakhenoi.go.th/public/>
- องค์การบริหารส่วนตำบลศิระจรเข้ซ้าย. (2558). แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาห้าปี องค์การบริหาร
ส่วนตำบลศิระจรเข้ซ้าย (พ.ศ.2558 - 2562). สมุทรปราการ: องค์การบริหารส่วนตำบล
ศิระจรเข้ซ้าย.

บรรณานุกรม (ต่อ)

อิสระพงษ์ พลธานี และอุมาพร บุญเพชรแก้ว. **องค์ประกอบศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางทะเล
เกาะหมาก จังหวัดตราด.** วารสารศิลปศาสตร์ปริทัศน์ ปีที่ 12 ฉบับที่ 24 กรกฎาคม -
ธันวาคม 2560

Auntoniou, Jim. (1971). *Environmental Management Planning for Traffic*. UK : Mcgraw
Hill Book.

Collier, A. & Harraway, S. (1997). *Principle of Tourism*. Auckland: Longman.

Edward Inskeep. (1991) *Tourism Planning: An Intergrated and a Sustainable
Development Approach*. New York.

Kotler, Philip. (2009). *Marketing Management*. 13th ed., international ed.. ed. New
Jersey: New Jersey : Pearson Prentice Hall.

Kristofer H. Love Lock, & Loren Rite. (2003). *Service Marketing*. Bangkok: Pearson
Education Indochina,Inc .

Rubstein, Harvey M. (1992). *Pedestrian Mall, Street Scap and Urban Scapes*. USA : John
Wille & Son Ins.

USDA Forest Service. (1964). *Self-guiding Trail*. N.p. : U.S. Department of Agriculture.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก แบบสัมภาษณ์เชิงลึกสำหรับภาครัฐ

เรียนรู้เพื่อรับใช้สังคม

แบบสัมภาษณ์ประกอบการวิจัย (สำหรับภาครัฐ)

เรื่อง ศึกษาการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ ในพื้นที่ตำบลศิระจรเข้ น้อย
อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ ในพื้นที่ตำบลศิระจรเข้ น้อย อำเภอ
บางพลี จังหวัดสมุทรปราการ
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ ในพื้นที่ตำบล
ศิระจรเข้ น้อย อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

1. ภาครัฐ องค์การบริหารส่วนตำบลศิระจรเข้ น้อย

1.1 หน่วยงานของท่านมีการสนับสนุนด้านการท่องเที่ยวหรือไม่ อย่างไร

 มี ไม่มี

สนับสนุนโดย

1.2 หน่วยงานของท่านมีการสร้างความรู้ความเข้าใจทางด้านการท่องเที่ยว หรือสร้างการมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวให้กับภาคส่วนต่างๆ หรือไม่ อย่างไร

- ภาคเอกชน/ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว

 มี ไม่มี

สร้างความรู้ความเข้าใจหรือสร้างการมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวโดย

- ภาคประชาชน/ชุมชนท้องถิ่น

 มี ไม่มี

สร้างความรู้ความเข้าใจหรือสร้างการมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวโดย

.....
.....

1.3 บริเวณพื้นที่ตำบลศีระชะจรเข้มีแหล่งท่องเที่ยวอะไรบ้าง

.....
.....

และมีการประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวทราบอย่างไร

.....
.....

1.4 ท่านมีการประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลศีระชะจรเข้
น้อยหรือไม่ ด้วยวิธีใด

มี

ไม่มี

วิธีที่ใช้ประเมิน

.....
.....

1.5 พื้นที่ตำบลศีระชะจรเข้มีข้อดี/จุดเด่น

.....
.....

ข้อเสีย/จุดด้อย

.....
.....

1.6 ถ้ามีการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ หน่วยงานของท่านเห็นด้วยหรือไม่ และ
พร้อมให้การสนับสนุนหรือเตรียมรับมืออย่างไรหากมีนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น

เห็นด้วย

ไม่เห็นด้วย

เหตุผล

.....
.....

1.7 พื้นที่ตำบลศีระชะจรเข้มีเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำที่

เส้นทาง.....

.....
.....

ได้แก่

.....

.....

จุดที่น่าสนใจในแต่ละเส้นทาง

.....

.....

1.8 ปัจจัยด้านบวกที่ส่งเสริมสนับสนุนการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำในพื้นที่ตำบล
ศีร์ษะจรเข้

.....

.....

1.9 ปัจจัยด้านลบที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำในพื้นที่ตำบล
ศีร์ษะจรเข้

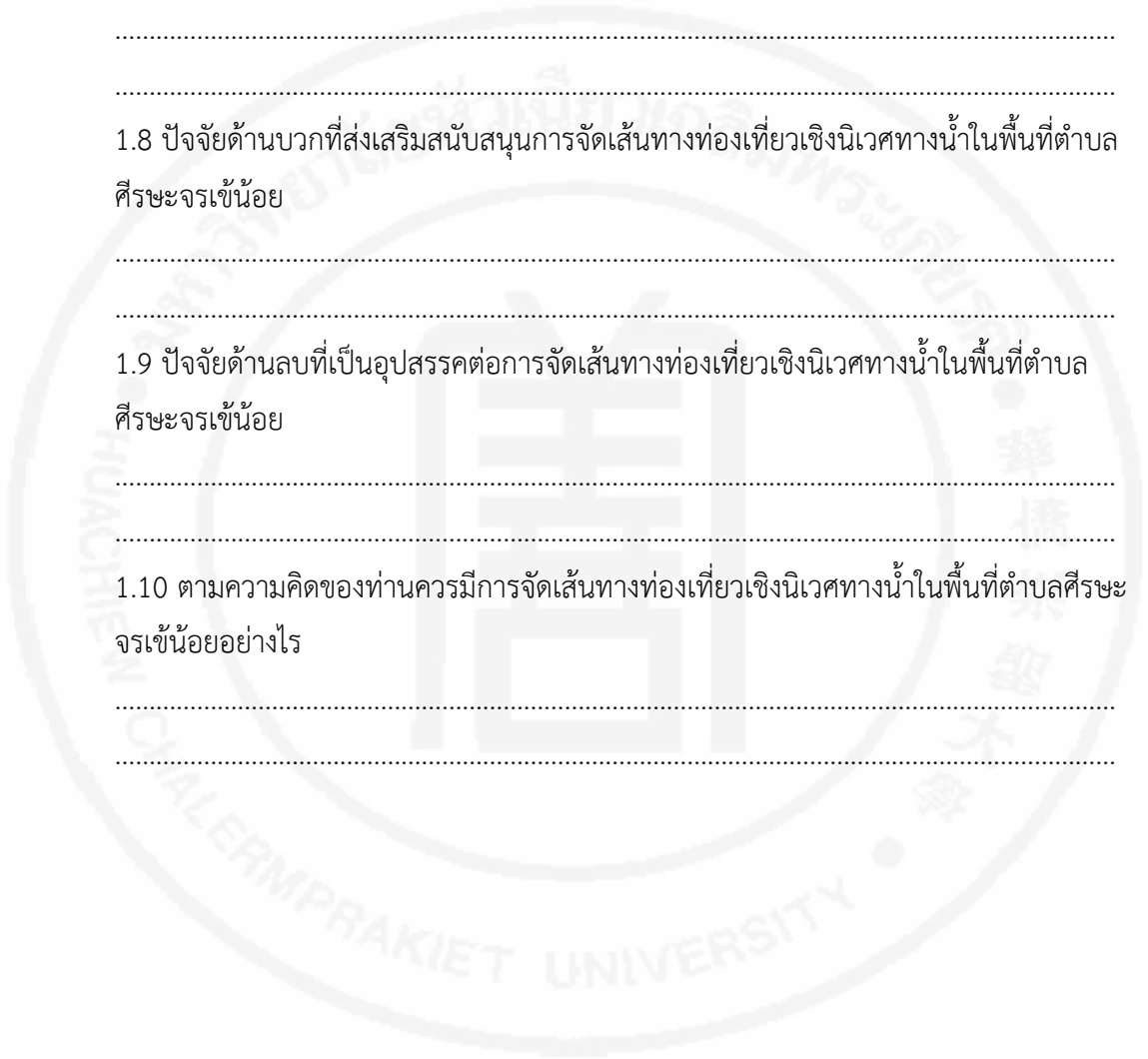
.....

.....

1.10 ตามความคิดของท่านควรมีการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำในพื้นที่ตำบลศีร์ษะ
จรเข้

.....

.....

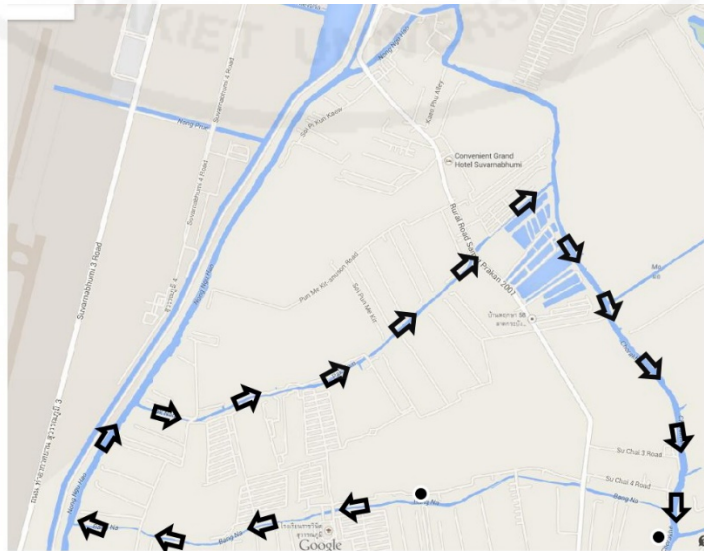
1.11 ท่านคิดว่าเส้นทางต่อไปนี้เป็นเส้นทางใดที่เหมาะสมในการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำในพื้นที่ตำบลศิระจรเข้่น้อย

เส้นทางที่ 1 วัดหัวคู้-อบต.ศิระจรเข้่น้อย

เพราะเหตุใด

เส้นทางที่ 2 อบต.ศิระจรเข้่น้อย-วัดศรีวารีน้อย (เส้นทางคลองบางนา-คลองปากน้ำ)

เพราะเหตุใด

เส้นทางที่ 3 วัดหัวคู้-วัดศรีวารีน้อย

เพราะเหตุใด

ภาคผนวก ข แบบสัมภาษณ์เชิงลึกสำหรับภาคเอกชน

เรียนรู้เพื่อรับใช้สังคม

แบบสัมภาษณ์ประกอบการวิจัย (สำหรับภาคเอกชน/ผู้ประกอบการ)

เรื่อง ศึกษาการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ ในพื้นที่ตำบลศิระจรเข้ชั้น้อย
อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ ในพื้นที่ตำบลศิระจรเข้ชั้น้อย อำเภอ
บางพลี จังหวัดสมุทรปราการ
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ ในพื้นที่ตำบล
ศิระจรเข้ชั้น้อย อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

1. ภาคเอกชน ผู้ประกอบการร้านอาหาร ร้านค้าในบริเวณใกล้เคียง

1.1 เหตุใดท่านถึงเลือกทำกิจการประเภทร้านอาหาร ร้านค้า /ทำมาแล้วกี่ปี

1.2 รายได้จากแหล่งท่องเที่ยวดีหรือไม่ อย่างไร (High-Low Season)

 ดี ไม่ดี

1.3 ท่านมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลศิระจรเข้ชั้น้อยหรือไม่ อย่างไร

 มี ไม่มี

1.4 บริเวณพื้นที่ตำบลศิระจรเข้มีแหล่งท่องเที่ยวที่ใดบ้าง

.....
.....

และมีการประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวทราบอย่างไร

.....
.....

1.5 ท่านเคยทำสอบถามความต้องการในด้านต่างๆ ของนักท่องเที่ยวหรือไม่ อย่างไร

เคย

ไม่เคย

.....
.....

พื้นที่ตำบลศิระจรเข้มี

ข้อดี

.....
.....

ข้อเสีย

.....
.....

1.7 ถ้ามีการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำท่านเห็นด้วยหรือไม่ อย่างไร

เห็นด้วย

ไม่เห็นด้วย

.....
.....

และพร้อมให้การสนับสนุนอย่างไร

.....
.....

1.8 พื้นที่ตำบลศิระจรเข้มีเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำกี่เส้นทาง

.....
.....

แต่ละเส้นทางมีจุดที่น่าสนใจอะไรบ้าง

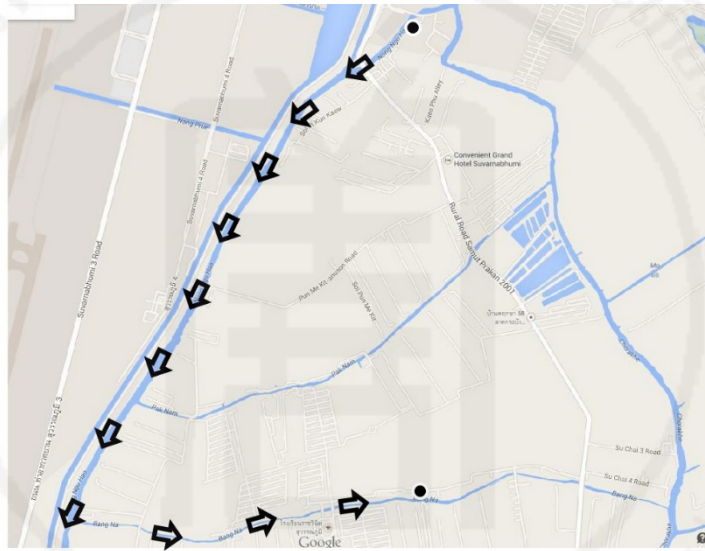
.....
.....

1.9 ตามความคิดของท่านควรมีการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำในพื้นที่ตำบลศิระชะ
จรเข้้อยอย่างไร

.....
.....

1.10 ท่านคิดว่าเส้นทางต่อไปนี้เป็นเส้นทางใดที่เหมาะสมในการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทาง
น้ำในพื้นที่ตำบลศิระชะจรเข้้อย

เส้นทางที่ 1 วัดหัวคู้-อบต.ศิระชะจรเข้้อย

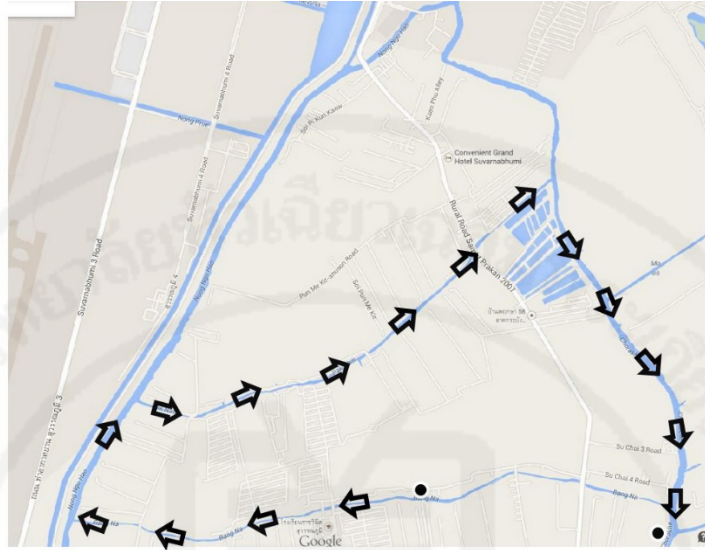

เพราะเหตุใด

.....
.....

เส้นทางที่ 2 obot.ศึรษะจรเข้่น้อย-วัดศึรวารีน้อย (เส้นคลองบางนา-คลองปากน้ำ)

เพราะเหตุใด

เส้นทางที่ 3 วัดหัวคู้-วัดศึรวารีน้อย

เพราะเหตุใด

ภาคผนวก ค แบบสัมภาษณ์เชิงลึกสำหรับภาคประชาชน

เรียนรู้เพื่อรับใช้สังคม

แบบสัมภาษณ์ประกอบการวิจัย (สำหรับภาคประชาชน/ชุมชนท้องถิ่น)
เรื่อง ศึกษาการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ ในพื้นที่ตำบลศิระจรเข้ชั้น้อย
อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ ในพื้นที่ตำบลศิระจรเข้ชั้น้อย อำเภอ
บางพลี จังหวัดสมุทรปราการ
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ ในพื้นที่ตำบล
ศิระจรเข้ชั้น้อย อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

1. ภาคประชาชน ชุมชนท้องถิ่น

1.1 ท่านประกอบอาชีพด้านใด

.....

.....

ลักษณะการทำงานเป็นอย่างไร

.....

.....

1.2 เคยมีรายได้จากการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลศิระจรเข้ชั้น้อยหรือไม่ อย่างไร

 เคย

 ไม่เคย

.....

.....

1.3 ท่านมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลศิระจรเข้ชั้น้อยหรือไม่ อย่างไร

 มี

 ไม่มี

.....
.....
1.4 บริเวณพื้นที่ตำบลศีรชะจรเข้้น้อยมีแหล่งท่องเที่ยวที่ใดบ้าง

.....
.....
และมีการประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวทราบอย่างไร

.....
.....
1.5 ท่านเคยทำสำรวจความต้องการในด้านต่างๆ ของนักท่องเที่ยวหรือไม่ อย่างไร

เคย

ไม่เคย

.....
.....
1.6 พื้นที่ตำบลศีรชะจรเข้้น้อยมีข้อดี

ข้อเสีย

.....
.....
1.7 ถ้ามีการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำท่านเห็นด้วยหรือไม่

เห็นด้วย

ไม่เห็นด้วย

.....
.....
และพร้อมให้การสนับสนุนอย่างไร

.....
.....
1.8 พื้นที่ตำบลศีรชะจรเข้้น้อยมีเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำกี่เส้นทาง

.....
.....
แต่ละเส้นทางมีจุดที่น่าสนใจอะไรบ้าง

1.9 ตามความคิดของท่านควรมีการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำในพื้นที่ตำบลศิระจรเข้
น้อยอย่างไร

.....

.....

1.10 ท่านคิดว่าเส้นทางต่อไปนี้เป็นเส้นทางใดที่เหมาะสมในการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ
ในพื้นที่ตำบลศิระจรเข้

เส้นทางที่ 1 วัดหัวคู้-อบต.ศิระจรเข้

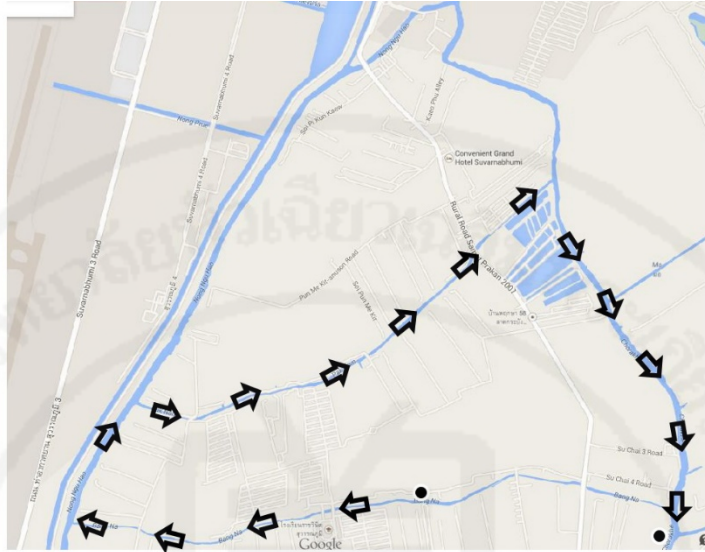

เพราะเหตุใด

.....

.....

เส้นทางที่ 2 อบต.ศิระจรเข้่น้อย-วัดศรีวารีน้อย (เส้นคลองบางนา-คลองปากน้ำ)

เพราะเหตุใด

.....

.....

เส้นทางที่ 3 วัดหัวคู้-วัดศรีวารีน้อย

เพราะเหตุใด

.....

.....

ภาคผนวก ง แบบสัมภาษณ์เชิงลึกสำหรับนักท่องเที่ยว

เรียนรู้เพื่อรับใช้สังคม

แบบสัมภาษณ์ประกอบการวิจัย (สำหรับนักท่องเที่ยว)

เรื่อง ศึกษาการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ ในพื้นที่ตำบลศิระจรเข้ น้อย
อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ ในพื้นที่ตำบลศิระจรเข้ น้อย อำเภอ
บางพลี จังหวัดสมุทรปราการ
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ ในพื้นที่ตำบล
ศิระจรเข้ น้อย อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

1. นักท่องเที่ยว

1.1 เพศ

 1.ชาย 2. หญิง

1.2 อายุ.....ปี

1.3 ท่านรู้จักแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลศิระจรเข้ น้อยจากที่ใด

 1. เพื่อนหรือญาติ พี่น้อง 2. สื่อ สิ่งพิมพ์ต่างๆ (หนังสือพิมพ์ นิตยสาร) 3. วิทยุ โทรทัศน์ 4. อื่นๆ (โปรดระบุ.....)

1.4 ท่านมาท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลศิระจรเข้ น้อยกี่ครั้ง

1.5 ช่วงเวลาใดที่ท่านมาท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลศิระจรเข้ น้อยได้มากที่สุด

1.6 ท่านเคยนั่งเรือชมธรรมชาติสองฝั่งคลองในพื้นที่ตำบลศิระจรเข้ น้อยหรือไม่ อย่างไร

 เคย ไม่เคย

1.7 ถ้ามีการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำในพื้นที่ตำบลศิระจรเข้ชั้นน้อย ท่านสนใจเข้าร่วมหรือไม่ อย่างไร

สนใจ

ไม่สนใจ

เพราะ.....

1.8 เมื่อเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลศิระจรเข้ชั้นน้อย ท่านคิดว่าในพื้นที่นี้มีจุดเด่น/ข้อดีคือ

มีปัญหา/ข้อเสียคือ

1.9 ตามความคิดของท่านควรมีการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำในพื้นที่ตำบลศิระจรเข้ชั้นน้อยอย่างไร

1.10 ท่านคิดว่าเส้นทางต่อไปนี้เส้นทางใดที่เหมาะสมในการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำในพื้นที่ตำบลศีรชะจรเข้้น้อย

เส้นทางที่ 1 วัดหัวคู้-อบต.ศีรชะจรเข้้น้อย

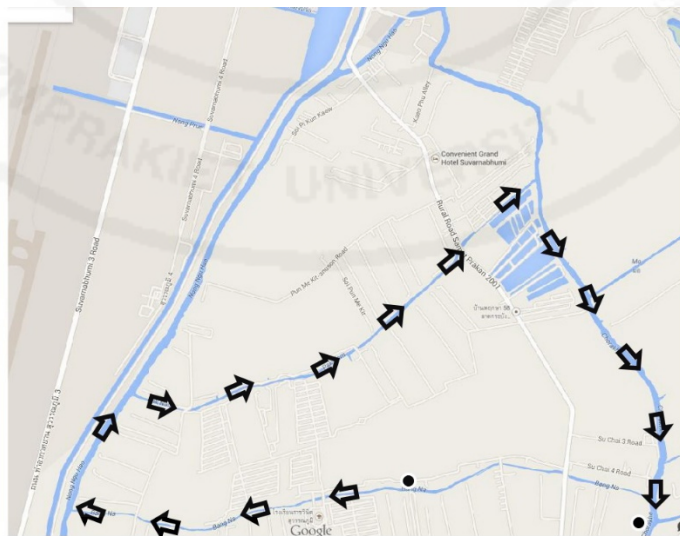

เพราะเหตุใด

เส้นทางที่ 2 อบต.ศีรชะจรเข้้น้อย-วัดศรีวารีน้อย (เส้นคลองบางนา-คลองปากน้ำ)

เพราะเหตุใด

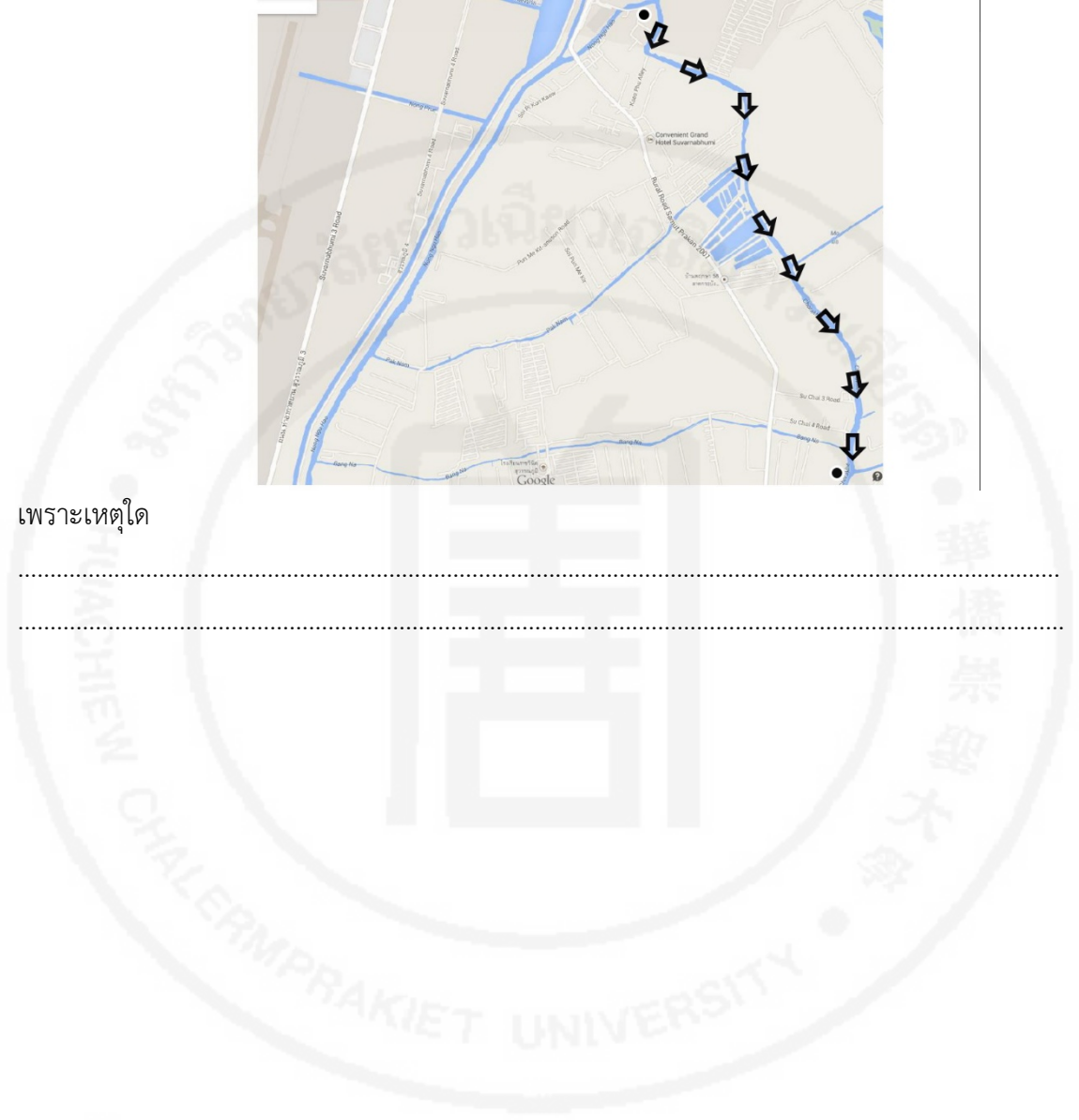
เส้นทางที่ 3 วัดหัวคู้-วัดศรีวารีน้อย

เพราะเหตุใด

.....

.....

ภาคผนวก จ รายนามผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ

รายนามผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ

การหาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (IOC)

เรื่อง ศึกษาการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ ในพื้นที่ตำบลศิระจรเข้ชั้น้อย

อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ

1. อาจารย์ ดร.อิสระพงษ์ พลธานี	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน
2. อาจารย์ ดร.วรท พิณแพทย์	บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน)
3. อาจารย์ ดร.อิมธิรา อ่อนคำ	มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
4. อาจารย์ณภัทร สำราญราษฎร์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน
5. อาจารย์มนภัทร บุซปฤกษ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

คณะผู้วิจัย

หัวหน้าโครงการวิจัย

ชื่อ-สกุล

อาจารย์ ดร.จิตติณชูลี บุญช่วย

ประวัติการศึกษา

(ศศ.บ. สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น)

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

วช.บพิตรพิมุขจักรวรรดิ

(ศศ.ม. สาขาวิชาการท่องเที่ยว)

มหาวิทยาลัยรังสิต

(ปร.ต. สาขาวิชาการท่องเที่ยว)

มหาวิทยาลัยพะเยา

สถานที่ติดต่อ

สาขาวิชาการท่องเที่ยว คณะศิลปศาสตร์

มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

โทรศัพท์ 0-2312-6300 ต่อ 1345

บทความ

- จิรัชัย หมั่นฤทธิ **จิตติณชูลี บุญช่วย** ศาริณี ตั้งอุทัยสุข รวิรัตน์ภา จุลกิตติพันธ์ และอุจฉริต์ อาจารย์ศิริกุล. (2561) “การบริการอาหารและเครื่องดื่มสำหรับนักท่องเที่ยวของเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำในพื้นที่ตำบลศรีชะจรเข้ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ” **ศิลปศาสตร์ปริทัศน์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ**. 14(27)
- จิตติณชูลี บุญช่วย (2562) “แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบบูรณาการอย่างยั่งยืนในกรุงเทพมหานคร ประเทศไทย” **วารสารศรีปทุม ชลบุรี มหาวิทยาลัยศรีปทุม**. 15(1)

ผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล อาจารย์ ดร.จिरชัย หมื่นฤทธิ์

ประวัติการศึกษา (บธ.บ. สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยวและโรงแรม)
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
(ศศ.ม. สาขาวิชาการจัดการการโรงแรมและท่องเที่ยว)
มหาวิทยาลัยนเรศวร
(ปร.ต.การจัดการกีฬาและนันทนาการ)
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สถานที่ติดต่อ สาขาวิชาการท่องเที่ยว คณะศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
โทรศัพท์ 0-2312-6300 ต่อ 1345

บทความ

- บงกช เดชมิตร, สรिता ศรีสุวรรณ, **จिरชัย หมื่นฤทธิ์**, รวิชนิภา จุกิตติพันธ์ และ ทิพาพรรณ ไชยวงศ์. (2560). การประเมินหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาอุตสาหกรรมบริการ เพื่อการท่องเที่ยว หลักสูตรปรับปรุง พุทธศักราช 2556 คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.สมุทรปราการ: มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.
- **จिरชัย หมื่นฤทธิ์**, จิตติณชุลี บุญช่วย, ศาริณี ตั้งอุทัยสุข, รวิชนิภา จุกิตติพันธ์ และอุจฉริต์ อจาระศิริกุล. (2561) การบริการอาหารและเครื่องดื่มสำหรับนักท่องเที่ยวของ เส้นทางกรท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำในพื้นที่ ตำบลศิระชะจรเข้้น้อย อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ. ศิลปศาสตร์ปริทัศน์. 14(27)